

■ Яхудийларнинг тинчлик ҳаракатлари... сионизмнинг яна бир башарасидир!!!... (Халқаро сионизм ҳаракатлари (6))

- Исломда умумий мулк
- Араб тили ва унинг исломий ақидани тушунишдаги таъсири (1)
- Амирларга итоат қилиш
- Ироқ Курдистони мустақиллиги референдуми ортидаги ишлар

الوعي

Кенг қамровли-фикрий-сақоғий журнал
www.al-waie.org

АЗИЗ ЁЗУВЧИЛАРГА

- «Ал-Ваъй»да чиқадиган мавзуларни олдиндан изн олмасдан турб қайта нашр килиш жоизидир. Факат «Ал-Ваъй» журнали маңба сифатида кўрсатиб ўтилиши лозим.
- «Ал-Ваъй» факат илгари нашр килинмаган мавзуларнинга кабул килиади. Агар илгари нашр килинган мавзу бўлса, уни ёзib юборувчи олинган маңбани кўрсатиб ўтиши шарт.
- «Ал-Ваъй» юборилган мавзуларни тузатиш хукукини ўзида саклаб колади ва нашрга кабул килинмаган мавзуларни эгаларига қайтариб юбориши мажбуриятини олмайди.
- Маколада келтирилган Куръон оятларининг ҳаммасини ракамини кўрсатишингизни, оят ва ҳадисларни белгилаб қўйишингизни ҳамда Пайғамбар ﷺ ҳадислари ровийларини кўрсатишингизни сўраймиз.

НУСХА БАХОСИ

Ливан	1000 Ливан лираси
Германия	2,5 евро
АҚШ	2,5 АҚШ доллари
Канада	2,5 Канада доллари
Австралия	2,5 Австралия доллари
Британия	1 фунт стерлинг
Швеция	15 Швеция кронаси
Дания	15 Дания кронаси
Бельгия	1 евро
Швейцария	2 Швейцария франки
Австрия	1 евро
Пакистон	1 АҚШ доллари
Туркия	1 АҚШ доллари
Яман	30 риёл

ХАБАР ЙЎЛЛАШ УЧУН

info@al-waie.org

Чиқиду сонга:

- **Ал-Ваъй сўзи:** Терроризмга қарши кураш Исломга қарши ҳалқаро урушдир 3
- Икки шаҳодат калимасининг маъноси (2): Ибодат имонга тобедир 11
- Яхудийларнинг тинчлик харакатлари... сионизмнинг яна бир башарасидир!!... (Ҳалқаро сионизм харакатлари (6)) 21
- Исломда умумий мулк: Унинг табиати ва давлатнинг унга нисбатан жавобгарлиги 31
- Араб тили ва унинг исломий ақидани тушунишдаги таъсири (1) 43
- **Оlam мусулмонлари хабарлари** 53
- **Куръони Карим сұхбатида** 60
- **Жаннат боғлари:** Амирларга итоат қилиш 69
- Араб тилининг нозик қирралари 73
- **Сўнгги сўз:** Ирек Курдистони мустакиллиги референдуми ортидаги ишлар 75
- Орангизда Роҳинга мусулмонлари нидосини эшитувчи борми? 76

МАВЗУ ЙЎЛЛАШ УЧУН

subjects@al-waie.org

Терроризмга қарши кураш Исломга қарши халқаро урушдир

Мусулмонлар юртларида Ғарб давлатлари, аниқроғи халқаро қуфр күчлари амалға ошираётган ҳужумларга уларни бир-биридан ажратган ҳолда қараш билан, ажратмаган ҳолда уларга битта муаммо деб қараш ўртасида фарқ бор. Бу муаммолар турли давлатларнинг бир-биридан фарқли муаммолари, ҳар бир давлатда мусулмонлар билан ҳукмдорлар ўртасида ўша давлатнинг ўзига хос муаммоси бор, деб қараш уларни бир-биридан ажратган ҳолда қарашдир. Бу худди Суриядаги муаммога Яман ёки Ироқдаги, Фаластин ёки Мисрдаги муаммодан бошқача, деб қарашга ўхшайди. Бу муаммоларга битта муаммо деб қараш эса, бу Уммат муаммосидир, деб қарашдир. Яъни, динига қайтишни ва уни ўзи унинг майдонида яшашни хоҳлаётган Халифалик давлатини тиклаш орқали ҳакам қилишни истаётган Уммат муаммоси, деб қарашдир.

Дунё давлатларига етакчилик қилиб келаётган Америка бошлигидаги Ғарбга келсак, у юз берәётган воқеалар ҳақиқатини билади ҳамда ўзининг махфий йигилиш ва учрашувларида бу воқеаларга битта муаммо деган эътиборда ёндашади. Бироқ у зоҳирда бу ҳақиқатни мусулмонлардан ва дунё халқларидан яширади. Шунинг учун уларни бир-биридан фарқли муаммолар деб тасвирлаб, ҳар бир давлат муаммосини алоҳида ечишга ҳаракат қилади. Айни пайтда бу давлатларнинг барчасида исломий терроризм мавжуд, унга чек қўйиш ва йўқ қилиш лозим деган тасаввурни сингдиришга ҳаракат қилади. Шунингдек бу муаммо (исломий терроризм)ни мусулмон юртлар бошқарувидаги малай режимлари ўртасидаги муштарак муаммога айлантиради. Шу йўл билан мусулмонлардаги раъи омга ва халқаро раъи омга ўзлари етакчилик қилаётган урушни исломий терроризмга қарши уруш деб сингдиришга ҳаракат қилади. Шунингдек бу уруш бўлиши муқаррар, чунки у барча давлатлар ва оламдаги барча халқларга хатар деган тасаввурни беради.

Шунинг учун уни терроризмга қарши кураш баҳонасида Исломга (Ислом бошқарувига) қарши халқаро урушга

кираётганини кўриб турибмиз. Шунингдек у диктатор ҳокимлардан аввал исломий террорга қарши курашиш лозим деган тасаввурни беряпти ва улардан ёрдам олиб, уларни ўз иттифоқларига қўшяпти. Бундан ҳам ёмонроғи у Башар Асадни бошқарувда қолдириш ва бу муҳим ишда ундан ёрдам олиш мумкин демоқда... Буларнинг барчаси халқаро низом бузуқлиги, уни ўзгартириш лозимлиги, мусулмонлар ҳокимларининг малайлигига ва кофирининг буйруғига кўра Умматини бўғизлаётганига далилдир...

Аслида бугун минтақада иккита кураш аланга олган: Биринчиси манфаатлар кураши, бу кураш анчадан бери тўхтамай давом этмоқда. Унда турли Ғарб давлатлари ўз манфаатларини таъминлашда бир-бири билан курашмоқда ва мусобақалашмоқда. Қисқача айтганда бир-бирига қарши курашмоқда. Бу курашда ҳокимлар ҳам ғарблик хўжайинларига тобе ҳолда иштирок этишмоқда. Иккинчи кураш эса Ислом дини ва Исломий Умматга қарши ҳазорат курашидир. Унда Ғарб давлатлари малай ҳокимлар билан бирга Ислом дини ва Исломий Умматга қарши курашмоқда. Демак манфаат борасидаги курашда улар бир-бирига қарши курашмоқда. Уммат дини ва ҳазоратига қарши ҳазорат урушда бир-бири билан ҳамкор ва иттифоқдош бўлиб курашмоқда, ҳокимлар эса бу урушда уларга тобе бўлмоқда...

Ҳа, Исломга қарши мана шу ном остида олиб борилаётган урушга турлича қараш содир бўлаётган ҳодисаларга турлича муносабат билдирадиган ва турлича ҳукм чиқарадиган қилиб қўяди. Чунки содир бўлаётган ҳодисаларга турли давлатлар муаммоси, деб қаралиши оқибатида Ғарб Тунис ва Мисрда сиёсий вазиятни ўз фойдасига изга солиш учун бошлаган ҳаракатини охирига етказди, Ливия, Яман ва Сурияда эса изга солиш арафасида турибди. Ғарб вазиятни ўз фойдасига изга солар экан, муаммони бошдан кечираётган ҳар бир давлатга халқаро элчиларини юборади. Масалан Яманга Валадишайх Аҳмадни, Ливияга Фассон Саломани, Сурияга Стефан де Мистурани юборди. Улар халқаро ва нейтрал элчилар номи остида ўзларига тобе бўлган давлатлар фойдасига хизмат қиласилар. Ғарб вазиятни изга солаётганда бу юртларни ажратади ва ҳеч качон уларни бир-бирига алоқадор қилиб кўрсатмайди. Шунингдек вазиятни изга солиш амалиётида халқаро кураш авжига чиқади. Аммо террор (Ислом)га қарши кураш эса исломий юртларнинг ҳар бирида давом этаверади.

Аммо иккинчи кураш яъни ҳазорат кураши Ғарб учун асосий ва муҳимдир. Ғарб бунда Уммат билан курашаётганини яширади. Чунки Уммат ўзи яшаётган аҳволдан норози ҳамда содир бўлаётган ҳодисалардан биринчи навбатда Ғарб жавобгар деб билади ва ҳокимларни Ғарб қўлидаги курол деб хисоблади. Шунинг учун у ҳокимларни ўзгартиришни истайди ва ўзгартиришнинг йўли Аллоҳнинг шариатини тиклаш деб билади. Шу жиҳатдан олиб қараганда Уммат Ғарбга карши қўзгалар экан, аввало ҳокимларига қарши қўзгалди. Бу қўзғолонлардаги биринчи мақсад Ғарбdir, чунки вазиятларнинг ёмон тус олишидан биринчи навбатда у жавобгардир. Ғарб бу қўзғолонлар Умматдаги ёлгиз йўналишнинг ифодаси эканини, у ҳам бўлса, мавжуд сиёсий воқени рад этиб, ўрнига бошқасини яъни Халифалик давлатида ўз тимсолини топадиган сиёсий исломни хоҳлаётганини билади.

Шунингдек Ғарб бу қўзғолонларни шундай ташлаб қўйса минтақадаги бошқа давлатларга ҳам ўтиб кетишини билади. Демак у манфаатлар борасида давлатлар ўртасида сиёсий кураш борлигини инкор қилмаса-да, бу курашга ҳазорат кураши деб қарайди.

Ҳа, Ғарб Уммат ундан ва унинг малай ҳокимларидан халос бўлишни ва ўз дини бағрида яшашни хоҳлаётганини яхши билади. Шунинг учун Америка ўз режасини ишлаб чиқар экан, минтақани барчасини янгидан шакллантириш учун ишлаб чиқди. Бу янги шакл минтақани янгидан парчалаш, Умматни ўз дини атрофида бирлашиш тўғрисида фикрлашига йўл бермаслик ҳамда тоифачилик, ирқчилик, мазҳабпарастликка гижгижлаш асосида тақсимлаш, тақсимланган бу бўлаклар ўртасига адоват солишдан иборат бўлди. Агар Америка бу тақсимлашда муваффақиятга эришса, бирлашиш маҳол ишдек бўлиб қолади. Афсуски ишни Эрон ва курдлардан бошлади. Шунингдек ўzlари майда миллатлар деб номлаётганлардан тақсимлаш ишида баҳона сифатида фойдаланади.

Курашнинг Ғарб кўз юмишга ҳаракат қилаётган мана шу тарафи ёритилиши ва уни Уммат ичida кучайтирилиши лозим. Шунингдек ҳис туйгулар диннинг нусрати сари йўналтирилиши ҳамда Ғарб ва унинг малай ҳокимларига нисбатан мабдаи асосда адоватда бўлиш лозим. Мана шу бугуннинг талабидир. Агар даъватчилар шу даражага кўтарилимаса, улар кўтариб чиқаётган даъватнинг даражаси паст бўлади. Бир қанча кишилар борки, Уммати ҳаққига зарар етказган, чунки уларнинг бу курашдаги даражаси Умматницидан паст. Бир қанча даъватчилар борки, мана шу

даражага етмагани туфайли Ғарбга хизмат қилмоқда ёки улар бу курашда халқаро кураш билан чекланмоқда. Бунга ўхшаганлар Умматни энг оғир аҳволда ёрдамсиз қўйишмоқда.

Шунингдек айрим ҳаракатлар борки, ўзларини исломий ҳаракат деб хисоблайди, аммо асосий кураш ҳазорат кураши эканини тушунмайди. Шунинг учун улар террорга қарши ҳужум Исломга қарши кураш эмас деб биладилар. Улар мана шу оддий ҳақиқатни тушунмаганларидан Ғарбга чиройли йўлни таклиф қилишяпти ва Уммат йўналишига зид ҳамда Умматнинг Ғарб ҳукмронлигидан озод бўлиш сари интилишига зид янги йўналишини эълон қилишмоқда. Натижада улар номларини ва тариқатини ўзгартирганини эълон қилишди, сиёсий исломдан воз кечишиди. Шунингдек сиёсий ишларда Ғарб тариқатини қабул қилишганини эълон қилишди ва Ғарбнинг демократия ҳақидаги тушунчалари ва ҳокимиятни галма-гал бошқариш тушунчаларини қабул қилишди... Бунинг сабаби улар бугун бўлаётган кураш ҳақиқатини тушунишмади.

Бу ҳаракатлар фурсатдан фойдаланиши ва Уммати ўз дини томон йўнала бошлаганини кўриши билан унга ёрдам бериб, кўмаклашиши лозим. Бу йўналиш мавжуд бўлса ва у кучайтирилса унинг қандай кучга эга бўлишини бир тасаввур қилиб кўринг.

Шунинг учун исломий ҳаракатлар ва даъватчилар доим Умматга назар ташлаб, уни керакли йўналишга буришлари лозим. Мана масалан 1967 йил мағлубият рўй бериб, у билан бирга Абдунносирнинг чўпчаклари ҳам тугагач, зийрак ва буюк ҳамда нодир шайх Тақийюддин Набаҳоний (Аллоҳ раҳмат қилсин) барча таҳлилчи, муфаккир ва стратегларга Уммат учун Ислом билан бошқаришга йўл очилди деб эълон қилди. Бу таҳлил кўпчилик, ҳатто даъватчиларга ҳам тасодиф бўлди.

Шайх ўта билимдонлиги ҳамда даъватига қаттиқ эътибор берганлиги, воқеа ва ходисаларни нозик кузатганлигидан йўл Абдунносир етакчилигидан ва Исломдан бошқа барча фикрлардан халос бўлганини кўра олган эди. Ҳа, йўл Ислом учун холи қолган эди. Бу каби биринчилардан бўлиб илғай олиш сиёsatчи, муфаккир ва кузатувчиларга қаттиқ таъсир қиласи. Чунки у уларни мана шу йўналишга юришга мажбурлайди ва уни мана шу эътибор билан ушлашга ундейди.

Юкоридагилардан келиб чиқиб айтамизки, Ғарб барча мусулмон юртларда ғалаба қилиши ва уларни ўз қўрғонига қайтариши иш ниҳоясига етди дегани эмас. Чунки агар бу муаммолар барчаси турлича ва бир-биридан ажралган муаммо

бўлганида, биз Тунисда вазият Британия фойдасига ва Мисрда Америка фойдасига ҳал бўлди, Яман, Ливия ва Сурияда эса ҳали уруш тугагани йўқ ва курашаётган йирик давлатлардан бирининг фойдасига ҳал бўлиш арафасида деб айтган бўлар эдик... Лекин иш бундай эмас, чунки у Уммат муаммоси ва ҳазорат кураши масаласидир. Умматнинг барчаси бугун содир бўлаётган ҳодисалардан алам чекмоқда. Уммат ҳар бир юртда бўлаётган ва уни қийнаётган фалокат ва қирғинлар уни яна ҳам кўпроқ дини томон йўллаяпти деб ҳисобламоқда. Шунинг учун биз хурсандчилик билан айта оламизки, содир бўлаётган барча ҳодисалар Умматни Халифалик лойиҳасига қўшилиш учун тайёрламоқда. Оlam давлатлари Ислом ҳалқаро майдонга қайтаётганини сезиб, уни йўқ қилишга келиشاётган экан, ҳалқаро майдонда куфр кучларининг Исломга қарши шафқатсиз ҳужуми мусулмонларни араб ва ажамини бир нуқтаи назар атрофига йиғмоқда. Аллоҳ Таоло бу Умматга ўз нусратини берса, улар мана шу мақсад сари янада кўпроқ йиғилаверади.

Чунки нусрат на Америка ва на бошқасининг қўлида, балки у ёлғиз Аллоҳнинг қўлидадир. Исломий харакатлар ва мусулмон уламолар барчаси нусратни ёлғиз Аллоҳгина беради деб эътиқод қилишлари лозим. Шунингдек улар Уммат улардан баланд даражада эканини билишлари ҳамда Ғарбни рози қилиш мақсадида ўз номлари ва программаларини ўзгартирганларини эълон қилсалар бу уларга катта хатар бўлишини билишлари лозим.

﴿كُلُّ مُنْتَهٰيٰ حَلْفُوْرَ بِاللَّهِ لَكُمْ لِيُرْضُوْكُمْ وَاللَّهُ وَرَسُوْلُهُ أَحَقُّ أَنْ يُرْضُوْهُ إِنْ كَانُوْا﴾

مۇمكىن

«(Эй, мўминлар), улар сизларни рози қилиш учун (пайгамбарга озор бермадик, деб) Аллоҳ номига қасам ичадилар. Ҳолбуки, агар мўмин бўлганларида, Аллоҳ ва Унинг пайгамбарини рози қилмоқлари лойикроқ иш эди» [Тавба 62]

Биз уларга айтамизки, сизлар ҳар қанча уларга яқинлашманг улар сиздан рози бўлишмайди.

﴿وَلَنْ تَرْضَى عَنْكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَى حَتَّىٰ تَتَّبَعَ مِلَّهُمْ قُلْ إِنَّ هُدَى اللَّهِ هُوَ أَهْدَى﴾

﴿وَلِئِنِ اتَّبَعَتْ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ الَّذِي جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ﴾

«Яхудий ва насронийлар уларнинг динига кирмагунингизча ҳаргиз сиздан рози бўлмайдилар. Айтинг: «Аллоҳнинг йўлигини

ҳақиқий йўлдир». Қасамки, агар сизга келган ҳақиқий билимдан кейин уларнинг нафс-ҳаволарига эргашсангиз, Аллоҳ тарафидан сизга на бир дўст ва на бир ёрдам бергувчи бўлмайди»[Бақара 120]

Бу вазиятлар асло Ғарб хоҳишига қараб юрмайди, балки ёлғиз Аллоҳнинг иродаси билан юради. Ғарбнинг капиталистик мағкурасига ичкаридан емирилиш уруғи экилган бўлса, Аллоҳнинг ҳақ дини бўлмиш исломга ичкаридан янгиланиш уруғи экилган. Биз кўриб турибмизки, ҳалқаро вазият Ғарб режалаштирган томондан тескарисига қараб юра бошлади. Унинг тушунчаси эскирди ва қулай бошлади, жамиятлари қариди ва ҳалокат ёқасига келди. Унинг ҳалқлари мабдасига бўлган ишончни йўқотиб, нима қилишини билмай қолди. Ғарб мабдасининг татбиқидан пайдо бўлган инқизозлар кўпайгани унинг муваффакиятсизликка юз тутганидан дарак беряпти. Унинг офати барча оламга тарқалди ва разилликлари фош бўлди. Асосларини мустаҳкамлаш ва ҳалокатини олдини олиш учун моддий кучни ишга солиш ва макр ҳийла қилишдан бошқа чораси қолмади...

Ғарб ўз мабдаси қулаётгани ҳамда Исломий Уммат ўз дини ва Халифалик давлатини тиклаш сари ҳаракатлана бошлаганини кўрди.

Шунинг учун у илгарилаб кетишни хоҳлаб, мусулмонларнинг бугунги үйғониш сари қилаётган ҳаракатларига нисбатан Ислом давлатини қулатишда қилган муносабатини қиляпти. Бошқача айтганда бу ҳаракатларга мабдай нуқтаи назардан келиб чиқкан ҳолда муносабат билдиromoқда. Шунинг учун уни ҳеч нарсани ҳисобга олмай ва рақибсиз қотиллик ва макр ҳийла билан тўла очкўз варварлик қилаётганини кўриб турибмиз.

Ҳа, биз бугун гувоҳи бўлиб турган замон буюк ўзгариш замони бўлиб, унда айrim ийрик давлатлар қуласа, бошқаси қад кўтармоқда ҳамда етакчилик биридан бошқасига ўтмоқда. Ўтган аср бошида содир бўлган энг кўзга кўринган ҳодиса Халифалик давлати қулаши бўлса, бугун Ғарб мусулмонлардан кутаётган ва тўхтатиб қолишига ҳаракат қилаётган ҳодиса Халифаликнинг қайта тикланиши бўлиб қолди.

Мусулмонлар исломий юртларда содир бўлаётган Исломга қарши шафқатсиз хужумни мана шу нуқтаи назар билан тушунсалар, бу вазиятни ўз динлари фойдасига бурадилар. Шунингдек Ғарбнинг макр ва ҳийласи ҳамда ёлғонларига чек кўядилар. Ғарб бугун эски ўйинини ўйнаяпти ва Исломнинг соглом тушунчаларини бузуқ, хато тушунчаларга ўзгаришишга мажбурлайпти. Лекин у бу ишда олдин ҳам муваффакиятсизликка

учраган, чунки у бузук ва аҳамиятсиз матоҳдир. Фарб бугун Исломдаги бошқарув мавзусига ҳужум қилас экан, ИШИД номли ташкилотни пайдо қилиш орқали Халифалик картасини ўйнайти. Бу ташкилот исломий давлат номидан (одамларни сўйиш, калласини олиш, ёқиб юбориш, чўктириш, деворга бостириш ҳамда пичоқ ва ханжарлар билан чавақлаш) каби энг хунук жиноятларни амалга оширеди.

Бу жирканч режа бўлиб, у орқали мусулмонларни исломий давлат тушунчасига қарши қилмоқчи. Фарбдаги халқларни эса Ислом билан таъсирланиши олдини олмоқчи ва уларнинг Исломни қабул қилишларини тўхтатмоқчи... Шунингдек Фарб демократия ва илмоний фуқаролик давлати чакирадиган, Халифаликка қарши курашадиган ва уни бугунги воқега тўғри келмайдиган тарихий босқич бўлган деб ҳисоблайдиган мўътадил жамоатларни пайдо қилди. Исломий жамоатларни ва уларнинг Фаннуший ва Моро каби етакчиларини динни ҳаётдан ажратиш ҳақида гапиришга мажбурлади. Сўфийларни малай хокимлари билан тадқиқот муассасалари, шу жумладан РАНД муассасасининг тавсияларига амал қилишлари учун хокимиятдан ўрин берди.

Фарб билан бўлаётган жанг тўхтамайди. Бироқ халқаро кучлар уни бутунлай ўз фойдасига ҳал қилишга қодир эмас. Чунки улар олдида ҳисобсиз муаммолар бўлиб, Аллоҳ уларни кутмаган тарафидан келтиради. Америка Афғонистон ва Ироқни босиб олганда молиявий инқироз пайдо бўлганига ҳали узок бўлгани йўқ.

﴿قَدْ مَكَرَ الظَّيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَأَتَوْ أَللَّهُ بُنَيَّنَهُمْ مِنَ الْقَوَاعِدِ فَخَرَّ عَلَيْهِمُ الْسَّقْفُ﴾

﴿مِنْ فَوْقِهِمْ وَأَنْتَهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرونَ﴾

«Улардан аввалги (кофир) кимсалар ҳам (ўз пайғамбарларига мана шунга ўхшаши) макр-ҳийлалар қилган эдилар. Шунда Аллоҳ улар (қурган макр-ҳийла) биноларини таг-туги билан емириб ташлади, бас, улар (тўқиб олган ёлгон бино-тузумлари)нинг томи ўзларининг устига қулади ва уларга ўзлари сезмаган-кутмаган тарафдан азоб-ҳалокат келди» [Наҳл 26]

Уммат Халифалик динининг бир бўлаги деб қаради ва бу қарашидан бирор кун ҳам ҳоли бўлмади ва ҳеч қачон ҳоли бўлмайди. Бугун Аллоҳнинг изни билан ўша Халифалик замони келди.

﴿وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَمَّا ظَلَمُوا وَجَاءَهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ وَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا كَذَلِكَ نَحْنُزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ ثُمَّ جَعَلْنَاكُمْ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ مِنْ بَعْدِهِمْ لِنَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ﴾

«Маълумки, сизлардан аввалги асрлардаги миллатларни ўзларига зулм қилганлари ва пайгамбарлари очиқ-равшан хужэжат-мўъжизалар келтирган пайтларида, имон келтирмаганлари учун ҳалок қилганмиз. Жиноятчи қавмни мана шундай жазолагаймиз. Сўнгра қандай амаллар қилишингизни кўриш учун сизларни уларнинг ортидан ерга халифа (ўринбосар) қилиб қўйдик» [Юнус 13-14]

Буюк Аллоҳдан бу Умматни Пайғамбарлик минҳожи асосидаги рошид Халифалик билан сийлашини сўраймиз. У зот хоҳлаган ишини қилишга қодир ва бандалари сўраган нарсани берувчи зотдир. Шунингдек у зот қандай ҳам яхши хожа ва қандай ҳам яхши нусрат берувчидир. □

ИККИ ШАХОДАТ КАЛИМАСИННИГ МАЪНОСИ (2): ИБОДАТ ИМОНГА ТОБЕДИР

Ибодатларни адо қилишда заифлик қилиш ёки кучли бўлиш (ла илаҳа иллаллоҳ)га бўлган имоннинг заиф ёки кучли бўлишига боғлиқ:

(Ла илаҳа иллаллоҳ)дан англашилган маънога ишониш ибодатга ҳақли Аллоҳга ишонишга ва ибодатларни бажариш фарз эканига етаклайди. Банда (ла илаҳа иллаллоҳ)га гувоҳлик бериши билан Аллоҳ ҳақиқий ягона илоҳ экани ва У зотдан бошқаси ботил илоҳлар эканига ишонган бўлади. Шунингдек Роббисининг буйруғига итоат қилиш, унга бўйсуниш ва тиз чўкиб сажда қилиш шартлигини бўйнига олган бўлади. Шунга кўра ибодат ҳақиқий илоҳ бўлган Аллоҳга ишониш ортидан келадиган ишдири, имоннинг кучли ва тўғрилигига қараб ибодат ҳам кучли ва тўғри бўлади. Бошқача айтганда ибодатлардаги нуқсон ва камчиликлар сабаби имондан изланади. Шунинг учун ибодат имонни тузатиш орқали муолажа қилинади. Агар имон соғ ва тўғри бўлса, ибодат ҳам соғ ва тўғри бўлади. Агар имон заифлашиб, унда иккиланиш пайдо бўлса, ибодат ҳам заифлашиб, иккиланиш пайдо бўлади... Ислом имон ва ибодат ўртасидаги мана шу алоқани эътироф этган ва Куръон уларни бир-бирига боғлаган. Агар мўъмин Аллоҳнинг буйруқларига риоя қила олмаётган бўлса, бу унинг имонидаги заифликдандир.

﴿أَلَمْ تَرِ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ ءَامَنُوا بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ وَمَا أَنْزَلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَكَّمُوا إِلَى الظَّغُوتِ وَقَدْ أَمْرُوا أَنْ يَكُفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَنُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا﴾

بعيداً

«(Эй Мухаммад), ўзларини сизга нозил қилинган нарсага (Куръонга) ва сиздан илгари нозил қилинган нарсаларга имон келтирган деб ҳисоблайдиган (айрим) кимсаларнинг шайтонга ҳукм сўраб боришини истаётганларини кўрмадингизми? Ҳолбуки, уларга унга ишонмаслик буюрилган эди. (Чунки) шайтон уларни бутунлай йўлдан оздирishiни истайди» [Нисо 60]

﴿لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمَ آخِرٍ يُوَادُونَ مَنْ حَادَ اللَّهَ وَرَسُولُهُ وَلَوْ كَانُوا إِبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِحْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَةَهُمْ﴾

«Аллоҳга ва охират қунига имон келтирадиган қавмнинг Аллоҳ ва Унинг пайгамбари чизган чизикдан чиққан кимсалар билан — гарчи улар ўзларининг оталари, ёки ўғиллари, ёки ога-инилари, ёки қариндош-уруглари бўлсалар-да, дўстлашаётганларини топмассиз»

[Мужодала 22]

﴿إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدُ اللَّهِ مِنْ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَءَاءَتِ الْزَكْوَةَ وَلَمْ تَحْشَ إِلَّا اللَّهُ فَعَسَى أُولَئِكَ أَن يَكُونُوا مِنَ الْمُهَتَّدِينَ﴾

«Аллоҳнинг масжидларини фақат Аллоҳга ва охират қунига имон келтирган, намозни тўйкис адо этган, закотни (ҳақдорларга) ато қилган ва ёлгиз Аллоҳдангина қўрқадиган зотларгина обод қилурлар. Ана ўшалар ҳидоят топгувчи зотлар бўлсалар, ажаб эмас»

[Тавба 18]

﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولَئِكَ الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِن تَنْزَعُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِن كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ حَيْرٌ وَأَحَسْنُ تَأْوِيلًا﴾

«Эй мўминлар, Аллоҳга итоат қилингиз, ва пайгамбарга ҳамда ўзларингиздан бўлган (яъни мусулмон) ҳокимларга бўйсунингиз! Бордию бирор нарса ҳақида талашиб қолсангиз, — агар ҳақиқатдан Аллоҳга ва охират қунига ишонсангиз — у нарсани Аллоҳга ва пайгамбарига қайтарингиз! Мана шу яхирироқ ва чиройлироқ ечимдир»

[Нисо 59]

Яна бир қанча оятлар борки, улар ибодат, итоат, шариатга боғланиш, уни ҳакам қилиш ва бошқа бир қанча ишлар имонга боғлиқ эканини баён қиласди. Шунинг учун мусулмонлардаги муолажа қилиниши шарт бўлган ҳолатлар, яъни фасод, фиск, фужур, фаҳш ишлари, мункар ишлар, итоатсизлик, хорлик, бахтсизлик, шармандалик, маъсият ва жиноятларни имонни тузатмасдан муолажа қилиш мумкин дейиш хатодир. Мусулмонларда кузатилаётган бу камчилик ва маъсиятлар имон туманли ва заиф бўлиши натижасидир... Бу ерда кишининг осийлик қилиб, нуқсонларга йўл қўяётганига сабаб унинг имони бўлиб, ўша имонни муолажа қилиш лозим. Агар унинг имони бўлмаса, олдин имонга каноат ҳосил қилдирилиб, сўнг бошқа нарсалар талаб қилинади. Агар унинг амаллари нософлом бўлса, маъсиятига боғлиқ имонига алоқадор тарафи огоҳлантирилади. Масалан Аллоҳнинг ҳукмини тиклашдек фарз амални бажаришда эътиборсизлик қилаётган бўлса, унга Исломдаги бошқарувни

ибодатларга боғлаган оятлар эслатилади. Масалан қуйидаги оятлар каби.

﴿فَلَا وَرِبَّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا تَحْدُوْا فِي أَنْفُسِهِمْ﴾

﴿حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَإِسْلَمُوا تَسْلِيمًا﴾

«Йўқ, Парвардигорингизга қасамки, то улар ўз ўрталарида чиққан келишмовчиликларда сизни ҳакам қилмагунларича ва кейин сиз чиқарган хукмдан дилларида ҳеч қандай танглик топмай, тўла таслим бўлмагунларича-бўйсунмагунларича зинхор мўмин бўла олмайдилар» [Нисо 65]

﴿إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ أَمْرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَاهُ ذَلِكَ الَّذِينُ أَلْقَيْمُ وَلَكُنَّ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾

«Хукм-ҳокимлик фақат Аллоҳникидир. У зот сизларни фақат Ўзигагина ибодат қилишига буюргандир. Энг тўгри дин мана шудир. Лекин одамларнинг кўплари буни билмайдилар» [Юсуф 40]

Имон ҳақида эслатиш мусулмонни Аллоҳни яхши кўришга ва Аллоҳга итоат қилиш орқали жаннатига ошиқишга ундаиди. Шунингдек маъсият ва Халифаликни тиклашдек фарзни тарк қилгани учун Аллоҳнинг азобидан кўркишга ундаиди.

Агар Аллоҳнинг ҳукми Аллоҳга намоз ўқиши, рўза тутиш, закот бериш, ҳаж қилиш, ота-онага яхшилик қилиш ва бундан бошқа Исломнинг шахсга оид аҳкомларини бажариш орқали ибодат ва итоат қилишнинг табиий натижаси ўлароқ ҳосил бўлади деб эслатилса... Ҳар бир амалда Росууллоҳдан ибрат олиш вожиблигига назарини қаратади. Бу эса итоат қилиш, бўйсуниш ва қонун чиқаришда фақат у кишидан ибрат олиш вожиблиги жиҳатидан элчига имон келтиришга алоқадордир. Бу икки шаходат калимасининг иккинчи қисми (Мухаммадун Росууллоҳ)нинг маъносидир.

Росууллоҳ ﷺдан ибрат олиш вожиблиги бу Росууллоҳ нима қилса ўшани қилиш, у киши қилганидек қилиш ва у киши учун қилиш деганидир. Аммо Росууллоҳ ﷺ нима қилса ўшани қилиш дегани Ислом давлатини тиклаш, яъни Исломни ҳакам қилиш учун Росууллоҳ ﷺнинг қилганини қилиш демакдир. У кишининг қилганидек қилиш дегани эса, агар ўша амал вожиб бўлган бўлса, уни вожиблигича адо этиш. Масалан улар орқали Ислом давлатини тиклаган амаллар. Уларни тариқат аҳкомлари дейилади ва уларни

бажариш шарт. Лекин улар мубоҳ амаллар бўлган бўлса, уларни мубоҳлигича қилинади. Масалан тариқат амалларини қилаётган пайтда ишлатган восита ва услублари, улар ҳам тариқат хукмларидан. У киши Маккада мўминларга марказлашган сакофат бериши ва бу ишни Арқам ибн Абу Арқамнинг уйида амалга ошириши. Ёки айрим саҳобалари уйида қилиши, масалан Умар ибн Хаттоб билан синглиси ва куёви ўртасида бўлиб ўтган ходиса. Яъни улар Исломдан ўрганишаётган пайт Умар бостириб кириши ва бу иш унинг ҳидоятига сабаб бўлиши. Ёки мусулмонларга озор етиб қолишидан кўркиб, кофирларнинг кўзидан узоқда яъни дараларда ваҳини ўрганишлари шулар жумласидандир.

Аммо Росулллоҳ ﷺ учун дегани У киши амалларни чегаралаб берган. Росулллоҳ ﷺ хаводан гапирмагани учун Аллоҳ мусулмонларни у кишига бутунлай итоат этишга буюрган. Аллоҳ Таоло айтади.

﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ﴾

«Ва у (сизларга келтираётган Куръонни) ўз ҳавоий-хоҳииши билан сўзламас. У (Куръон) фақат (Аллоҳ томонидан пайгамбарга) ваҳи қилинаётган (туширилаётган) бир ваҳидир» [Нажм 3-4]

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا لِيُطَاعَ بِإِذْنِ اللَّهِ﴾

«Биз қай бир пайгамбарни юборган бўлсак, фақат Аллоҳнинг изни-иродаси билан унга итоат қилинсин, деб юборганмиз»

[Нисо 64]

Бу эса фақат Росулллоҳ ﷺдан намуна олиш билан бўлади.

﴿أَنَّقَدَ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أَشَوَّهُ حَسَنَةً لِمَنْ كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ أَلَّا خِرَّ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا﴾

«(Эй мўминлар), сизлар учун — Аллоҳ ва охират қунидан умидвор бўлган ҳамда Аллоҳни кўп ёд қилган кишилар учун Аллоҳнинг пайгамбари (имон-эътиқоди ва хулқи автори)да гўзал ибрат бордир» [Ахзоб 21]

Лекин мусулмон маъсиятга оёқ қўйганда унинг имонига қараш лозим деган гапимизнинг маъноси унда имон йўқ дегани эмас. Балки унда имон мавжуд, лекин заиф. Уни амалга ундаш учун имонини кучайтириш зарур. Ақида ҳар бир мусулмонда мавжуд, барча мусулмонлар Аллоҳга, фаришталарига, китобларига, охират кунига, жаннат ва дўзахга ишонади...

Лекин бу ақида мусулмоннинг қалбига қанчалик ўрнашган ва унинг вужудида ўз аксини топғанми масала шунда. Шунинг учун Ислом даъвати коғирга нисбатан аввало ақидага қаратилади. Осий ва камчиликларга йўл қўяётган мусулмонга нисбатан эса унинг ўзида мавжуд ақидасини барқарорлаштиришга қаратилади... Коғирни биринчи имонга киришга даъват қилинади, агар у имонга кирса, амалларни бажаришга киради. Чунки имоннинг маъноси шуки у Аллоҳни Робб, яратувчи ва ишларни тадбир қилувчи деб ишонди, шунинг учун ҳаётидаги ишларини тартиблаштиришда у зотга итоат қилиши лозим деганидир. Росууллоҳ ﷺ Маккада худди шундай қилди. Оиша رض айтади: «**Қуръондан биринчи муфассал сурा нозил бўлди ва унда жаннат ва дўзах эслатилди. Одамлар Исломга киргач, ҳалол ва ҳаром нозил бўлди.** Агар зино қимманглар деган буйруқ биринчи келганида, одамлар зинони зинхор ташламаймиз дейишган бўлар эди. Агар ҳамр ичманглар деган буйруқ биринчи келганида, одамлар ҳамрни зинхор ташламаймиз дейишган бўлар эди. Мен Росууллоҳ ﷺ ҳузурида ўйнаб юрган кичкина қизлик чоғимда

﴿بَلْ أَلَّسَاعَةُ مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ أَدْهَىٰ وَأَنْبَرٌ﴾

«(Бугина эмас), балки уларга (мангу азоб учун) **ваъда қилинган вақт** (Қиёмат) соатидир. У соат янада балолик, янада аччиқдир!» [Қамар 46]

ояти нозил бўлди. У Қамар сурасининг оятлари бўлиб, ҳали Бақара ва Нисо суралари нозил бўлмаган эди. Мен ўшанда Мадинада У кишининг ҳузурида эдим». Бухорий ривояти.

Жундуб ибн Абдуллоҳ айтади: «Биз ҳазовар ёшдаги болалар эдик (ҳазовар ёши кучга тўлган, хизматга ярайдиган ва балоғат ёшига яқинлашган пайтга айтилади) шунда Росууллоҳ ﷺ бизга Қуръондан олдин имонни ўргатди, сўнг Қуръондан таълим олдик, шунда имонимиз кучайди. Сизлар эса бугун имондан олдин Қуръонни ўрганмоқдасизлар». Ибн Можа.

Қуръондаги ёрқин мантиқ мана шу, чунки мусулмон бир амални қилса, уни Аллоҳга итоат этган ҳолда қиласи, итоатнинг асоси эса имондир. Агар мусулмон зоҳирда Аллоҳга итоат қилаётгандек кўринса, лекин унинг итоати Аллоҳга бўлган имон асосида бўлмаса, бу Аллоҳга итоат қилиш эмас ва унинг амали бекордир. Абу Мусо Ашъарий ривоят қилган ҳадис мана шуни ёритиб беради: Росууллоҳ ﷺдан шижаот қилиб, ҳамият қилиб, риё қилиб

жанг қилганларнинг қайси бири Аллоҳ йўлида жанг қилган бўлади? деб сўрашган эди, У киши:

«مَنْ قَاتَلَ لِتَكُونَ كَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا فَهُوَ فِي سَيِّلِ اللَّهِ»

«Ким Аллоҳнинг калимаси олий бўлиши учун жанг қилса, ўша Аллоҳ йўлида жанг қилган бўлади деб» жавоб берди. Муттафақун алайх.

Бу даъватчилар ўз даъватларида мулоҳаза қилишлари шарт бўлган ишдир. Чунки мусулмон шаръян имон ва амалга буюрилган, биринчи имон, кейин амал. Имон асос бўлса, амал имон тақозо этган нарсадир. Аллоҳ Таоло имонга асосланмаган амални қабул қилмайди. Мусулмон Аллоҳ тўғрисўз бўлишга буюргани учун тўғрисўз бўлиши керак, шунда у мана шу амалда барқарор бўлади. Шунингдек у жиҳод, закот, намоз, рўза ва уйланиш каби амалларни бажараётган пайтда уларни Аллоҳга итоат қилган ҳолда бажариши лозим. Бундан ташқари у Исломий давлатни тиклашга чақирап экан, унинг даъвати Аллоҳга бўлган имонга асосланмоғи лозим. Яна у бу даъватидан Аллоҳнинг розилиги ва доимо итоатда яшашга етишишни умид қилиши керак. Шунингдек Аллоҳнинг динини ёйиш ва одамларни Исломга ўз хоҳишлари билан киргизишини ҳамда бошқа дин ва мабдаларга қарши Аллоҳнинг хужжатини қоим қилишини умид қилиши керак.

﴿هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظَهِّرَهُ عَلَى الْأَلْدِينِ كُلِّهِٰ وَلَوْ كَرِهَ﴾

﴿الْمُشْرِكُونَ﴾

«У (Аллоҳ) Ўз пайгамбарини ҳидоят ва ҳақ дин билан – гарчи мушриклар истамасалар-да — барча динларга голиб қилиши учун юборган зотдир» [Соф 9]

Бундан ташқари қилаётган даъватининг фарз экани, Исломда фарз амалини адо этса савоб олиши ва уни тарқ этса жазо олишини эътиборга олган ҳолда Аллоҳ уни жаннатига киргизишини ва дўзахдан узоқлаштиришини умид қилиши керак. Шунингдек Халифалик давлатини тиклашга даъват қилиш барча ҳаёт ишларида Аллоҳга ибодат қилишга чақираётган даъват эканини, Ислом ҳаёт дини эканини, ибодат инсоннинг барча ҳолатларини ўз ичига олишини ва Аллоҳга бўлган қуллик фақат давлат орқали амалга ошишини идрок қилмоғи керак.

Шу ўринда Исломдаги Аллоҳга бўлган имон талаб қиладиган, яъни барча ҳаёт ишларида бўлишини талаб қиладиган ибодат воқесига тўхталиб ўтсак. Ибодатнинг маъноси бўйин эгиш ва

итоат қилиш деганидир. Агар йўл юришга лойик ва қадам ташлашга тайёр бўлса, уни муаббад йўл дейилади. Биз қилишимиз лозим бўлган бўйсуниш итоат қилиш лозим бўлган ҳар бир нарсада Аллоҳга итоат қилиш деганидир. Бу эса диндаги барча буйруқ ва қайтарувларни бажариш орқали ҳосил бўлади. Шунинг учун ибодат диннинг ҳаммасидир, чунки у динни барчасини адо этиш билан амалга ошади.

Бундан ташқари дин ҳам бўйсуниш ва итоат қилиш маъноларини ўз ичига олади. Бўйсунган эдим мени мукофотлади, таҳқиrlаган эдим хор бўлди дейилади. Аллоҳга бўйин эгади дегани У зотга ибодат қиласи, итоат қиласи ва бўйсунади маъносидадир. Шундан келиб чиқиб дин барча ибодатлар унга боғлиқ қилиб қўйилган нарсадир. Барча ибодатлар дин билан амалга ошади. Демак барча ибодатлар, бўйсуниш, итоат қилиш ва тиз чўкиш рўёбга чиқиши учун динни барчасини ушлаш керак.

Шундан келиб чиқиб айтадиган бўлсак, ибодат Аллоҳ рози бўладиган ва яхши кўрадиган барча сўзлар ҳамда зоҳирий ва ботиний амаллардир.

Намоз, закот, рўза, ҳаж, таҳорат, тўғри сўзлаш, омонатни адо этиш, ота-онаға яхшилик қилиш, сийлаи раҳм, ваъдага вафо қилиш, жиҳод, қўшни, етим, мискин ва мусофирга эҳсон қилиш, дуо, зикр, маъруфга буюриш ва мункардан қайтариш, яхшилик ва адолатга чақириш, фахш, мункар ва итоатсизликни тарқ этиш, Аллоҳ ва Росулини яхши кўриш, Аллоҳдан қўрқиши ва у Зотга талпиниш, динда холис бўлиш, Аллоҳнинг буйруқларига сабр қилиш, неъматларига шукр қилиш, қазосига рози бўлиш, у Зотга таваккул қилиш, раҳматидан умидвор бўлиш, азобидан қўрқиши ҳамда иқтисод, ижтимо, сиёсат, омонат, ҳайз, нифос, жаноза, қурбонлик, ҳомийлик, ижара, бай, никоҳ, талоқ, гаров аҳкомлари ва бундан бошқа барчаси Аллоҳга бўлган ибодатдир.

Бу ибодатларни бажариш бандадан талаб қилинган, Аллоҳ уни қул қилиб, ўзига бўйсундирди ва ўзига итоат қилиш учун тайёрлади. Уни қул деб аталишининг ўзи итоат қилиниши шарт бўлган барча нарсага итоат қилишга бўйсундирилганидир. Аллоҳ ҳеч кимга тоқатидан ортигини юкламайди. Аллоҳ бандани нимадан қайтарса ва нимага буюрса банда ўша ишни яхшилаб адо этишга мажбур. Банда қулликни адо этиши учун Аллоҳ уни итоат этиши ва бўйсунишига буюрган нарсага ўзини бўйсундирини ва итоат қилдириши вожиб. Барча фарзи айнлар, улар эътиқодга оид фарз бўладими ёки амалга оидми бундан қатъий назар, Аллоҳ бандани унга итоат қилишига буюрган. Шунингдек мусулмон

Аллоҳга бўлган қуллигини амалга ошириш учун зиммасидаги барча фарзи кифояларни ҳам адо этиши шарт.

Юқоридагилардан ибодат Аллоҳ яхши кўрадиган ва рози бўладиган сўзлар ҳамда зохирий ва ботиний амалларнинг номи экани, дин Аллоҳга қилинадиган ибодатларнинг номи экани ҳамда банда Аллоҳга итоат қилиши учун бўйсундирилган қул экани маълум бўлди. Демак шахс ибодатни адо қилиши учун Шореъ унга қалбida имон келтириши ва тасдиқлаши учун юклаган фарзи айнларни ва Шореъ унга аъзолари билан амал қилиши учун юклаган фарзи айнларни билиши лозим. Шунингдек бошқалар билан бирга адо этиши учун юклаган фарзи кифояларни ҳам билиши лозим.

Бу мусулмон (ла илаҳа иллаллоҳ) шаҳодатини қабул қилгандан сўнг адо этиши шарт бўлган ибодатнинг воқесидир. Агар банда ибодатларда Аллоҳга итоат қилса-ю, одоб ахлоқ борасида итоат этмаса, ейиш ва ичиш масалаларида итоат қилса-ю муомала борасида итоат қилмаса... ёки ибодатда итоат қилсаю ақида борасида итоат қилмаса, ақиданинг айримларида итоат қилиб, айримларида итоат қилмаса, ёки айрим ибодатларда итоат қилиб айримларида итоат қилмаса, бу ундаги камчилик ва эътиборсизликдандир. Шунингдек бу нарса ибодат барча ишларни қамраб олади деган тушунчага зид ва мусулмонни ҳисоб-китоб кунида муваффақиятсизликка учратади. Бундан ташқари Исломни инсоннинг барча ҳаёт ишларини қамраб оладиган фикр ва тузумларга эга мабда эканига путур етказади.

Мусулмон имон келтириши вожиб бўлган барча нарсада қалбини Аллоҳга топширган ҳамда адо этиши вожиб бўлган ҳар бир амал, сўз ва ишда аъзоларини Аллоҳга бўйсундирган кишидир. Аммо банда (ла илаҳа иллаллоҳ) тавҳид калимасини юқоридагидек тариқада хато тушуниш ва шу тариқада уни етказиш ва ўргатиш кифоя қиласи деб билса, бу нуқсон ундан қабул қилинмайди ҳамда қилган эътиборсизлигига қараб ҳисоб-китоб қилинади. Чунки бу ундаги Ислом рисолати ҳақиқатига эътиборсизлик бўлиб, у динни зое кетишига ҳамда шу нуқсон туфайли пайдо бўлган бўш майдонни куфр аҳкомлари эгаллаб олиши учун ташлаб қўйилишига олиб боради. Шунинг учун мусулмон намоз, рўза, закот ва ҳаж каби ибодатларни адо этиши... Қуръон тиловати, қиёмуллайл ва зикрлар қилиши ҳамда истиғфор айтиши, одоб, ахлоқ ва фазилатли амалларни қилиши ва шундан кейин одамлар орасида Пайғамбарлик минҳожи асосида юраётган, ибодатларни тўла адо этган намунавий шахс сифатида намоён бўлиши билан

ҳам Исломдаги ҳақиқий ибодат ҳақида ва ҳақиқий мусулмон ҳақида нотўғри тасаввурни бераётганига гувоҳ бўлмоқдамиз.

Чунки ҳақиқий қуллик коинот, инсон ва ҳаёт ҳақидаги умумий тасаввурни беради. Шунингдек у ўз буйруқлари ва қайтарувлари билан ибодат, ахлоқ, ейиш, ичиш, мусулмон шахс билан бўладиган муомала каби ишларни ва исломий давлат аҳкомларини тартибга солади. Исломдаги давлат мавзусига алоҳида ургу берадиган бўлсак, у вожиб шаръий ҳукм бўлиб, ҳаётда Ислом татбиқ этилиши унга боғлиқдир ҳамда шаръий ҳукмлар факат у бўлсагина татбиқ қилинади. Агар давлат бўлмаса мана шу ҳукмлар бекор бўлади, бошқача айтганда Исломнинг катта қисми бекор бўлади. Исломни етказиш ва барча одамларга уни тарқатиш ҳамда барча динлар узра уни ғолиб қилиш давлатга боғлиқ, яъни бу ишлар давлат бўлсагина бўлади. Чунки давлат динни тарқатиш мақсадида бошқа давлатларга жиҳод қиласди. Тўғри, шахслар шахс сифатида Исломга даъват қилишлари вожиб ва улар бу ишни адо этяптилар. Шунингдек мусулмонлар давлат мавжуд бўлмаса-да ҳимоя жиҳодини қилишлари жоиз. Лекин бу ерда Исломни тарқатиш учун шундай даъват ҳукмлари мавжудки, уларни фақат исломий давлат орқали адо этилади. Масалан жиҳод борасидаги шундай ҳукмлар борки, мусулмон шахс уларни исломий давлатсиз адо эта олмайди. Шунга кўра мусулмон киши шахс сифатида ишонаётган Аллоҳга, фаришталарига, элчиларига... бўлган имони ҳамда у адо этаётган фарзи кифоя ва фарзи айн каби шаръий ҳукмлар ва буларни мусулмон шахс татбиқ этиши Исломнинг бир қисмини татбиқ этиши ҳисобланади.

Агар Исломий давлатни тиклашга ҳаракат қилишнинг шаръий ҳукми фарзи кифоя деб ҳисобласак, демак бошқа фарзи кифоялар каби уни ҳам адо этишимиз вожибдир... Бу масалани айнан шу тарзда англашимиз тўғри тушуниш ва тўла амал қилиш ҳисобланади. Бундан ташқари фарзи кифоялар адо этиш вожиблиги ва адо этмаса гуноҳ бўлиши жиҳатидан фарзи айнлар кабидир.

Шунга кўра, Исломдаги ибодатнинг майдони айрим томонларгагина чекланиб қолмай, ҳаётнинг барча майдонларини ўз ичига олади. Бунинг маъноси мусулмон ҳаётнинг барча жиҳати ибодатдир, у ҳаётнинг барча майдонига кириб борган ва шариатнинг куллий ва жузъий жиҳатларини ўз ичига олган.

Шунинг учун ҳар бир мусулмон Роббисига йўлиқишдан олдин ўзига мурожаат қилиб, камчиликларини тузатиши лозим. Шунингдек Аллоҳга даъват қилаётгандар, хусусан Исломий

давлатни тиклашга чақирайтганлар мана шу нарсани ўз ишларига бошланғич нуқта қилиб олишлари лозим. Шунинг учун улар аввало асосга яъни яратувчи ва ишларни тадбир қилувчи Аллоҳга ишонишга ҳамда барча ишларда ўша зотга ибодат қилишга чақиришлари, сўнг Исломий давлатни тиклашга даъват қилишлари лозим. Шунингдек бу ибодатларга боғлиқ шаръий хукмларни татбиқ этадиган исломий давлатсиз қуллик тӯла бўлмаслигини айтишлари лозим. Ёлғиз Аллоҳга бўлган тӯла қулликни рӯёбга чиқариш учун ягона йўл мана шудир. Лекин бугунги мусулмонлар мана шу маънони англамасликлари ажабланарлиди.

Исломга бўлган даъват мана шу тушунчасиз тўғри шаклда адо бўлмайди. Чунки Росулуллоҳ ﷺ ва рошид халифалар даъвати шундай бўлган эди. Асрлар ўтар экан, Ислом давлати уларнинг дини ва ҳайтийнинг бир қисмига айланган эди... Бу ҳолат Ғарбнинг режаси орқали давлат қулагунича давом этди. Давлат қулагач, Ғарб барча ишларни қамраб олувчи ва тўғри қуллик тушунчасига зарба берди ва мана шу тушунчага зид таълим программасини киргизди, сўнг мана шу асосда бугунги уламолар етишиб чиқди. Бугун кўриб турибмизки, бу программадан уламолар кўпроқ таъсирланди. Улар мана шу программаларга мувофиқ қонуний гувоҳномаларга эга бўлишди.

Шунинг учун мана шу программа асосида таълим олган ҳар бир уламо ўз илмини текшириб, ундаги хато ва камчиликларни тузатиши ҳамда раббоний уламоларга айланиши лозим. Шунингдек Росулуллоҳ ﷺ кўрсатган тариқада Аллоҳга даъват қилишлари ҳамда Ғарб бизнинг ичимииздан етишириб чиқарган, аммо Исломни Ғарб ўргатганидек тушунтирадиган уламолар йўлини тарк этишлари лозим. Давоми бор. □

ЯХУДИЙЛарНИНГ ТИНЧЛИК ҲАРАКАТЛАРИ... СИОНИЗМНИНГ ЯНА БИР БАШАРАСИДИР!... (ХАЛҚАРО СИОНИЗМ ҲАРАКАТЛАРИ (6))

Биз олдинги ҳалқада ушбу мавзуга алоқадор тўртинчи ҳақиқат ҳақида айтган эдик. Яъни бу ҳаракатларнинг ҳақиқати, маъноси ҳақидаги ҳамда сионизм лойиҳасига хизмат қилиш учун ҳақиқатларни бузиш ва шу лойиҳага қарши чиққанларга зарба беришда яхуд вужуди амалга ошираётган сиёсий ва фикрий адаштириш, алдаш, ҷалғитишлиар ҳақидаги Ислом тушунчаси тўғрисида айтган эдик. Бу ҳалқада эса Аллоҳнинг изни билан бешинчи ҳақиқат, яъни (халқаро сионистик ҳаракат) ҳақида айтамиз. Биз буни тинчлик ҳаракатларининг ҳақиқати ҳамда уларни тузиш ва халқаро сионизм лойиҳасини қўллаб-кувватлашда фойдаланишдан мақсади нима эканини баён қилиш учун муқаддима сифатида бермоқдамиз.

Биз бу мавзу ҳақида узоқ гапирмоқчи эмасмиз, чунки у ҳақида жуда ҳам гап кўп. Лекин бу мавзуда бизга керак бўладиган ишларга тўхталамиз. Улар: (сионизм ҳаракати ҳақиқати, уни қандай тузилгани, тузишдан кўзда тутилган мақсад, бу ҳаракатнинг Фаластиндаги яхудий вужуд лойиҳаси билан бўлган алоқаси ҳамда яхуд вужудидаги сиёсий ҳаракатлар, шу жумладан тинчлик ҳаракатларининг халқаро сионизм ҳаракатлари билан бўлган алоқаси) бўлиб, биз шулар ҳақида баён қиласми.

Биз бу ҳаракат ҳақиқати ҳақида гапиришдан олдин, шуни айтиб қўймоқчимизки: яхуд ва насронийлар одамларни алдашади. Уларнинг айтаётган гаплари, амаллари ва муассасалари одамларни адаштиради. Яхуд ва насронийларнинг табиати алдаш, ҷалғитиши, адаштириш ва бузишдан иборатдир. Аллоҳ Таоло бу ҳақиқатни қуидаги оятларида баён қилиб берган.

﴿مَنْ الَّذِينَ هَادُوا تُحَرِّفُونَ آلِكَلَمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَيَقُولُونَ سَمِعْنَا وَعَصَبْنَا وَأَسْعَمْ عَيْرَ مُسْمَعٍ وَرَاعَنَا لَيْلًا بِالْسِتِئِمْ وَطَعَنَا فِي الْدِينِ وَلَوْ أَهْنَمْ قَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأَسْعَمْ وَأَنْظَرْنَا لَكَانَ حَيْرًا لَهُمْ وَأَقْوَمَ وَلِكِنْ لَعَنْهُمُ اللَّهُ بِكُفَرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا﴾

«Яхудий бўлганлар орасида шундайлари борки, улар (Таврот китобида бўлган Мұхаммад алайҳиссалом ҳақидаги) Аллоҳнинг сўзини ўз ўрнидан ўзгартирадилар ва тилларини буриб, динга жароҳат етказиши гаразида: «Тингладик ва бош тортдик. Кулоқ сол, эшиштмай қолгур! (роино) Бизга боқ», дейдилар. Агар улар «Тингладик ва бўйсундик. Бизни ҳам тинглаб (унзурно),

бизга ҳам назар қилиб тур», деганларида ўзлари учун яхшироқ ва тўғрироқ бўлур эди. Лекин улар куфрлари сабабли Аллоҳнинг лаънатига дучор бўлганлар, Бас, уларнинг камдан-камлари имон келтирадилар» [Нисо 46]

﴿يَأَيُّهَا أَرْرَسُولُ لَا تَحْزِنْكَ الَّذِينَ يُسَرِّعُونَ فِي الْكُفْرِ مِنَ الَّذِينَ قَاتَلُوا إِمَانًا بِأَفْوَاهِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِنْ قُلُوبُهُمْ وَمِنَ الَّذِينَ هَادُوا سَمَعُوتَ لِكَذِبِ سَمَعُورَ لِقَوْمٍ إِخْرِيْنَ لَمْ يَأْتُوكَ تَحْرِفُونَ الْكَلِمَ مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ يَقُولُونَ إِنَّ أُوتِيتُمْ هَذَا فَخَدُوهُ وَإِنْ لَمْ تُؤْتَوْهُ فَآخَذَرُوا وَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ فِتْنَتُهُ فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا أُوتِئِكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يُطَهِّرَ قُلُوبَهُمْ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا حِرْزٌ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَدَابٌ عَظِيمٌ﴾

«Эй пайгамбар, оғизларида: «Имон келтиридик», деган, аммо диллари имон келтирмаган (мунофиқлардан) ва яхудийлардан бўлган, куфр томонга қараб чопаётган кимсалар сизни маҳзун қилмасин. Улар ёлгонга қулоқ бергувчи ва сизнинг олдингизга келмаган, сўзларни ўз ўринларига қўйилгандан кейин ўзгартирадиган бошқа қавмга (яъни яхудийларга) қулоқ бергувчи кимсалардир. (Яхудийлар): «Агар (Мұхаммад тарафидан) сизларга мана шу ҳукм берилса, олинглар, бўлмаса, (яъни бошқа бир ҳукм айтилса), эҳтиёт бўлинглар-олманглар, дейишади. Кимники Аллоҳ ўзи адаштириши истаса, бас, сиз унинг учун Аллоҳ томонидан ҳеч нарса қила олмассиз. Улар Аллоҳ қўнгилларини поклашни истамаган кимсалардир. Улар учун дунёда расволик, охиратда эса улуг азоб бордир» [Моида 41]

Яхудий ва насронийларнинг бу сифатлари очкўз капитализм мабдаси соясида янада ўеди ва разиллиги кучайди. Чунки бу мабда ҳам алдаш, ёлғон гапириш, адаштириш ва макиавеллича макр ва хйла қилиш ҳамда арзимас дунёвий фойда ва манфаатини рўёбга чиқариш йўлида ўзини ҳар хил қилиб кўрсатиш каби разил сифатлар асосига курилган. Бу мабда эгалари, шу жумладан яхуд ва насронийлар ўзларининг муайян сиёсий манфаатларини рўёбга чиқариш учун турли ваҳшийлик ва қотилликларга кўл урадилар. Ҳатто улар ўз дини, мабдаси ва миллати вакилларининг қадриятларини ҳам оёқ ости қилишади. Бу каби ишлар ушбу разил ва тубан мабда тарихида кўп бўлган. Масалан, Америка иккинчи

жаҳон урушига кирган пайт рўй берган воқеа, яъни Америка Перл Харборга бўлган босқинни сунъий уюштириши ва минглаган америкалик денгизчиларни қурбон қилиши. Муфаккир Тим Келли айтади: «Етмишинчи йиллар сўнггида тадқиқотчилар, журналист ва олимлар тўплаган далиллар Вашингтондаги ҳокимият пирамидаси томонидан қилинган ҳийла ҳақидаги ушбу шубҳаларни исботлайди.

Бу далиллар Франклин Рузвельт ва унинг катта маслаҳатчилари японларни қасдан хужум қилишга мажбурлашган. Шунингдек японларнинг зудлик билан хужум қилиши ҳақида олдинроқ келган хабарларни қасдан билмасликка олишганини тасдиқлади!! Американинг собиқ президенти Обама янги президент Трампга ҳокимиятни топширишдан олдин қилган охирги нутқида шундай деди: «АҚШ давлати миңтақадаги асосий манфаатларимизни таъминлаш учун барча турдаги кучларини, шу жумладан ҳарбий кучини ишга тайёр» деди.

Франциялик ёзувчи Тьери Мейсаннинг (Хатарли ҳийла) номли китобида 11 сентябр ҳодисалари ҳақида шундай сўзлар келган: «Америка армияси ва Қўшма Штатлар ичидаги Америка маъмурияти лочинлари (ястриблари) бошқарадиган яширин ҳарбий хукумат 11 сентябр хужумларини режалаштиришди. Бундан мақсад Американинг ҳарбий саноатини кучайтириш ва ўзлари айтиётган космик армияни тиклаш ҳамда буларнинг ортидан Американинг бутун дунёга ҳукмронлигини рўёбга чиқариш бўлган эди... Шунингдек бундай кўрқинчли ҳарбий механизмни яратишдан мақсад бир томонда яхудий ва насронийлар иккинчи томонда исломий олам турадиган ҳазоратлар курашини қўзғатиш эди».

Сионизм лойиҳаси ва ҳаракати номли нарсани тузишда айрим яхудий ва европалик капиталистлар томонидан рўй берган ишлар, шунингдек Европадаги яхудийларнинг бир қисмини Фаластинга кўчиришни хоҳлашган пайт содир бўлган ишлар ҳамда уларнинг капиталистик Европа давлатларидағи сиёsatчилар билан қандай тил бириктиришгани ва айрим жойларда қандай қилиб қирғин ва тазииклар ўtkазишгани ҳам юқоридагиларни тасдиқлади.

Доктор Мухаммад Абдураҳмон ўзининг (Фаластин устидаги фитналар тарихи) китобида шундай дейди: «Герцл мустамлакачи Британия вазири Жозеф Чемберлен билан учрашганда вазир шундай деган эди: «Фаластинда бизнинг базамиз бўлиши керак ҳамда Фаластин Британиянинг манфаатини таъминлайдиган тўсик бўлиши керак».

Доктор Абдулваҳҳоб Масирий ўзининг (яхудийлик ва сионизм протоколлари) номли китобининг 96-саҳифасида шундай дейди: «Яхудийлар орасида сионизм пайдо бўлишидан бир неча йил олдин яхудий бўлмаган сионист Лорд Палмертсон (1784-1865) Британия ташқи ишлар вазирлигига тайинлангач, арабларни додини бериш учун яхудийларга мушукнинг тирноғи каби хизмат қиласман».

Доктор яна айтадики: «Ўн тўққизинчи асрнинг ярмида Шарқий Европада яхудийлар масаласи жиддийлашиб, империалистик фикрлар тарқаган пайтда айрим яхудий муфаккирлар яхудий бўлмаган сионистик гурухлардан таъсирлана бошлади».

Ҳақиқат шуки, сионистик фикрларни (сиёсий мақсадлар, хусусан Европадаги капиталистлар мақсадларига хизмат қилдириш мақсадида) Фаластин ичидаги диний масалаларга жалб қилиш папалар Европадаги насронийларни сиёсий мақсадларни амалга ошириш ҳамда Европадаги зулм ва фасоддан одамларни эътиборини буриш учун Фаластиндаги муқаддас даргоҳлар ва диний масалалар мавзусига жалб қилишга ўхшайди. Чунки юкорида айтганимиздек, яхудий ва насронийларнинг табиат ва ҳарактери шундан иборатки, улар гапни нотўғри талқин қилишади, алдашади ҳамда ҳақиқатларни яширишади, айланиб ўтишади ва чап беришади.

Доктор Мухаммад Абдусаттор Бадрий Ўрта Шарқ журналининг 12881 сонида шундай дейди: «Рим папалари ҳақиқий инқизорзни бошдан кечираётган эди. Ҳар бир папа ўзига бераётган савол шундан иборат эдики, қандай қилиб черковнинг марказий ролини император ва подшоҳлардан узоқ масофада ушлаш керак ҳамда қандай қилиб тарқоқ бўлмаган битта ҳалқ орзусини қайта тиклаш лозим? Қандай қилиб черковни яна марказга айлантириш ва қонунийлигини тиклаш мумкин? Жавоб эса битта эди, у ҳам бўлса сунъий уруш пайдо қилиш керак ва унда душман миллат ташқарисидан бўлиб, бу урушга диний тус бериш керак. Даъво эса Байтул Мақдисни озод қилиш ва Шарқдаги насронийларни ҳимоя қилиш бўлади. Папа Урбан иккинчи диний салтанатини кучайтиришда мана шу йўлни тутди. Исломий оламга қарши қаратилган салиб ҳужумлари ҳам дин пардаси остида уюштирилиб, режалаштирилган ирқий тозалаш ишларини амалга оширди.

Доктор Саид Абдулфаттоҳ Ошур ўзининг (Ўрта асрлардаги Евropa тарихи) номли китобида шундай дейди: «Салибчилик ҳаракатига қўшилган бошлиқларнинг катта қисми сиёсий мақсадда

бордилар. Шомга етиб боришдан олдин ва у ерда ўрнашишдан олдин ўз мақсадларини яшира олмадилар. Шу нарса маълумки, феодал низом доим ерга боғлиқдир. Ер қанча катта бўлса, ер эгасининг жамиятдаги ўрни шунча юкори бўлади». Муаллиф яна шу китобда айтади: «Европалик аксар рицарларни салибчилик ҳаракатига қўшилишга ундан яна бир сабаб бу феодал низом рицарлик, уруш ва жасорат кабиларга қаттиқ боғланганидир. Чунки тинч ҳаёт жангчилар учун бекорчиликдир ҳамда уларнинг иши уруш ва жангдир. Европада феодал урушлар кўпайиб, жамият хатарга юз тутгач, папалар аралашиб, (Аллоҳ учун тинчлик) номли нарсага чакиришди, бу уруш ҳаром бўладиган маълум вактлар эди. Шунда Европалик рицарлар ўз кучларини кўрсатиш учун бошқа янги майдонларни излашган эди».

• Сионизмнинг пайдо бўлиши сиёсий масала ва Европа ичкарисидаги капиталист ва сиёsatчилар ҳамда яхудий капиталистлари томонидан қилинган Farb фитнаси бўлган эди. Улар диний рамз ва яхудийлик дини фикрларини ўзларининг сиёсий лойиҳаси фойдасига ишлатиши. Шунингдек папалар ҳам диний фикр ва муқаддас ердаги диний рамзларни ўзларининг сиёсий мақсадлари йўлида ҳамда яхудийларнинг очқўзлиги ва бузғунчиликларидан ҳамда Европадаги айрим яхудий капиталистлардан халос бўлиш йўлида ишлатиши. Халқаро яхудийлар конгресси президенти Нахум Гольдман 1947 йил Канаданинг Монреал шаҳрида қилган нутқида шундай деган эди:

«Сионизм давлати яқин кунларда Фаластинда тикланади. Лекин у диний ёки иқтисодий мақсадда тикланмайди, балки Фаластин Европа, Осиё ва Африканинг ўртасида жойлашгани ҳамда бутун дунёга хукмрон бўлиш учун ҳамда ҳақиқий халқаро сиёсий куч маркази ва ҳарбий стратегик маркази бўлгани учун ўша ерда тикланади».

Сионизм тушунчаси ва сионистик ҳаракат яхудийлар ақидаси ва уларнинг диний йўналишидан пайдо бўлмаганини француз ёзувчиси Роже Городининг айтганлари ҳам тасдиқлайди. У ўзининг (Исройил сиёsatининг асосий уйдирмалари) номли китобида сионизм сиёсий ҳаракат ва миллий ақидадир, лекин у яхудийликдан пайдо бўлган эмас. Балки у ўн тўққизинчи асрда Европа миллатчилигидан пайдо бўлган. Сионизм асосчиси Теодор Герцлнинг ўзи ҳам ҳеч қандай диний йўналиш тарафдори эмаслиги, Фаластин ерини алоҳида танламаганини ҳамда ўзининг бу миллий мақсадини амалга ошириш учун ҳар қандай ерни қабул қилишга тайёрлигини очиқ айтган. У ўзининг (яхудий давлати)

номли китобида шундай дейди: «Бу ерда эътиборимизда иккита минтақа Фаластин ва Аргентина турибди». Лекин у жаннат макон ер ҳақидаги уйдирманинг аҳамияти ва ундан барча диаспоралар фойдаланишини билар эди. У яна айтдики: «Фаластинни танлаймизми? Ёки Аргентинаними?! биз берилган ва яхудийлар танлаган ерни оламиз. Ташкилот иккисига ҳам рози».

Доктор Мухаммад Шокир ўзининг (яхудий тарихи энциклопедияси) номли китобининг 339-саҳифасида шундай дейди: «Герцл (Уолтер Ротшильдинг) яхудийларни Угандага жойлаштириш ҳақидаги фикрига қарши чиқди. Лекин Чемберлин 1903 йил апрел ойида бу масалани тавсия килгач, уни қабул қилди. Шундан сўнг Герцл уни 1903 йил августда Швейцариянинг Базел шаҳрида бўлиб ўтган сионистларнинг олтинчи конгрессида ўртага ташлади. Лекин конгресс аъзолари бу лойиҳани қабул қилишмади».

• Аммо бу ҳаракатнинг таърифи, ном беришдаги асос, пайдо қилишдан мақсад ҳамда унинг яқин ва узоқ гояларига келсак, яхудийлар ва яхудийликка нисбат берилаётган бу халқаро ҳаракат адаштирувчи сиёсий ҳаракат. У диний масалани ўзига парда қилиб олган ва сионизм деб номланиши Сион тоғидан олинган. Араб тили энциклопедиясида сионизм таърифи ҳақида шундай дейилган: «Сионизм ўз номини Куддус шаҳри яқинидаги Сион тоғидан олган. У сиёсий ҳаракат бўлиб, унга Теодор Герцл 1895 йил Фаластинни бутун дунё яхудийларига миллий ватан қилиб берилишини талаб қилиш учун асос солган».

Доктор Аҳмад Атийя (Сиёсий лугат китобининг) 917-саҳифасида шундай дейди: «Сионизмга сиёсий истилоҳда шундай таъриф берилган: У яхудийларнинг сиёсий диний ҳаракати бўлиб, гояси Фаластинда яхудий давлатини тиклаш орқали Исройл обрўсини қайта тиклашдан иборат. Бу ҳаракат сиёсат билан динни аралаштириб, дин асос ва сиёсий даъват унинг устига қурилган». Доктор Абдулваҳҳоб Киёлий (Сиёсий энциклопедия)нинг 659-саҳифасида шундай дейди: «Сионизм ирқчиликка асосланган диний ҳаракат бўлиб, у яхудийларни бир ватанга жойлаштиришга чақиради. У яхудийлар ватанини тиклаш ва уларни жамлашни ҳамда Фаластинда уларга хос давлат тиклашни талаб қилади. Шунингдек яхудийлик масаласининг ечими сифатида уларни кўчириб олиб келиш, уруш қилиш ва зўравонлик қилиш каби ишларни восита қилиб ушлади».

Аммо бу ном билан номланишига келсак, (Фаластин энциклопедияси)да шундай келади: «(Сионизм) сўзи арабча Саҳюн

сўзидан олинган, у Куддусдаги тоғнинг номидир. Инжилнинг бир кисми бўлган (Исаиянинг сафари) китобида Сахюон сўзи биринчи марта учрайди. Ёзилишича Исаия Пайғамбар Сахюон тоғида милоддан олдин (1000-960) йилларда ўз давлатига асос солган Довуд билан учрашади.

Бу истилоҳ (сионизм) билан 1890 йил Файласуф Натан Бирнбаум Сион биродарлар ҳаракатини номлаган. 1897 йил сионистларнинг биринчи конгресси шу номни тасдиқлаган».

• Аммо сионизм ҳаракатининг яхудий давлати ва давлат ичкарисидаги сиёсий ҳаракатлар, шу жумладан тинчлик ҳаракатлари билан алоқасига келсак, яхудий давлати сионизм ҳаракатига нисбатан асосий амалий жиҳатдир. Чунки яхудий давлати сионистлар даъво қилишганидек дунёда улар бошдан кечираётган қийинчиликлардан халос бўлишдек орзуларни рўёбга чиқаради... Буюк тарихий давлатларини қайта тиклаш орқали қадимги яхудий меросни тиклайди... Ғарбнинг исломий минтақадаги манфаатларини рўёбга чиқаради... Бундан бошқа ошкора ва яширин гояяларини амалга оширади». Сионистик ташкилотлар Ғарб ёрдамида Швейцариянинг Базел шаҳрида 1897 йили биринчи конгрессини ўтказишиди. Бу нарса кейинчалик Сайкс-Пико ва Бальфур шартномаси имзоланишига олиб келди. Сўнг бу ташкилот Ғарб давлатлари хусусан Британия орқали яхудийлар давлати орқали асосларини мустаҳкамлади...».

• Сионистик ҳаракатнинг энг асосий гоялари ва уларни амалга ошириш йўлларини қуйидаги тарзда қисқача баён қилиш мумкин:

Устоз Мұхаммад Ҳамднинг (Дин ва мазҳаблар рисоласи) китобининг (Динлар энциклопедияси қисмида сионизм ҳаракати ер юзида амалга оширишга ҳаракат қилаётган гоялар ушбу тартибда келтирилган:

1 – Ер юзининг ривожланган шаҳарларида сионизмга даъват қилиш ва яхудийлар қаерда яшашидан қатъий назар уларнинг онгига шу тушунчани сингдириш ва тараққий эттириш ҳамда уларни мана шу фикрларни қабул қилиши ва амалга оширишларига мажбурлаш...

2 – Муаммоларни ҳал қила оладиган ва ўз манфаатини яхудийлар манфаатига боғлай оладиган йирик давлатларни Фаластинда яхуд давлатини тиклашга қизиқтириш...

3 – Фаластин ерлари араблар ҳукмронлиги остида эмас яхудийлар тасарруфида бўлар экан, у ерда насронийлар учун хотиржамликни яратиш...

4 – Фаластинда Истроил давлатини тиклаш ва келажакда буюк Истроил давлати бўлиши учун уни кўллаб-қувватлаш...

Сионизм ҳаракати ер юзида ушбу гояларини амалга ошириш учун турли восита ва услубларни ишга солади. Доктор (Мухаммад ибн Али Ба Хариба ўзининг (Сионизм ҳақида қисқача маълумот) китобида бу восита ва услублар ҳақида шундай дейди:

1 – Яхудийларни ўzlари даъво қиласиган жаннат макон ерга қайтариш учун бутун ер юзидаги яхудийларда диний файратни қўзгаш...

2 – Яхудийларни диний таълим олиши, яхудий ибодатларни қилиши ва яхудий дини ҳукмларини маҳкам ушлашига қизиқтириш...

3 – Бошқа динлар ва халқлардан устун бўлиш учун яхудийларнинг миллий, ирқий, диний ва кураш руҳини қўзғатиш. Шунингдек Фаластин яхудийларга вавда қилинган деган даъволари фойдасига тарихни сохталаштиришга ҳаракат қилиш...

4 – Инсониятни ахлоқ борасида (Фрейд) назариялари, капитал борасида (Маркс) назариялари, ижтимо борасида (Дюргейм) назарияси ва тарбия борасида тубан (Сартр) назарияси орқали вайрон қилиш... Шунингдек материализмни инсоният онгига сингдириш...

5 – Бошқа жойларда яшаётган яхудийларни Фаластинга кўчиб келишларига қизиқтириш орқали бу заминни яхудийлаштиришга ҳаракат қилиш... Шунингдек аксар олам давлатларини Фаластинда Истроил давлати борлигини тан олдириш орқали халқаро аренада Истроил вужудини давлатга айлантиришга ҳаракат қилиш...

6 – Яхудийларнинг сиёсий иқтисодий ва халқаро режаларини бирин-кетин ижро қилиш, бу режаларни тез ва нозик суратда ижро қилиш учун керакли воситаларни ишлаб чиқиш ҳамда уларни ахборот воситаларида ёритиш, иқтисодий жиҳатдан таъминлаш ва сиёсий жиҳатдан кўллаб-қувватлаш...

7 – Бутун дунёдаги яхудийлар ҳаракатларини тартибга солиш ва бирлаштириш. Бунда улар оддий шахс ёки жамоат ёки муассаса бўлишининг фарқи йўқ. Шунингдек яхудийларга хизмат қилдириш ҳамда режа ва манфаатларини амалга ошириш учун малайларни ёллаш...

8 – Иброний тил ва сақофатини ривожлантириш ҳамда яхудийларни иброний тилда сўзлашишга қизиқтириш, диний таълим ва диний ибодатларни маҳкам ушлашга қизиқтириш. Шунингдек оламдаги барча яхудийларни (ўzlари даъво қилганидек

тавротда ваъда қилинган) жаннат макон ерга келишларига қизиқтириш...

9 – Фаластинда ўз давлатларини тиклаш учун бошқа давлатлар манфаатини яҳуд давлати манфаатига боғлашга ҳаракат қилиш... Айни пайтда Ғарб насроний олами учун Фаластинда насроний ибодат даргоҳларида хотиржамлик пайдо қилиш...

10 – Ер юзининг барча жойларида сионизм ҳаракати ғояларига хизмат қиласидиган массон ташкилотлари каби йиғинларни пайдо қилиш...

Булар сионизм, унинг мақсадлари ва лойихаларига хизмат қиласидиган энг муҳим йўл, восита ва куроллардир... Бу ерда шу ҳаракат қўллайдиган бошқа йўл ва воситалар мавжудки, ҳозир уларни батафсил айтиб ўтиш вақти эмас. Доктор Мұхаммад Халифа ўзининг (Сионизм ҳаракати ва унинг яҳудий дини меросига бўлган алоқаси) номли китобининг 92-93-саҳифаларида шундай дейди: Герцлнинг (яҳудий давлати) номли китобида шундай дейилган:

«Яҳудий халқи бошқа халқларга аралаша олмайди, шунинг учун уларга тегишли муаммоларнинг ягона ечими халқаро келишувлар ҳимояси остида яҳудий давлатини тиклашдир». Герцл яна шундай дейди: «Яҳудий давлатини қайта тиклаш яҳудийлар жамоаси қадимги давлатларини йўқотгандан бери бошланган эски позициядир ҳамда бундай фикр яҳудийлик воқесида мавжуд фикрдир».

Ушбу китобда яна шундай иборалар келади: «Яҳудий давлати учта асосга қурилади, биринчиси яҳудий қабилаларни битта халққа бириктириш.. иккинчиси яҳудийларни бошқа халқларга сингиб кетишига йўл қўймаслик, учинчиси бу мақсадларни амалга ошириш учун барча яҳудийлар яшайдиган ягона ватан барпо этиш. Сионистлар Швейцариянинг Базел шаҳрида бўлиб ўтган биринчи конгрессида бу мақсадларга тўртинчисини ҳам қўшишди. У ҳам бўлса яҳудийларнинг Фаластинда яшаш ҳуқуқи.

Устоз Наззом Маҳмуд Баракот Байрутдаги араб бирлиги тадқиқотлар марказида чиқкан ўзининг (Исройилийларга Фаластинда ватан қуриб бериш назария ва ижро ўртасида) номли китобида шундай дейди: «Сионизм ҳаракати асосчиларидан бири бўлмиш Мозес Гесс Фаластинда яҳудий давлати тикланса яҳудий ҳазорати Африка ва Осиё давлатларидағи қолоқ халқларга ҳазоратни ўргатади. Бу иш Сувайшдан Куддусгача ҳамда Иордан дарёсидан Ўрта Ер денгизигача чўзилган жойда яҳудийлар манзилгоҳларини қуриш орқали амалга оширилишига ишора

қилган». Герцл ўзининг (яхудий давлати) номли китобининг сўнггида олам яхудийларига шундай хитоб қиласди: «Эй яхудий биродарлар мана бу (бориб кўриш орзу қилинган ер), у уйдирма ёки алдов эмас, ҳар бир инсон унинг ҳақиқатини ўзида текшириб кўриши мумкин. Чунки ҳар бир инсон бу ернинг бир бўлгини ё бошида, ёки икки билаги ўртасида ёки ўзи касб қилган мулки сифатида кўтаради.

Булар сионизм ҳаракати ва унинг мақсадлари яхудий давлатига боғлиқлиги жиҳатидан айтилган гаплардир. Аммо яхуд вужудидаги сиёсий ҳаракатлар, шу жумладан тинчлик ҳаракатларининг сионизм лойиҳаси ва фикрига бўлган алоқаси ҳақида инша Аллоҳ кейинги ҳалқада баён қиласиз. Давоми бор. □

**ИСЛОМДА УМУМИЙ МУЛК: УНИНГ ТАБИАТИ ВА
ДАВЛАТНИНГ УНГА НИСБАТАН ЖАВОБГАРЛИГИ**
Доктор Ояд Фазл Шаъровий роҳимаҳуллоҳ

Умумий мулк:

Шариат жамоатга биргаликда фойдаланишга рухсат берган муайян нарсалар умумий мулкдир. Чунки шариат бу мулкларни жамоатники, деб белгилаган, шахслар ва давлатни уларга якка тартибда эгалик қилишини тақиқлаган. Демак, у инсонлар жамоаси мулкидир ва уларга вақф қилинган бўлиб, ундан тирик инсонлар, улардан кейин келувчилар то қиёмат кунига қадар фойдаланадилар.

Қачон сув ва энергия каби, жамоат заруратлари тўла таъминланмаган бўлса, одамлар уларни излаб ҳар тарафга тарқаб кетадилар. Булар туркумига тугамайдиган маъданлар ва тузилиш табиати одамларни якка тартибда унга эгалик қилишини ман этувчи нарсалар киради. Булар туз каби катта харажатсиз фойдаланиш мумкин бўлган ер усти маъданлари бўлиши, ёки олтин, кумуш, темир, мис каби ер ости маъданлари бўлиши мумкин ёхуд кристал каби қаттиқ, нефт каби суюқ маъдан бўлиши мумкин.

Умумий мулк табиати:

Исломда мулк уч қисмдан иборат:

- Умумий мулк;
- Хусусий мулк;
- Давлат мулки.

Шуни эслатиб ўтиш ўринлики, умумий мулк унга сарф-харажат қилиниши ва давлатнинг уни ишлатиши орқали Уммат фойдасига даромад олиниши жиҳатидан молиявий сиёsatга алоқадордир.

Умумий мулк қўйидаги сифатларга эга:

Биринчи: Умумий мулк жамоат заруратлариданdir:

Умумий мулк, барча инсонларга керак бўлган заруратлардир. Қачон у йўқ бўлиб қолса ёки камайса, юртдаги инсонлар уни қидириб турли томонга тарқалиб кетадилар. Росууллоҳ ﷺ бундай марҳамат қилдилар:

«النَّاسُ شُرَكَاءُ فِي ثَلَاثٍ: فِي الْمَاءِ وَالْكَلَأِ وَالثَّارِ»

«Одамлар уч нарсада шерикдирлар: сув, ўт-ўлан ва оловда».
(Сунани Абу Довуд).

Ҳадисда бу уч нарса чеклов маъносида келмаган, балки мисол тариқасида келган. Бу уч нарса, қўлга киритиш осон бўлган нарсалар хукмида. Жуда кўп нарсалар сув, майса ва олов хукмига

киради, масалан, нефт, газ, металлар, туз, олтингугурт, битум, дарёлар, күллар, тошлар, ўрмон дараҳти, ёғоч, кўмир, денгиздаги балиқлар, ёввойи күшлар, яйловлар, қўёш энергияси кабилар. (Хулий, Бехий: «Ислом соясидаги бойликлар» 91-92 бетлар. Рафик Юнус: «Исломий иқтисод асослари» 117-118 бетлар. Мухаммад Раввос: «Исломий иқтисоддаги тадқиқотлар» 104 бет).

Иккинчи: баъзи мулклар Аллоҳ Таоло вужудга келтирган бўлади, баъзиси эса одамларнинг ижод ва кашфиёти бўлади:

Аллоҳ Таоло вужудга келтирган умумий мулклар юқоридаги биринчи бандда келтириб ўтилди. Инсоннинг ижод ва кашфиётидан келиб чиқкан умумий мулклар эса, Аллоҳ Таоло вужудга келтирган мулклардан фойдаланишни янада ривожлантиришдир. Масалан, сув насослари, сув десалинизация машиналари, сув қувурлар, электр ишлаб чиқарувчи генераторлар, унинг мачта (сим тортиш мақсадида тикланган устун) ва кабеллари, нефт қазиб чиқариш ускуналари, нефт қувурлари, нефт ортиш ва тушириш портлари, нефтни қайта ишлаш заводлари, кўмир конлари, кўмир қазиб олиш машиналари, тош майдаловчи корхоналар, мармар йўнувчи корхоналар, ядро энергияси, атом печлари, Кўёш энергияси ишлаб чиқувчи иншоатлар, тўғонлар, кўприклар, тоннеллар, сунъий каналлар, сунъий дарёлар, кўчалар, давлатлараро трассалар, оммавий майдонлар, боғлар, ўйингоҳлар, ўкув юртлари, масжидлар, касалхоналар, темир йўллари, денгиз портлари, аэропортлар, бошпана масканлари... бу ва бошқа шу каби инсон томонидан ишлаб чиқилган мулклар, нарсалар умумий мулк бўлиб, уларга фақат инсонлар ҳақли бўладилар.

Учинчи: мулкнинг мўл-кўллиги:

Сув, майса ва олов, булар камёб бўлмаган, мўллиги билан ажралиб турадиган ва инсонлар фойдаланишига яроқли ҳамда ҳаёт учун зарур бўлган нарсалардир. Шунинг учун бу мулклар шахслар ўртасида фойдаланилаётган пайтда бирор адолатсизлик келиб чиқмаслиги ёки зўрлар заифлар ўрнига уларга эгалик қилиб олмаслиги учун, улардан фойдаланишни давлат тартиб-интизомга солиб турмоғи лозим.

Тўртинчи: миқдори чекланмаган бойликларга шахсларнинг эгалик қилиши мумкин эмаслиги:

Юқоридаги «Одамлар уч нарсада шерикдирлар: сув, ўт-ўлан ва оловда», деган ҳадисда келган жамоат заруратлари шахслар мулки бўлиши мумкин эмас. Бунга далил имом Термизийнинг ушбу ривоятидир: «Абяз ибн Ҳаммол ривоят қиласиди, у Росулуллоҳ дан тузни мулк қилиб беришини сўрайди, Росулуллоҳ унга

тузни мулк қилиб берадилар. Абяз кетгач, ўтирганлардан бири Росууллоҳга – нимани мулк қилиб берганингизни биласизми, кўчмас сувни (яъни туз тоғини, тугамас бойлик ҳисобланган нарсани) мулк қилиб бердингиз, дейди. Шунда Росууллоҳ ундан қайтариб оладилар». Бу ривоятда туз тугамас бойлик бўлгани учун уни сувга ўхшатилди, саййидимиз Мұхаммад унинг тугамас маъдан эканини, яъни бошқача ибора билан айтганда, туз тоғи эканини билганларидан сўнг, унинг шахсий мулк бўлишини ман қилдилар, чунки у жамоатчилик мулкидир. Бу хукм барча маъданларни ўз ичига олади, фақат тузга чекланмайди.

Тугамас маъданлар, бугунги асримизда инсон кашф этган бойиклар бўлиб, уларни қуидагича келтириб ўтиш мумкин: нефт, газ, кўмир, туз, олтин, кумуш, мис, темир, қалай, кўроғошин, уран, алюминий... ва бошқалар. Бу ва бунга ўхашлар, давлатнинг ҳар бир фуқароси фойдаланишга ҳақли бўлган стратегик маъданлардир. Чунки улар Аллоҳ Субҳанаҳу яратган ва ер остига хазина қилиб берган бойиклар сирасига киради. Шунингдек, бу моддалар, давлатнинг нозик ресурслар устидан хукмон ҳулиши, маблағ, валюта, қурилиш саноати, ҳарбий саноат, фазони забт этиш, бойикларнинг тўпланиши каби нарсаларни ўз назоратига олиши лаёқатини такомиллаштиради.

Шунинг учун айни ресурсларнинг ҳар бирига тўғри маблағ ётқизиши, ҳар бир шахсни улардан фойдаланишини таъминлашни ва фойдаланиш услубларини Ислом ўз қонунчилиги билан белгилаб берди, белгилаб бериш вазифасини давлатга юклиди. Бу мавзудаги фиқҳий китоблар тўлиб тошган.

Бешинчи: миқдори чекланган баъзи бойикларга шахсларнинг эгалик қилиши мумкин эмаслиги:

Шахс эгалик қилиши мумкин бўлган миқдори белгиланган бойиклар ҳам бор. Уларга нисбатан рикоз муомаласи қўлланади (рикоз: ерга кўмилган эгаси номаълум хазина, маъданми ёки пулми, фарқсиз). Рикоздан бешдан бири давлатнинг ҳаққи бўлади. Росууллоҳ топилдик ҳақида сўралганларида бундай деганлар:

«مَا كَانَ فِي طَرِيقٍ مَأْتَىٰ أَوْ فِي قَرْبَةٍ عَامِرَةٌ فَعُرِفَهَا سَنَةً، فَإِنْ جَاءَ صَاحِبُهَا وَإِلَّا فَلَكُ، وَمَا لَمْ يَكُنْ فِي طَرِيقٍ مَأْتَىٰ وَلَا فِي قَرْبَةٍ عَامِرَةٌ فَبَيْهِ وَفِي الرِّكَازِ الْخُمُس»

«Одамлар қатнайдиган кўчадан ёки одамлар билан гавжум қишлоқ-شاҳардан топиб олган бўлсанг, уни бир йил эълон қил. Эгаси келса-келди, келмаса, у сеники. Аммо одамлар қатнайдиган кўчадан ёки одамлар билан гавжум қишлоқ-

шахардан бўлмаса, ундан ва рикоздан бешдан бири (давлатга тўланади). (Сунани Насойй ва Сунани Ибн Можа).

Шахс сувнинг ўзига эгалик қилиши жоиз. Аммо жамоа ундан беҳожат бўлсагина жоиз. Бироқ шахс йўл, пиёдалар йўлаги, денгиз соҳили ва бошқа жамоат заруратлари ёки оммага наф келтирувчи нарсаларга эгалик қилиши жоиз эмас. Аммо улардан мулк сифатида ўзлаштирган ҳолда фойдаланиши жоиз. Масалан, йўлда, масжидда ўтириши, денгиз ва дарёда ов қилиши, боғда ўтириши... каби. Мудом шахс бу ерларни тарк этар экан, улардан фақат ўзи фойдаланган бўлмайди, чунки у фойдаланган ерини эгаллаб-ўзига хослаб олиши жоиз эмас, бу каби ерлардан бошқа ҳар қандай шахс фойдаланишга ҳақли, раҳбар эса, у ерлардан фойдаланиши тартибга солиб туради.

Умумий мулкга нисбатан давлатнинг жавобгарлиги

Халифалик давлати одамларга ғамхўрлик қилишга бевосита жавобгар. Хусусий мулкни ва омма мулкини муҳофаза қилиш одамларга ғамхўрлик қилиш зимнига киради. Ушбу мулкни муҳофаза қилиш зимнига унга тажовуз қилинишига йўл қўймаслик киради. Ғамхўрлик кўрсатиш доирасида давлат умумий мулкдан фойдаланиши тартибга солувчи исломий шариатдан истинбот қилинган қонун-қоидаларни белгилайди ва уларни жамоа манфаати учун химоя қиласди. Қуйида Халифалик давлатининг омма мулкларига бўлган жавобгарларни ҳақида баён қиласми:

Биринчи: Умумий мулкга тажовуз қилиш ва зараретказишига йўл қўймаслик жавобгарлиги:

Халифалик давлати умумий мулкларга тажовуз содир бўлишига – бу тажовузнинг қайси томондан содир этилишидан қатъий назар – йўл қўймайди. Чунки айни мулкларни мудофаа қилиш ва уларга кўз олайтирувчилар ёки уларга енгилтаклик билан қарайдиганларни тийиб қўйиш шаръян давлатга юклangan. Иш эгаси умумий мулкдан бир қисмини ҳам ўзлаштириши ёки уни ўз яқинларига бериб юбориши мумкин эмас. Ундан бу борада Уммат мажлиси, мазолимлар-шикоятлар маҳкамаси ва бутун Уммат томонидан хисоб талаб қилинади. Умматга эса, иш эгаларидан хисоб талаб қилиш тизимини яратиш вазифаси юклangan.

Бу ҳақда Мовардий бундай дейди: «Шикоятларни кўриб чиқиш билан боғлиқ ишлар ўн қисмдан иборат: биринчи қисм: волийларнинг фуқаролар мулкига тажовуз қилишлари масаласини кўриб чиқиш... бешинчи қисм: фасб қилиб (дахлсиз ва химояланган молни эгасининг изнисиз очик ўзлаштириб) олинган молни қайтариш. Бу икки қисм: бири, ҳокимиятнинг ўзлаштириши.

Кўпроқ буни золим волийлар содир этади, эгаларидан тортиб олинган мулклар каби, буни шу мулкларга рағбат қилиб ёки ахлига тажовуз қилиб содир этади. Агар бу иш кўриб чиқилаётганда мазолим-шикоятлар волийсига маълум бўлса, уни шикоят қилинмасидан туриб эгасига қайтариб беришга буюради. Агар у волий маълум бўлмаса, бу эгасининг шикоятига боғлик қилиб қолдирилади». («Аҳкомус султония» китоби 101-103 бетлар).

Иккинчи: объектлардан фойдаланишни тартибга солишга аралашиш:

Масалан, машиналарни парковка қилиш учун, пиёдаларни ўтиши учун, бозорларда ўриндиқлар қўйиш учун, денгиз ови ёки чўмилиш жойларини белгилаш учун, туз корхоналарида туз ишлаб чиқиш учун... кўчалардаги маълум қисмларни ёки майдонларни белгилаш. Бу ишлар жамиятнинг ҳар бир шахсини, эҳтиёжи доирасида, улуш билан таъминлаш учун аралашув хисобланади. Токи, айни объектлардан фойдаланишда кучлилар кучсизларга зўравонлик қилмасин, фойдаланиш чоғида одамлар ўртасида низолар ва келишмовчиликлар келиб чиқмасин.

Учинчи: Умумий мулкдан фойдаланиш борасида низолашаётган томонлар ўртасини ислоҳ қилиш:

Одамларнинг дунёвий матоларни талаб қилишда рақобатлашилари ва умумий мулкдан фойдаланишда ким ўзар ўйнашлари табиий. Чунки у ҳамманинг мулки, маълум шахсга алоҳида бўлиб-ажратиб берилган эмас. Бу нарса низога, жамоада ихтилофга сабаб бўлади. Шунинг учун ҳақдорга ҳаққини бериш, ихтилофни қўтариш учун давлат аралашади ва бу давлатнинг ҳаққи-бурчи. Имом Аҳмад умумий мулкга ўтириб олган шахс ҳақида бундай дейди: «Агар ўтириб олса ва узоқ вақт ўтирса, бундан ман этилади, чунки у эгаллаб олувчига айланмоқда. Агар жой устида икки шахс рақобатлашиб қолса, ё ўрталарида қуръа ташлаш керак бўлади ёки улардан имом-халифа тўғри, деб топганига хукм қилишига тўғри келади. Агар ўтирган шахс йўловчиларга халақит қилса, унга ўша ерда ўтириши ҳалол бўлмайди ҳамда имом-халифага ҳам унинг ёки бошқасининг тарафини олиши ҳалол бўлмайди». (Иbn Қудома «муғанний»да баён қилган 6(63).

Тўртинчи: омманинг қўриқхона бўлган ерини қўриқлаш:

Халифа яъни давлатнинг баъзи омма манфаати йўлида умумий мулкдан ва хусусий мулкдан маълум бир минтақани – бугунги кунда бўлаётгани каби – хослаб қўриқлашга ҳаққи бор. Ибн

Аббосдан, Саъб ибн Жассомадан ривоят қилинадики, Росууллоҳ бундай дедилар:

«لَا حِمَى إِلَّا لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ»

«Қўриқхона қилишга Аллоҳ ва Росулидан бошқа ҳеч кимнинг ҳаққи йўқ». (Фатхул Борий шарҳи саҳихи Бухорий). Абу Убайдада Қосим ибн Салом бундай дейди: «Саъб ибн Жассома Набий ﷺдан ривоят қилган ҳадис мазмуни шуки, имом-халифа Аллоҳ учун бўлган ерларни ҳимоя қилиши керак, Набий ﷺнинг қўриқхонаси, Умар ﷺнинг қўриқхонаси каби, буларнинг ҳаммаси ҳима (қўриқхона)га киради» (Мовардий: «Аҳкомус султония» 229 бет, Абу Убайдада: 233-234 бетлар). Абу Убайдада Қосим ибн Саломнинг фикрича, қўриқхона икки хил бўлади: биринчи: Аллоҳ йўлида ғазотга чиқувчи тулпорлар учун қўриқхона, Росууллоҳ ﷺ шундай қилганлар, иккинчи: закот-садақа чорвалари учун қўриқхона, буни Умар ﷺ шундай қилган (Мовардий: «Аҳкомус султония» 297 бет, Абу Убайдада: 233-234 бетлар). Бу ерда Росууллоҳ ﷺдан имом Бухорий ва Абу Довуд ривоят қилган ўт-ўланли ерни қўриқлаганликларига оид ривоятларига ишора қилинган (Мовардий: «Аҳкомус султония» 233 бет).

الْحَمْيِيْ دеб умумий-эркин бир ерни омма манфаати учун хослашдир ва омма объектлари бундан мустасно. Бироқ бу умумий мулкни шахсга ёки давлатга хусусийлаштиришни англатмайди, йўқ, улар умумий мулклигича қолади. Чунки умумий мулк омманинг ерларини ҳам, омма манфаатлари учун вақф қилинган жойларни ҳам ўз ичига олади. (Доктор Рафиқ Юнус: «Усуул иқтисод» 44-45 бет).

Росууллоҳ ﷺнинг ва ул зотдан кейинги рошид халифалар замонида қўриқхона жиҳод тулпорлари учун ва закот туялари учун бўлган. Аммо ҳозирда ҳам ўшанга ўхаш мақсадларда бўлиши мумкин, масалан, жиҳод учун тайёрланган армиялар объектлари, казармалари, машқ базалари, отиш майдонлари ва бошқалар каби.

Бешинчи: Ўлик ерларни тирилтириш (мелиорация қилиш)ни тартиблаштириш:

Ислом ўлик ерларни тирилтиришга қаттиқ тарғиб қилган. Бу ҳақда Росууллоҳ ﷺ бундай деганлар:

«مَنْ أَحْيَا أَرْضًا مَيْتَةً فَهِيَ لَهُ»

«Ким ўлик ерни тирилтирса, у унивидир». (Фатхул Борий шарҳи саҳихи Бухорий). Яна бир ривоятда бундай келган:

«مَنْ أَعْمَرَ أَرْضًا لَيْسَتْ لِأَحَدٍ، فَهُوَ أَحَقُّ بِهَا»

«Ким биронники бўлмаган ерни ободонлаштиурса, у ўша ерга хақлидир». (Байҳақий: «Сунанул Кубро» 6\146).

Ўлик ер Шофеий наздида «барча ободонлаштирилмаган» ҳамда ободонлаштирувчига ҳарим бўлмаган, «унга илова қилиниб, унинг объекти бўлган барча ерларга айтилади, ҳарим деб аталиши ўша ердан соҳибини ман этиш ҳаром қилингани сабаблидир». Бу ер ўликдир, гарчи ободонлаштирувчига боғланган бўлса ҳам. Абу Ҳанифа бундай дейди: Ўлик ерлар ишлов берувчидан узоқ бўлган ва сув бормаган ерdir. Абу Юсуф бундай дейди: Ўлик ерлар ободонлаштирувчи олдида жарчи бор овози билан чақирган ва ўша ерга энг яқин одамлар ҳам эшитмаган ерdir (Мовардий: «Аҳкомус султония» 223 бет). Мовардий фикрича, ўлик ерни тирилтиришда қўшнилар ҳам, узоқдаги одамлар ҳам баробардирлар. Аммо имом Молик эса, ўлик ерга ободонлаштиришга узоқдагиларга нисбатан қўшнилар ҳақлироқ, деб билади. (Мовардий: «Аҳкомус султония» 223 бет).

Ўлик ерни тирилтириш замонавий тилда мелиорация қилиш, дейилади. Унинг асосий юкини кўтаришга давлатлар мутасаддийлик қилмоқда. Бу давлатлар қонунлар ишлаб чиқиш орқали, бу ерларни одамларни мелиорация қилишга тарғиб қилишмоқда, бунинг учун одамларни солиқ ва тўловлардан озод қилиб, проект-тузилмалар яратиб бериб, арzon электр энергиялар билан таъминлаб беришяпти.

Халифа ушбу ўлик ерларни мулк қилиб бериш билан шуғулланади. Бу борада Абу Юсуф амирул мўминин Ҳорунар Рошидга хитобан бундай деган: «Ё амирул мўминин, сиздан куч билан босиб олинган, ёки ахли билан сулҳ тузилган ва биронники бўлмаган, бироннинг қўлида бўлмаган ер ҳақида сўрашди... бас, у ўлик ерdir, ким уни тирилтиrsa ёки у ернинг бир қисмини тирилтиrsa, ер ўшаникидир. Сиз бундай ерни ўзингиз истаган ва муносиб кўрган кишингизга мулк қилиб беришингиз мумкин, уни ишга ёллашингиз ва шу солиҳdir, деб билганингизча у ерга ҳаракат қилишингиз мумкин. Кимда-ким ўлик ерни тирилтирган бўлса, у ер ўшаникидир. Абу Ҳанифа роҳимахуллоҳ – кимда-ким ўлик ерни тирилтирган бўлса, у ер ўшаникидир, фақат имом-халифа ижозати билан, деганлар. Шунга кўра, кимда-ким ўлик ерни халифанинг изнисиз тирилтирган бўлса, у ер уники бўлмайди, чунки уни ўз қўлидан

чиқариш ва ўз раътига мувофиқ ижарага бериш, мулк қилиб бериш халифанинг ҳуқуқидир». (Абу Юсуф: «Хирож» 63-64 бетлар).

Абу Юсуф Абу Ҳанифанинг халифа изнини шарт қилаётганини, одамлар ўртасидаги жанжал ва ихтилофларни, бир-бирларига зарап келтиришларни халифа ажрим қилиши билан изоҳлади. Кўриниб турибдики, Абу Ҳанифанинг фикри бошқаларнидан кўпроқ мувофиқ ва мақбул бўлмоқда, чунки одамларга очкўзлик, нафс-ҳаво ва эгаизм хукмрон бўлиб олган. Изчил ўсиш бўлаётган ҳамда қурилиш ва ободонлаштиришлар ишлари кўпайиши ортидан ўлик ерлар танқислашаётган бир пайтда, «демографик портлаш» даврида низолар келиб чиқиши эҳтимоли кўпроқ бўлмоқда. Шунинг учун, бекарорлик кенг тус олмаслиги учун ободонлаштириш ишини тартиблаштиришга давлат аралашмаса бўлмайди.

Ким бирор ерни тирилтириб, сўнг уни уч йилдан зиёд қаровсиз қолдирса, давлат бундай ерни тортиб олиб, бошка шахсга беришга қодирдир. Бунга далил Росулуллоҳ ﷻнинг

«مَنْ أَحْيَا أَرْضًا مَيْتَةً فَهِيَ لَهُ، وَلَيْسَ لِمُحْتَجٍ حَقٌّ بَعْدَ ثَلَاثَ سِينِينَ»

«Кимда-ким ўлик ерни тирилтириса, у ер ўшаникидир. Уч йил ўтгандан сўнг эса, тош қўйиб эгалик қилган кишининг ундан ҳеч қандай ҳаққи қолмайди». (Зайлай: «Насбур роя» 4/290 бет). Имом Шофеий «Муснад»ида бундай келади: Умар ибн Хаттоб رض бундай деди: «Бировнинг ўзи девор урган ергагина ҳаққи бор, ўлик ерни тирилтириш, деганда экин экиш ёки ковлаш ёхуд девор билан ўраш, шу билан бирга, тошлаш, яъни тош ётқизиб ободонлаштириш тушунилади». (Имом Шофеий «Муснад»и 382 бет).

Булардан давлатнинг ишларни назорат қилиши ва тартибга солиши, ерга ким экин экдию ким уни қаровсиз ташлаб қўйганини билиши жуда муҳим экани маълум бўлади ва шуларга муносиб чора кўради.

Абдуллоҳ ибн Абу Бакрдан ривоят қилинади: Билол ибн Ҳорис Музаний Росулуллоҳ ﷻнинг олдиларига келиб, ул зотдан бирор ерни мулк қилиб беришларини сўради, Росулуллоҳ унга узун кенг ер бердилар. Умарга волийлик вазифаси юклангач, унга «ё Билол, сизга Росулуллоҳ узун кенг ер бердилар, Росулуллоҳ бирор нарса сўраса, ҳеч йўқ деган эмас, сиз эса, қўлингиздаги ерга кучингиз етмайди», деди. Билол «тўғри

айтасиз», деди. «Қаранг, ердан кучингиз етганчасини, олиб қолинг, кучингиз етмаганини бизга қайтаринг, биз мусулмонларга бўлишиб берамиз», деди. Билол «Аллоҳ ҳаққи, менга Росууллоҳ ﷺ мулк қилиб берган нарсани қайтармайман», деди. Умар «Аллоҳ ҳаққи, албатта қайтарасиз», деди ва ердан обод қилишга ожизлик қилган қисмини олиб, мусулмонларга бўлишиб берди. (Байҳақий: «Сунанул Кубро» 6\146). Саййидимиз Умар ؓ нинг бундай аралашуви, халифа, давлат раҳбари сифатидаги аралашувдир, бундай хатти-харакати, унинг иш эгаси сифатидаги ҳукуқидир, бироннинг мулкини тортиб олиш эмас.

Энди, давлатнинг янги ерга бўлиши мумкин эмаслигига келсак, қачонки бу жамоат манфаати учун керак бўлса жоиздир. Бир жиҳатдан шундай. Иккинчи жиҳатдан, агар ер шахсий мулк бўлса, эгасига ери эвазига молиявий тўлов бериш билан жоиз бўлади.

Халифалик давлати вазифаларидан бири, ерларни мелиорация қилиш билан ўзи шуғулланишидир. Шунингдек, шахсларни ҳам мелиорация қилишга тарғиб қилиши, баъзи инсонларга муайян ерни мелиорация қилиш учун бериб, ундан фойдаланиш ҳукуқи билан таъминлаши ҳам мумкин. Бунинг учун давлат аввало, айни мелиорация қилинадиган минтақаларга канал ва қувурлар орқали сув етказиб бериши, электр билан таъминлаши, касалхоналар ва транспорт йўллари очиб бериши керак. Умуман, бу каби ишлар айни сахролашган минтақада ишлашни тезлаштиради, сахролар кўпайишини камайтиришга ёрдам беради, зеро, бугун иқтисодчиларни ташвишлантираётган муаммолардан бири сахролар кўпайишидир.

Олтинчи: Вақфларни назорат қилиш ва тартиблаштириш:

Вақф сўзининг луғавий маъноси ҳибс қилиш-тўхтатиб қўйиш. وقف الدار дегани ҳовлини тўхтатиб қўйди, деганни англатади. Бу фақат ғайриоддий луғат дейилади. Масалан، جبست وأحجبست тўхтатдим дейди ва бу сўз қуйидаги ҳадисда қўлланган: Абдуллоҳ ибн Умардан ривоят қилинадики, у Хайбардан бир ерни қўлга киритди ва Набий ﷺ га бориб, «ё Росууллоҳ, мен Хайбардан шундай бир ерни қўлга киритдимки, ундей яхши

нарсага ҳеч қачон эришмаган эдим, менга нима қил, дейсиз?», дея маслаҳат сўради. Шунда Росулуллоҳ ﷻ бундай дейдилар:

«إِنْ شَهْتَ حَبَسْتَ أَصْلَهَا وَتَصَدَّقْتَ بِهَا، غَيْرَ أَنَّهُ لَا يُبَاغِ أَصْلَهَا، وَلَا يُبَتَّاعُ، وَلَا يُوَهَّبُ، وَلَا يُورَثُ»

«Агар истасангиз, ернинг ўзини ҳибс қилиб, садақа қилсангиз, ана шунда бу ернинг ўзи сотилмайди, сотиб олинмайди, совға қилинмайди, мерос қилиб берилмайди». Абдуллоҳ айтади: Шунда Умар ердан камбағалларга, қариндошларга, қулни озод этишга, мусоғирларга, меҳмонларга садақа қилди. Ушбу ерга эга бўлган киши ундан ўзи еса бўлади, у ерга мустаҳкам ўрнашиб олмаган ҳолда ҳамда у ерга маблағ ётқизмаган ҳолда, яхшилик билан дўстига едирса бўлади. (Байҳақий: «Сунанул Кубро» 6\263, «Сунани Насойй» 612 ҳибс қилинадиган нарсалар бўлими).

Вақф истилоҳда аслни-ўзини тўхтатиш ва манфаатини кўпчиликка етказиш, демакдир. Нарсани тўхтатиб қўйган кишини воқиф, дейилади. Тўхтатиб қўйилган нарсани эса, айнул маҳбус, дейилади. Молни вақф қилишнинг турлари кўп. Жумладан, вақфи зуррий (оилавий), вақфи хайрий ва вақфи сабил. Воқиф деб, муайян нарсасини вақф қилган киши бўлиб, у ё ўзининг мулки номидан ёки Аллоҳ Таолонинг мулки номидан вақф қиласди.

Ибн Қудоманинг «Муғанний» номли китобида бундай дейилган: «Салаф ва улардан кейинги аҳли илмларнинг аксари вақфнинг сахиҳлигига иттифоқ қилганлар. Жобир – Росулуллоҳ ﷻнинг асҳобларидан бирортаси давлатманд бўлмаганлар, бироқ вақф қилганлар, деди». (Ибн Қудома: «Муғанний» 6\185).

Қачон мусулмон мусулмонларга бирор нарсани вақф (мутлақ вақф) қилган бўлса, ундан ўзи ҳам фойдаланиши мумкин, чунки у ҳам мусулмонлар жумласидан. Масалан, масжидни вақф қиласа, ўзи ҳам у ерда ўқийверади, қудуқни вақф қиласа, ўзи ҳам ундан сув ичаверади ва бу омма мулкига киради. Аммо муайян шахсларга, масалан фарзандларига ёки зурриёдига вақф қилган бўлса, у ҳолда, вақф факат ўшаларга чекланади.

Вақфга қараб турувчи томонга келсак, агар вақф мутлақ бўлмаса, яъни фарзандларига, қариндошларига, зурриёдларига бўлмаса, аввало унга вақф қилган киши қарайди ёки у тайин қилган киши қараб туради. Вақфга қаровчи томонни

белгилашда, «шахс вафот этганидан сўнг мулкни вақф қилинганга кўчишига ёки Аллоҳ Таолога кўчишига қаралади. Агар вақф қилинганга, деб айтсан, ўша вақф қилинган қараб туради, чунки вақфнинг ўзига ҳам, фойдасига ҳам эга бўлувчи ўшадир. Агар вақфни Аллоҳ учун, десак, унда Аллоҳдан вакил ҳукмдор бўлади ва уни Унинг масрафларига ишлатади, чунки у Аллоҳнинг молидир, унга қаровчи ҳам мусулмонлар ҳукмдори бўлади, масалан турар жойлар вақфи каби. Туар жойлар, масжидлар ва шу кабилар вақфи эса, ёки чеклаб ва эгаллаб олиш мумкин бўлмаган кишилар вақфига келсан, унга қаровчи ҳукмдор бўлади, чунки унинг муайян қаровчи эгаси бўлмайди. Ҳукмдор ўзидан вакил қилиши мумкин, чунки ҳукмдор вақфга айнан ўзи қарашининг имкони йўқ». (Ибн Қудома «Муғанний» 243(6).

Бундан маълум бўляптики, Ибн Қудоманинг фикрича, уй-жойлар, масжидлар каби чеклаш ва одамлар эгаллаши мумкин бўлмаган вақфларга ҳукмдор, яъни халифа қарайди. Чунки унинг муайян қаровчи эгаси бўлмайди. Ҳукмдор ўзидан вакил қилиши мумкин, чунки ҳукмдор вақфга айнан ўзи қарашининг имкони йўқ. Демак, омма ҳакки ва омма молига давлат жавобгардир. Умумий мулк мана шу доира ичига киради. Сайидимиз Умар ибн Хаттоб ~~хонинг~~ бундай деганлари ривоят қилинади: «Ким мол ҳақида сўрамоқчи бўлса, менга келсин, чунки Аллоҳ Таборака ва Таоло мени унга хазиначи ва тақсимловчи қилди». (Ибн Жавзий: «Умар ибн Хаттоб тарихи» 87 саҳифа).

Халифалик давлати, жамоа ноиби ва вакили бўлиб, хазиначи, сарфловчи ва бошқарувчи мақомидадир. Шунингдек, у турли хил мулкларни ҳимоячиси ҳамdir, уларнинг бошқа мулклар билан аралashiб, ҳаққи пасайиб кетишидан сақлаб туради. Давлат шахснинг жамоа мулкини хусусийлаштириб олишига йўл қўймайди ёки давлат шахслар мулкига ҳам эгалик қилмайди, фақат маълум шартлар асосида ва пулини тўлаганидан сўнггина эгалик қилиши мумкин. Масалан, йўл олиб ўтиш ёки жамоа иншоотлари куриш зарур бўлиб қолганда. Яъни шахс мулки, умумий мулк ва давлат мулкини эҳтиромлаш, Халифалик давлати вазифасидир. Фақат истисно ҳоллардагина шариат мулкнинг пули тўланганидан сўнг бошқага ўтишига рухсат берган.

Давлат умумий мулкдан шахсларнинг қўлидан келмайдиган ёки шахслар истамаётган баъзи улкан лойиҳаларни бино қиласди. Одамларнинг баъзи улкан лойиҳаларни қуришни истамасликлари табиий, чунки улар катта сармоя талаб қиласди. Мана шундай холатда давлат айни лойиҳаларни қуришга ёки маблағини беришга ёхуд уларнинг қурилишини идора қилиб туришга мажбур бўлади, чунки Халифалик давлати инсонларнинг барча ишларини бошқаришга ва ҳаётий ресурслари билан таъминлашга жавобгар. У тараққиётга етакчилик қиласди, иқтисодий фаолият оқимини тўғрилаб туради, фойдаланиш кўпроқ қулай бўлиши ҳамда соғлиқни сақлаш талабларига кўпроқ жавоб бериши учун омма тармоқлари манфаатини қулайлаштиради. Масалан, сувнинг тозалигини таъминлаш, денгиз сувини тузсизлантириш, атроф-мухит ифлосланишини назоратга олиш ва бошқалар каби.

Шахслар қилишини истамайдиган ишлардан асосийлари: оғир саноат, темир йўли қуриш, йўл очиш, аэропортлар қуриш, кўприклар ўрнатиш, улкан тоннеллар қазиш... ва бошқалардир. Мана шу ўринларда Халифалик давлати роли, бўшлиқни тўлдириш ва масъулиятни зиммасига олишдан иборат бўлади ва у шунга лойик ҳамдир. □

АРАБ ТИЛИ ВА УНИНГ ИСЛОМИЙ АҚИДАНИ ТУШУНИШДАГИ ТАЪСИРИ (1)

Абдурраҳмон Муҳаммад Заҳабий

Бағишилов:

Ушбу рисола динимизга хизмат қилишга ўзини бағишилаган ва Ислом Умматини битта байроқ остига, яъни ла илаҳа иллаллоҳ Муҳаммадур Росулуллоҳ рояси остига бирлаштиришга ҳаракат қилган зотларга багишиланади.

Араб тили ва унинг исломий ақидани тушунишдаги таъсири:

Қуръони Карим араб тилида нозил бўлди ва бу тилни Қуръоннинг ўзи муҳофаза қилди. У араблар тили. Хўш, бу тилдан бошқа тилга ўтиш мумкинми? Агар ундан воз кечиб, бошқа тилга ўтсак, нима бўлади? Араб тили ҳам инсонлар ўртасида ўзаро тушуниш воситаси холосми? Ёки у ақида тилими, шу ақидадаги мавжуд фиқҳ, тафсир, ҳадис, тавҳид, илми фароиз – мерослар – ва ақидадан тарқалган илми қалом, мантиқ ва фалсафа... кабиларнинг тилими? Қуръони Карим ва унинг илмларисиз, унинг энг муҳим илми бўлган саҳиҳ қироат ва шазуз қироат илмисиз мусулмон шахсияти ёмонлашиб, заифлашиб кетадими, зое бўладими?!

Нима деб ўйлайсиз, бу араб тили унинг обрўсини кўтариб, шунчаки бошқа тиллардан афзал кўриш учун керак, холосми ёхуд бу бизга бир ҳақиқат, факт ва фарзи айними?!

Ижозатингиз билан, камина тадқиқотим асносида бу пункт ва саволларга жавоб берсам. Зотан, буни бош масалага хизмат қиладиган тарзда танқид қилишингиз ва изоҳ беришингиз учун сизга тақдим этмоқдаман. Бу бош масала, таъсир қилиш ва таъсиrlаниш жиҳатидан, араб тили ва унинг Ислом ақидасини тушунишдаги ролидир. Бу масала бизга зарур бўлиши ёки зарур бўлмаслиги ёхуд ундан бошқасини афзал кўришимиздан қатъий назар, мен холис ният билан Қуръони Карим тили борасида изланиш олиб бордим. Изланишда муваффакиятга эришсам, яхши ва асл мақсадим ҳам шу. Аммо изланишда муваффакият қозона олмасам ёки ҳақиқатдан четга чиқсам, бунинг учун аввало Роббимдан мағфират сўрайман. Кейин ким хато қилса унга битта ажр, тўғри топса, унга икки ажр, деган шаръий қоидага амал қилган ҳолда, сиздан узр сўрайман.

1 – Қуръони Каримнинг ўзи нозил бўлган тилни сақлаганлиги:

Баъзилар айтиб қолади: Қуръони Карим ўзи нозил бўлган тилни сақлаган, аммо бу тил Қуръонни сақламаган. Шундай экан, одамлар араб тилини ўрганиш машаққатини ўзларига юкланинг

нимада ҳожати бор? Агар бошқа бирорта тилда нозил бўлганда эди, Қуръоннинг муқаддаслиги сабабли ўша тилни ҳам сақлаган бўларди. Демак, Қуръонни химоя қилишдаги бир тил сифатида афзаллиги йўқ, чунки бу тилни Қуръон сақлади.

Бу пунктга жавоб оддий:

Қуръони Карим шу тилда нозил бўлиш билан уни шарафли тилга айлантириди, унинг ҳар бир ҳарфини, балоғат ва фасоҳатини, истиора, мажоз, ҳақиқат ва ташбиҳини шарафли қилди, ташбиҳ турли синфларга бўлинди: мурсал, балиғ, заманий ва тамсилий каби. Ушбу балоғат билан бирга киноялар, масаллар, ташхис, жинос, таврия, тибок, муқобала бор. Шунингдек, ижоз билан итноб ҳам бор, бу иккиси таъбир ва адо борасида балоғатга эга. Ҳадафдан сўнг бу иккисида истиҳбоб ва нуфур бор. Шу билан бирга, қаср, ҳаср, истисно ва истиснонинг муттасил, мунқатиъ, тамом, ноқис, муфаррағдан иборат турлари бор. Модомики, шундай экан, буларнинг бари шунга далолат қилмоқдаки, Қуръони Каримнинг мана шундай бир тилда нозил бўлиши тасодиф эмас. Балки араб тилининг мана шундай адо қилишдаги балоғат ва фасоҳатга эгалиги, унинг қуръоний мазмунларни тиклашга ва қонунчиликни бўлимларга бўлишга қодирлиги, бу маъно, мазмунларни ифодалай олиши сабабли шу тилда нозил бўлди. Агар Қуръони Карим бошқа тилда нозил бўлганда, у тил кўзланган самовий мақсадни етказа олишга ожизлик қиласарди ҳамда қонунчилик, аҳкомларни ва бу қонунчилигу аҳкомларни тафсилларидан кўзда тутилган ғояни ифодалашга ожизлик қиласарди. Аллоҳ Таоло бундай деди:

﴿فُلَّٰئِنْ أَجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُ عَلَىٰ أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْءَانِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ﴾

«كَاتَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا»

«Айтинг: «Қасамки, агар бор инсу жин мана шу Қуръонни ўхшашини келтириши йўлида бирлашиб, бир-бирларига ёрдамчи бўлсалар-да, унинг ўхшашини келтира олмаслар» [Исро 88]

Ибн Касирнинг тафсирида бу оят ҳақида қуйидаги сўзлар келган: «... Аллоҳнинг Ўз Росулига нозил қилган нарсаларига ўхшашини келтиришга агар ўзаро иттифоқ қилишса, бунга кучлари етмаган, уддасидан чиқа олмаган бўлардилар, хатто бир-бирларига ёрдамлашиб, кучларини бирлаштиришган тақдирда ҳам, бу қодир бўлинмайдиган ишдир».

Жалолайн тафсирида айтиладики, яхудийлардан баъзиларининг – агар истасак, шунга ўхшашини биз ҳам гапира оламиз, деган гапларига раддия сифатида: Қуръонда «... балоғат ва фасоҳат» бор.

Демак, араб тили мана шундай ҳолатда бўлиб, Аллоҳ Таоло Қуръон тилини анбиё-ю мурсалинлар тилига айлантириш учун шу тилни танлаган экан, ҳеч шубҳа йўқки, Қуръони Карим тили, ҳикмат тили бўлишга шу балоғат ва фасоҳатли араб тили лойиқдир. Ҳикматки, Қуръони Каримнинг кўплаб оятларида бу ҳикмат Аллоҳнинг Китоби билан бирга зикр қилинган, ҳатто муфассирлар ҳикматни Росулуллоҳнинг тилидир, деганлар, ул зотнинг сўзлари, шарҳ ва изоҳларини Китоб билан баробар, деб ҳисоблаганлар, шундан сўнг бу ҳикмат Китобу суннат, дея танилди. Аллоҳ Таоло бундай деди:

﴿هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأَمَمِينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتَوَلَّا عَلَيْهِمْ إِيمَانٌ وَيُرِكِّبُهُمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلِ لِفَيْ ضَلَالٌ مُّبِينٌ﴾

«У (Аллоҳ) омийлар орасига ўзларида бўлган, уларга (Қуръон) оятларини тиловат қиласидиган, уларни (ширк ва жаҳолатдан) поклайдиган ҳамда уларга Китоб ва Ҳикматни ўргатадиган бир пайгамбарни (яъни Мухаммад алайҳиссаломни) юборган зотdir. Шак-шуబҳасиз улар (ўзларига пайгамбар келишдан) илгари очиқ залолатда эдилар» [Жумъа 2]

Имом Шофеий رحمۃ اللہ علیہ бундай дейди: «Чунки Қуръон билан ҳикмат ҳам бирга зикр қилинди, Аллоҳ Ўз халқига Қуръон ва ҳикматдан таълим бериш неъматини ато этди, бу ерда – валлоҳу аълам – ҳикматни фақат Росулуллоҳ صلی اللہ علیہ و آله و سلمнинг суннатлари, деб билмоғимиз лозим». Ҳикматни Қуръон билан бирга зикр этилиши ҳақидаги ояти карималар талайгина, жумладан: Бақара 129, 151, 231, Оли Имрон 164, Жумъа 2, Нисо 113, Ахзоб 34 кабилар.

Имом Шофеий, юқорида келтирганимиз қатор суралардаги оятларни зикр қилиш ортидан «Росулуллоҳ суннатлари, хос ва умумий далил сифатида Аллоҳнинг истагини баёнидир», деди, сўнг ҳикматни суннат билан тенглаштирганини ва Аллоҳнинг Китоби билан бирга келганини, Росулуллоҳдан бошқа бирорта ҳам пайгамбарга бундай қилинмаганини зикр қилди. Сўнг қуйидаги ояти карима орқали Аллоҳга ҳам, Росулига ҳам итоат қилмоқ вожиблигини баён қилди:

﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمْ أَخْيَرٌ مِّنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُّبِينًا﴾

«Аллоҳ ва Росули бир ишин ҳукм қилган-буюрган вақтида бирор мўмин ва мўмина учун (Аллоҳни ҳукмини қўйиб) ўз ишиларида ихтиёр қилиши жоиз эмас. Ким Аллоҳ ва Росулига осий бўлса, бас у қаттиқ залолатга ботибди» [Ахзоб 36]

Шунинг учун ер юзидағи барча тиллар, Қуръони Каримда ва Қуръони Каримдан мақсад қилинган мазмун-моҳиятларни араб тилидек бажаришга ожизлик қилди. Араб тили эса, бажарди, қониқтириди ва ушбу Қуръони Каримнинг, унинг ҳарфларию балофатининг нозил бўлиши шарафига лойик бўлди. Демак, араб тили муқаддасдир ва унинг муқаддаслиги, аввало, ушбу бажаришни уddyалаганлиги, қолаверса, Қуръони Каримнинг нозил бўлишидаги ажойиб баракотидир. Аллоҳ Таоло бундай деди:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِن رَّسُولٍ إِلَّا بِلِسَانٍ قَوْمَهِ لِيُبَيِّنَ هُمْ فَيُضْلِلُ اللَّهُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ أَعْزِيزُ الْحَكِيمُ﴾

«Биз ҳар бир пайгамбарни (ҳукмларимизни) баён қилиб бериши учун ўз қавмининг тили билан (сўзлайдиган қилиб) юборганимиз. Сўнгра Аллоҳ хоҳлаган кимсани йўлдан оздирур ва йўзи хоҳлаган кишини ҳидоят қилур. У қудратли, ҳикматли зотдир» [Иброҳим 4]

Яна бундай деди:

﴿وَإِنَّهُ لَتَنْزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٢﴾ نَرَأَى فِيْكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنْذِرِينَ ﴿١٣﴾ بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُّبِينٍ﴾

«Албатта (бу Қуръон) барча оламлар Робби томонидан нозил қилингандир. (Эй Мұхаммад), сиз (охират азобидан) огоҳлантиргувчилардан бўлишингиз учун қалбингизга уни (яъни Қуръонни) Рухул Амин-Жаброил очиқ-равшан арабий тил билан нозил қилди» [Шуаро 192-195]

2 – Бизга маълумки, ҳар бир пайғамбар ўз қавми тили билан юборилган. Пайғамбаримиз Мұхаммад ﷺ ҳам ўз қавми Қурайш тили билан юборилдилар. Қурайш араб қабилаларига етакчи ва барча қабилалар тилининг ўзагидир. Шунинг учун биз биринчи Бану Асадга мансуб тилни, иккинчи Тамимга, учинчи жанубдаги Яман аҳлига, тўртинчи марказдаги Наждга, бешинчи Ҳоилга, олтинчи шимолдаги Табукка, еттинчи шарқдаги Аҳсо

аҳлига мансуб тил бўлиб, буларнинг барчаси Қурайш қабиласида истеъмол қилинганига гувоҳ бўлдик. Бундан араб тилининг аввало ҳарфлари ва ҳарфлар бирикмаси фоят қайишқоқ экани, кейин бу ҳарфлардан калималар таркиб топиб, араб тилининг негизига айлангани яққол кўриниб турибди. Шунингдек, юқорида айтганимиз қабилалар сўзлари форсча сўзларни, Рим сўзларини, иброний сўзларни ҳам ўз ичига олган. Бу сўзлар қатор оятларда **إسماعيل، إبراهيم، استبرق، سندس** сифатида келган. Шунингдек, Росулуллоҳ ﷺ форсча сўзлари ҳам бўлган, масалан, Абу Хурайрага «Ашкум дурд», деганлар. Бу форсчада «қорнингиз қалай, оғримай қолдими?», деганидир.

Росуллар ўзларининг қавмларига хос равишда юборилдилар, аммо бизнинг Росулимиз бутун инсониятга юборилдилар, бу инсонлар Исломга кириб, набийлари тилини ўрганишлари билан қалбларига имон жо бўлди. Чунки Росулуллоҳ ﷺ бутун инсонларга росул бўлиб юборилдилар, бутун инсонлар эса, ул зотнинг қавмидирлар, ул зотнинг тиллари араб тили бўлганлари боис, демак, барча инсонларга ул зотнинг тилини, яъни Куръони Карим тилини, қавми луғатини ўрганмоқлари керак бўлади. Чунки қавми Исломга киришларидан сўнг факат арабгина эмас, балки барча инсонларга айландилар.

Бунга далил араб тилидан бошқа тилда намоз ўқиш дуруст эмаслигидир. Чунки намоз динимиз устуни ва икки шаҳодатдан кейинги бирдан-бир рукнидир. Ҳар қандай вазият ва шароитда тарк этишга рухсат бўлмаган ушбу руҳн, динимизнинг энг нозик шартларидан бири бўлиб, фуқаҳолар намозни араб тилида бўлишини зикр қилишдан ғафлатда қолганлар, чунки Куръон араб тилида, намоз эса фотиха сурасисиз ва баъзи Куръони Каримдаги сўзларсиз намоз бўлмайди. Чунки Қуръонни араб тилидан бошқа тилга таржима қилиб бўлмаслигига фуқаҳолар ижмо қилганлар. Демак, намознинг араб тилида, яъни Куръони Карим тилида ўқиш, оддий-равшан нарсадир. Айтидан, фуқаҳоларнинг намозни араб тилида бўлишини зикр қилишдан ғафлатда қолганликлари сабаби, бу нарса Исломдан шундоқ ҳам маълум бўлгани сабабли бўлса керак.

Биз шуни биламизки, Аллоҳнинг Китобидаги баъзи калималарни тўғрилашга рухсат йўқ, ваҳоланки, улар Аллоҳ томонидан белгиланган чизмага ҳам, имло олимлари (ортографлар)нинг урфига ҳам тескаридир. Масалан, ҳамзани

уламасдан, васлия ва қатъия қилиниши, шунингдек, тои марбута ва масбута чизмасига ҳам тескариди. Масалан,

﴿أَصْحَابُ لَئِكَةٍ﴾

﴿يَسِ﴾

﴿وَرَاحَ مَتُّ﴾

﴿أَفَإِنْ﴾

Бундан бошқа яна жуда-жуда кўп ёзувлар борки, улар Аллоҳ томонидан белгиланган чизмага зиддир, бу ижмо билан буткул рад этилган, ҳали уларни қандай таржима қилинишини қўя туринг, бу албатта мумкин эмас. Шунинг учун Қуръонсиз намоз адо топмайди, бинобарин, араб тилисиз намоз намоз бўлмаслиги ҳам мутлақ ҳақиқатдир. Демак, мусулмон қаерда бўлмасин, араб тилини ўрганиши шарт, чунки унинг Исломи араб тилисиз дуруст Ислом бўлмайди. Чунки намозсиз Ислом йўқ, араб тилисиз намоз йўқ. Аллоҳ Таоло бундай деди:

﴿وَإِنَّهُ لَذِكْرٌ لَكَ وَلَقَوْمَكَ وَسَوْفَ تُسَكُّنُونَ﴾

«Албатта у (Қуръон) сиз учун ҳам, қавминиз учун ҳам бир шарафдир ва яқинда (Қиёмат кунида бу неъмати илоҳийя хусусида) сўралурсизлар» [Зухруф 44]

Аммо улар калима ва ҳарфларисиз маъноларини таржима қилишни жоиз, деганлар.

З – Биз қачон араб тилидан бошқа тилга ўтадиган бўлсак, бу Қуръонни одамлар кўксидан, бутун дунё одамлари кўксидан кўтарганимизни англатади. Чунки калтабинлар ва тирноқ остидан кир қидиувчилар Қуръони Каримни таржима килишга рухсат берилганини эшлишилари биланоқ тилларига эрк беришга ўтишади, чунки бу ҳол бошқа тилда жуда кўп.

Қачон Қуръони Каримни битта тилга ёки бошқа тилларга таржима қиласиган бўлсак, у тиллар Қуръондаги маъноларни араб тили етказгандек етказа олмайди, натижада бизда инглизча ислом, французча ислом ва русча исломлар пайдо бўлади. Кейин қуръоний араб ҳарфлари зое кетиши билан бир қаторда, ҳақиқий соғ исломий ақида ҳам зое кетади, тушунчалар бузилади, қуръоний мазмун ва унинг мақсадлари емирилади.

Шунингдек, араб тилига нисбатан, тафсир, фикҳ ва ҳадис борасида бир неча мазҳаблар мавжуд, нахвий эъроблар ҳам бор. Буларнинг барчаси эса, битта тилдаги битта сўзнинг бир неча маъноларга далолат қилиши натижасидир. Шундай бўлгач, Қуръони Каримнинг сўzlари ва ҳарфлари билан арабча бўлмаган бошқа тилга таржима қилинса қандай бўлади, тасаввур қила оласизми?! Бунинг жавобини қорига қўйиб бераман, у яхши билади. Кейин, таъкидлаб айтаман, Қуръонга нисбатан араб тилидан бошқа тилга ўтишимиз мумкин эмас. Чунки унга ўтишимиз билан, соғлом динимизга, соғлом ақидамизга ва соғлом Исломимизга амал қилишдан бошқасига ўтиб кетамиз. Аллоҳ Таолонинг мана бу каломидаги ихтилофга бир боқинг-а:

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحِيٌّ أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَا بَعْوَذَةً فَمَا فَوْقَهَا﴾

«Аллоҳ чивин ёки ундан-да ҳақиқар нарсалар ҳақида масал айтишдан ҳеч тортинмайди» [Бақара 26]

Баъзилар ушбу оятдаги «فَوْقَ» сўзига пашша, чигиртка, чумчук каби ҳажмда юқори-катта, деган маъно беришади ва улар далолатдаги маъносига эътибор берганлар. Баъзилар эса, ҳажмда кичик нарсалар, деб маъно беришган, чумоли, қумурска, бит ёки кўз илғамас майда ҳашоратлар каби ва улар эъжоздан келиб чиқувчи сиёқ (сўз оқими)га таянганлар. Шунинг учун ҳам Қуръони Карим масаласида араб тилидан бошқасига ўтиш мутлақо мумкин эмас, чунки бунда мана шунга ўхшаш чексиз ихтилофли маънолар келиб чиқиши хавфи бор.

4 – Энди, баъзиларнинг – араб тили одамлар ўртасидаги ўзаро тушуниш тили, холос, деган гапларига келсак, буни мазмунан ҳам, шаклан ҳам инкор этса бўлади. Бунга далил, «الصم» (кар) ва «البكم» (соқов) деган сўз ёки сўзлардир. Чунки бу сўзлар ҳаёт оқимини тушунтирувчи оддий сўзлар, холос.

Гарчи бу сўзлар жуда соз ва ажойиб даражага кўтарилиб, одамлар қулоқларидаги карликни ва тилларидаги соқовликни бекор қилишга қодир бўлган бўлса-да, бироқ умумий қисқа бўлган восита, ишора ва далолат сўзлари бўлиб қолаверади. Акс ҳолда, бошқа тилга ўтсак, одамлар Аллоҳ Таолонинг ушбу каломидаги айрича маънони қандай тушунадилар:

﴿رُبَّمَا يَوْدُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ﴾

«Ҳали (қиёмат қуни) коғир бўлган кимсалар мусулмон бўлишини истаб қолурлар» [Хижр 2]

Бу ерда «رُبَّمَا» сўзи билан ҳама сўзи ўртасида фарқни қандай тушунамиз, ваҳоланки ҳарфлари бир хил, факат ташдида фарқ бор, холос. Аммо маънода бошқа-бошқа. Биринчиси, ўзидан кейинги гапнинг ҳукмини имконсиз қилса, иккинчиси имконли-мумкин қиласи. Одамларга жам, жам қилла, жам касра, ва мунаҳаҳал жумуларни қандай тушунтириб берами? Шунингдек, жам музаккари солим, жам муаннаси солим, жам таксир, жам оқил ва жам ғайри оқил, музаккар ва муаннас мусанноси, жамул жам кабиларничи? حجاج «حجاج» сўзи фарқлариничи? Масалан, Аллоҳ Таолонинг

﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّتٍ وَّهُنَّ

«Албатта тақводор зотлар жаннатларда ва дарёлар (усти)да... бўлурлар» [Қамар 54]

деган оятда «نَهْرٌ» деб келяпти, ваҳоланки, у билан «أَنْهَرٌ», «نَهْرٌ», ва «أَنْهَارٌ» ўртасида фарқ бор-ку? Шу оятда «مَلِيكٌ» сўзи келган. Ҳолбуки, у (ملك) сўзидан сигай муболага ёки сифати мушаббаҳа-ку? Бундан ташқари, араб лафзи ва араб калимасида биргина «شیخ» «شیوخ» «أشیاخ» «مشایخ» сўзининг «شیوخ» «شیوخ» «أَشْيَاءُ» «أَشْيَاءُ» «مَلِيكٌ» «أَنْهَرٌ» «أَنْهَارٌ» «رَفَقاً بِالْقَوَافِيرِ» «رَفَقاً بِالْقَوَافِيرِ» деб келган ва бундан аёллар киноя қилинган. Уч талоқ қилинган аёл қайта никоҳ қилишни истаганда, ёки унинг эри ўзига уни қайта никоҳ қилишни истаганда, Росулуллоҳ ﷺ «هَنَى تَذوقُ عَسِيلَتِهِ وَيَذوقُ عَسِيلَتِهِ» «то, (сен аёл) унинг асалидан тотмагунингча ва у асалингдан тотмагунича, (никоҳ қилинмайди)», деганлар. Хўш, араб бўлмаган кишилар бу каби ажойиб кинояларни қандай тушунадилар, ахир, улар Қуръони Каримда ҳам, ҳадиси шарифларда ҳам жуда кўп келган?!

Ҳа, бу Қуръони Каримнинг нозил бўлиши шарафига мұяссар бўлган тил бўлиб, баркамол тўла ақида тилидир, қисман ёки камтиқ ақиданинг эмас. У ер юзидағи ҳар бир мусулмоннинг тилидир, на таассуб ёки ажратиш ёхуд таҳқирлаш тили эмас, аксинча, ушбу ақида маросимлари, унинг таянчи бўлган намознинг воқеи, шуғулланиш ва адo қилиш билан бўлган тилдир.

5 – Кимdir айтиши мумкин: Агар ҳар бир самовий рисола ҳар бир набийнинг қавмига ўша қавм тилида нозил бўлган бўлса, у ҳолда, бу ўша қавм тилининг афзаллиги ва қавмнинг ўзининг афзаллиги сабабли шундай бўлган. Бас, биз афзалликда ҳам, баркамолликда ҳам ўша қавмлардан энг охири келганмиз, шундай экан, биздан олдинги афзал тилдан, кейинги фазилатли тилни қандай қилиб биз устун кўришимиз керак?!

Бунга жавоб қуидагича:

Ҳар бир набий ўз қавмига хос бўлиб ва ўша қавм тили билан жўнатилди. Муҳаммад ﷺ ўз қавмининг тили билан барча инсонлар учун жўнатилдилар ва ул зотнинг тили, ўшаларнинг тилидир. Бу ердаги афзаллик ёки фазилатни кечикириш, қавмнинг маданиятда ортда қолганини, қолоқлигини кўрсатиш учун эмас, балки шу фазилатдаги мумтозлик ва устунликни кечикиришдир. Чунки ер юзининг барча миллатларига анбиё ва росуллар етарли бўлиб, ниҳоят, самовий рисола озчилик қисм ўрнига, бутун ҳалқ оммасига берилган рисолага айланди ва бу фозилликнинг энг юқори даражасидир, Ислом рисоласи барча инсонлар учун мана шундай бўлган.

6 – Баъзан «бу араблар тилининг мутаассиблигидир, унинг ўзи ўз аҳли ва қавми томонидан хорланган, рад этилган тилдир», дегувчилар ҳам топилади. Бунга жавоб қуидагича:

Айб араб тилида эмас, унинг юқорида айтганимиз имкониятларида ҳам, манзилатида ҳам, балогати-ю фасоҳатида ҳам эмас. Балки айб араб тилининг эгаларида ва уни гапиравчиларида дар. Ахир, ўз тилларидан нафратланувчи қавм иккита шармандалика гирифтор бўлишганини билишмайдими:

а) Бу дунёдаги шармандалик. Чунки улар ўз тилларидан (шахсияларидан) воз кечишиди. Зотан, тил ҳар бир қавм ва ҳар бир ҳалқнинг шу тил билан кирган шахсиясидир, ҳатто улар инсоний жамиятлардаги этник озчиликнинг энг озчилиги бўлсалар ҳам, Россия каби энг катта жамиятни ташкил қилсалар ҳам, Швейцария каби идеал жамият бўлсалар ҳам, энг кичик давлатда бўлсалар ҳам фарқсиз. Масалан, араб Мароккаши билан араблар ва юқумли касаллиги юртимизгача кириб борган барбарлар ўртасидаги энг кичик давлатларда бўлгани каби ҳамда Ироқда араблар билан курдлар ва уларнинг эронлик асл ирки ўртасида ва бошқа-бошқа жуда кўп этник озчилик ўртасида бўлгани каби.

б) Охиратдаги шармандалик. Қаранг, бугун араб аҳолиси орасида ўз тилларини, қуръоний тилни, Росуллари тилини тушунадиганлар қолмади, қолса ҳам жуда-жуда озчилик тилшунос мутахассислар қолди, холос, улар араб тилида сўзлашувчи аҳолига қиёс қилинса жуда озчиликни ташкил қиласилар. Ҳамма араблар бу тилни билишмайди, демакки, исломий таълимни, Қуръон ва ҳадис дохил ақидаларини билмайдилар. Агар бу мутахассисларни истисно қилсан, ўз тилларини мутлақо билмайдиганлар сони саксон фоиздан ортиб кетади. Бу фоизга икки томондан кенгбағирлик омили ҳам дахлдор. Бу эса, араб ва араб бўлмаган барча мусулмонлар жисми, вужуди, мақсади ва ақидасининг вайрон бўлишига омил бўлмоқда. Чунки агар Қуръон, ақида ва дин тили зое кетгудек бўлса, охир оқибат ҳамма зиён кўради. □

ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ	قال تعالیٰ: ﴿إِنَّ الْمُؤْمِنُونَ إِلَّا هُنَّ أَذْكَرٌ﴾ «Мұмиллар ҳеч шак-шубҳасыз оға-инилардір»	ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ
Британия қурол экспорт қылувчи катта давлатлар ичидә Құшма Штатлардан кейин иккинчи ўринда		
<p>Лондондаги журналистик ҳисоботга күра, Британия дунёда қурол савдоси бўйича иккинчи ўринни эгаллаган. Ҳукумат билдирган расмий рақамлар сотилган қуролларнинг асосий қисми Ўрта Шарқдаги «қаттол» курашларни таъминлаётганини кўрсатади. Британияда чиқадиган «Индепендент» газетаси нашр қилган ҳисоботга кўра, Британия «эркин бўлмаган» юртлар рўйхатига киритилган 51 мамлакат таркибидаги 39 мамлакатга 2010 йилдан бўён қурол сотиб келади. Фридум Хаус ташкилоти чиқарган «дунёдаги эркинликлар» ҳисоботига кўра, Лондон ҳукумати қурол савдоси бўйича алоқа ўрнатган 30 мамлакат ичидаги 22 мамлакат «инсон ҳуқуqlари бўйича маҳсус назорат»га олинган давлатлар рўйхатидан жой олган. Ҳисоботда кўрсатилишича, шу давр оралиғида Британия ҳукумати сотган қуролларнинг учдан бир қисми Ўрта Шарқка кетади ва у ердаги бекарорликни кучайтиради. Газета ҳисоботига кўра, бу Британияда ва Фарбнинг турли давлатларида «террорчиллик таҳдидлари хатари»ни кучайтиради. Ҳисоботда билдирилишича, Британия ҳукумати босқинчи давлатларга, шу жумладан Яманда Ҳусий исёнчиларига қарши ҳарбий амалиётларда уруш жиноятларини амалга оширганликда гумонланаётган Саудия Арабистонига қурол сотишни тўхтатиш чақириқларига парво қилмаяпти. Газетада билдирилишича, Европа парламенти ва Британия умум палатаси «Ямандаги мустабидликни» тўхтатиш учун қурол экспортини тўхтатишга чақирган. Бироқ ҳукумат Саудиянинг Ямандаги агрессияси масаласида «уруш жиноятига далил» топмаганини даъво қилди.</p>		
Ғарб разведка хизматлари маълумотларни таҳлил қилишда сунъий ақлга таянмоқда		
<p>АҚШ разведка хизмати турли маълумотлар аҳамиятини баҳолашда ва дунёда юз берадиган воқеларни тушунишда сунъий ақл ёрдамидан фойдаланишга ўтмоқда. Марказий Разведка Бюроси (МРБ) агентлигидаги технологияларни ривожлантириш ишлари масъули Дон Мирикс миллий хавфсизлик ва разведка масаласи бўйича ўтказилган конференцияда МРБ айни пайтда 137 та сунъий ақл лойиҳасини ўрганаётганини билдириди. Бу лойиҳаларнинг асосий қисми Силикон водийсидаги (Калифорния штатидаги юқори технологияли компаниялар жойлашган водий)</p>		

мутахассислар ҳамкорлигига тайёрланган. Маълумотлар оқимидағи ўзгаришлар билан бошқа маълумотлар ўртасидаги боғлиқликни тузиб чиқиши орқали муҳим сиёсий воқеаларни ҳам, сиёсий бўлмаган воқеаларни ҳам олдиндан аниқлашда сунъий ақлдан фойдаланиш мумкин. МРБ таҳлилчилари эътиборини тортган видеокассетадаги шахслар ёки нарсаларни аниқлаш учун инсон иштирокисиз компьютердан фойдаланиш ҳам сунъий ақлнинг таклиф қилинган бошқа имкониятидир. АҚШ разведка хизмати «Stableitas» ширкати билан шартнома асосида амалга оширилаётган амалиёт бошқарувчиси Крис Хорст шундай дейди: «Инсоннинг хатти-харакати маълумотлардир, сунъий ақл эса маълумотларга асосланган моделдир». У яна шундай қўшимча қиласи: «Бу ерда инсоннинг ишлаш услублари бор, ишонаманки, сунъий ақл инсондан яхшироқ иш бажаришга қодир». Конференцияда катнашган АҚШ разведка агентликларидан бўлган бошқа расмийлар, хусусан, телефон алоқаларини тинглашга ихтинослашган миллий хавфсизлик агентлиги ҳамда Пентагонга қарашли разведка хизмати ходимлари ўзларидаги миллиардлаган жузъий маълумотларни идора ишларида ва жанг майдонида ишлатиш мумкин бўлган ишончли маълумотларга айлантириш учун сунъий ақлдан фойдаланиш ечимларини излашаётганини билдириши. МРБ таҳлилчиларини тайёрловчи Kent Shool институти декани Жозеф Картин шундай деди: «Ижтимоий тармоқларда маълумотларни излаш янгилик эмас, бироқ ижтимоий тармоқлардан йигилган маълумотлар ҳажми, бу маълумотларни тез йиғиш янгиликдир. Бундай ҳолатда сунъий ақлга асосланган тизим очқич сўзлар ва номларни танлаши, хар қандай тақрорланган ёки ўхшаш сўзларни кузатиши ҳамда бундай услубдаги билимга асталик билан эришиши мумкин. Географик майдон разведкаси агентлиги директори Роберт Кардело шундай дейди: «Агар биз келгуси йигирма йил оралиғида сунъий йўлдош орқали олишимиз кутилаётган барча тасвирларни қўлда анализ қилиб чиқадиган бўлсак тасвирлар соҳасидаги саккиз миллион мутахассис таҳлилчини ишга солишимиз керак бўлади». Шу маънода Россия президенти Владимир Путин «сунъий ақл келажакдир» дея билдириди. Россия ахборот агентликлари берган хабарларга кўра у, ким бу соҳада илфор бўлса дунёнинг хўжайини бўлади, деб айтган.

Германиядаги 5000 номни ўз ичига олган суюқасдлар рўйхати

ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ	قال تعالیٰ: ﴿إِنَّ الْمُؤْمِنُونَ إِلَّا هُوَ فِيۤ أَعْلَمٍ﴾ «Мұмиллар ҳеч шак-шубҳасız оға-инилардір»	ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ
<p>Германияда чиқадиган Die Welt газетасыда ёзилишича, Германия расмийлари 5000 нафардан ортиқ эхтимолли нишонлар номини, шу жумладан 100 нафар сиёсатчи номини ўз ичига олган иккى рўйхатни топишган. Бу рўйхат Германия шарқидаги Макленбург-гарбий Померания вилоятида террорчиликда гумонланган немис фанатлари уйлари ва иш жойларида ўтказилган кампания асносида топилган. Газета хавфсизлик хизматидаги манбанинг «гумонланганлардан бири собиқ полициячидир» дея айтган сўзини келтиради. Бу манбага кўра, у сиёсий рақиблари турар жойини излашда ўз идорасидаги компьютердан фойдаланган ва у аллақачон тўхтатиб қолинган (қамоққа олинган). Германия ҳокимиятининг айтишича, полиция 28 августда полициячининг ҳамда сиёсатчиларни иммиграция масаласидаги қарашлари сабабли ўғирлаб ўлдиришни режалаштиришда гумонланган бошқа бир шахснинг уйи ва иш жойига бостириб кирган. Газета бу воқеани «бу ишга доир топилган биринчи катта тафсилотлар» дея билдириди. Айни пайтда федерал прокуратура идораси «Германиянинг қочқинлар масаласидаги сиёсати юртни қашшоқликка олиб боради, дея қўрқкан бу икки гумонланган шахс озиқ-овқат ва ўқ-дориларни йигиб ҳужум уюштиришни режалаштирган» деб билдириди.</p>		
<p>Саудиянинг кенг миқёсдаги қамоққа олиш кампанияси Салмон Авда ва Абдулазиз ибн Фаҳд бошчилигидаги жамоат арбобларига етиб борди</p>		
<p>Саудия ҳукумати исломий даъватчи ва таникли академик Салмон Авдани қамоққа олди. Бундан ташқари саудиялик амир (ўлиб кетган Саудия қиролининг ўғли) Абдулазиз ибн Фаҳд ҳам қамоққа олинди. У бундан олдинроқ Абу Даби валиаҳди Мухаммад ибн Зойидга ва амирликларнинг Вашингтондаги элчиси Юсуф Атибага ҳужум килган эди. Шунингдек, бу кампанияда икки даъватчи, Иваз Қараний ва Али Умарийлар ҳам қамоққа олинган. Ҳуқук фаолларининг айтишича, араб кўрфазида катта шухрат қозонган исломий даъватчи Салмон Авда, шунингдек Қаранийнинг қамоққа олинишига сабаб бўлган эълон қилинмаган айлов бу иккисининг Қатар қамали билан бир пайтда давом этган оммавий ахборот воситалари кампаниясида иштирок этишни рад этиб жим турганликлариdir. Бу кампания қамал қилувчи давлатлар Қатарнинг «Қана» ахборот агентлиги сайтига ҳужум қилганларидан кейин бошланган. Авдага яқин манбанинг «Арабий</p>		

Жадид»га айтишича «шайх Салмонга расмий томоннинг медиа-маслаҳатчилари тарафидан буйруқ келган. Улар ундан Қатар етакчилигини шахсан ҳақорат қилишини, етакчиликни тажовузкор террорчи, дея аташини талаб қилишган. Бироқ Авда уларнинг дўк-пўписасига бўйсунишни рад этган». Манбанинг изоҳ беришича, Авда бу буйруқни маслаҳатчининг шахсий ташабbusи бўлишдан нарига ўтмайди, деб ўйлаган. Бироқ, унинг олий ҳокимият томонидан чиққанлиги кутилмагандан маълум бўлиб қолган. Авданинг қамоққа олиниши молиявий ва маъмурий коррупцияни тўхтатиши, сиёсий маҳбусларни озод қилишни талаб қилиб келаётган исломий рақибларига қарши Саудия валиаҳди Мухаммад ибн Салмон хужумининг чўққисини тамсил этади. Чунки Саудия хукумати 2016 йил апрел ойи охирларида шайх Абдулазиз Тарифийни қамоққа олди. Ўша йилнинг июн ойида даъватчи Иброҳим Сакрон ҳам қамоққа олинди. Улар «2030 йил кўриниши» ташаббусини рад этишлари натижасида қамоққа олинган. Ибн Салмон амакисининг ўғли собиқ валиаҳд ибн Найфга яқин алоқада бўлган бир қанча диний шайхларни қамоққа олишга ҳам буйруқ берган. Бундай шайхлардан бири Саъд Барикдир. Ҳозир у озод қилиниб ўқамоғига олинган.

Саудия саройи ҳокимиятни Мухаммад ибн Салмонга ўтказиш режаси устидаги сўнгги амалиётларни амалга ошироқмόқда

Рейтер ахборот агентлиги «Саудия биржаларидағи сўнгги кўтарилиш валиаҳд амир Мухаммад ибн Салмоннинг яқинда ҳокимиятни эгаллаши ҳақидаги мишишларга боғлик» дея таърифлади. Агентлик ўз хисоботида геосиёсий масалаларда маслаҳат берувчи «Eurasia Group» тадқиқот институти тадқиқотларига таянган. Бу институт ўз тадқиқотида кироллик саройи ҳокимиятни қирол Салмондан унинг ўғлига ўтказиш режаси устидаги сўнгги амалиётларни амалга ошираётганига ва бу режанинг яқинда ижро қилиниши кутилаётганига ишора қилади. Агентликка кўра, бунга ўхшаган тахминн бир неча кун олдин саудияликлар ҳам «твиттерда» муҳокама қилишган. 81 ёшли қирол Салмоннинг ўз ўғлига бош вазирлик мансабини ўтказиши мумкинлиги ҳақида айтилган бошқа мишишлар ҳам бор. Рейтер агентлиги ўтган июл ойида қироллик саройидаги бир гувоҳнинг сўзини келтирган эди. Бу гувоҳга кўра, қирол Салмон ўтган ойда баённома ёзиб, унда ўғли валиаҳд амир Мухаммад ибн Салмон учун таҳтдан кетишини эълон қилган. Кучлироқ эҳтимолга кўра,

ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ	قال تعالیٰ: ﴿إِنَّ الْمُؤْمِنُونَ إِلَّا هُنَّ أَعْلَمُ﴾ «Мұмиллар ҳеч шак-шубхасız оға-инилардір»	ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ
<p>баённома сентябр ойида эълон қилинган. CNBC 7 сентябр пайшанба куни «Саудия қироли Салмон ибн Абдулазиз оли Сауд ўғли валиаҳд амир Мұхаммад ибн Салмон оли Сауд фойдасига келгуси бир неча ҳафта ичида таҳтдан воз кечиши мумкин» дея айтиб чиқди. Американинг Eurasia Group компанияси «хукмрон оила азъолари ўртасидаги ихтилофнинг олдини олиш учун ҳокимиятни ўтказиб бериш келгуси бир неча ҳафта ичида амалга ошади» деб билдириди. Бу канал Eurasia Group компаниясининг Ўрта Шарқ ва Шимолий Африкадаги илмий гурӯхи бошлиғи Айҳем Камалнинг «биз ишонамизки, Қирол Салмон Мұхаммад ибн Салмон рақибларининг ҳокимиятни ўтказиш режаси борасида шубҳаланиб қолишиларини олдини олиш учун ҳокимиятни келгуси бир неча ҳафта ичида (агар бу яқин келажакда бўлмаса) ўтказиб беради» деб айтган сўзини келтириди.</p>		
<p>Мисрда маҳбуслар мунтазам қийноққа солинмоқда</p>		
<p>Хюман Райтс Вотч ташкилоти Мисрдаги полиция ва миллий хавфсизлик кучларини маҳбусларни турли услублар билан, шу жумладан зўрлаш билан қийноққа солиша айблади. Ташкилот Мисрдаги инсон ҳуқуqlари масаласида тайёрлаган ҳисоботида айтишича, президент Абдулфаттоҳ Сисий даврида зобитлар, полиция ва миллий хавфсизлик сектори ходимлари сиёсий маҳбусларни калтаклаш, электр токи билан күйдириш, гоҳида зўрлаш каби услублар билан мунтазам қийноққа солишимоқда. Ташкилотдаги Ўрта Шарқ ва Шимолий Африка бўлими ижроий директори ноиби Жо Сторк шундай дейди: «Президент Сисий зобитларга, полиция ва миллий хавфсизлик хизмати ходимларига истаган пайтда қийноққа солишилари учун кўк чироқ ёқиб берди». У яна шундай қўшимча қиласи: «Мунтазам қийноқлар учун жазога тортилмаслик фуқаролар учун адолат рўёбга чиқишига ҳеч қандай умид қолдирмади». Ҳисоботда «хавфсизлик кучларининг мунтазам ва кенг миқёсда қийноққа солиши инсониятга қарши жиноят даражасига кўтарилиши мумкин» дея огоҳлантирилади. Ташкилотга кўра, 44 саҳифадан ташкил топган ҳисоботда хавфсизлик кучлари, хусусан ички ишлар вазирлигига қарашли миллий хавфсизлик хизмати ходими ва зобитлари гумонланган шахсни тан олишга ёки маълумот беришга мажбур қилиш ҳамда уларни жазога тортиш учун қандай қийноқларни қўллаётгани ҳужжатлаштирилган. Ҳисоботда айтишича, прокуратуранинг маҳбусларга шафқатсиз муносабатда бўлинаётгани тўғрисидаги</p>		

шикоятларни эътиборсиз қолдириши, гоҳида уларга қийноққа солиш билан таҳдид қилиши қийноққа солувчиларнинг жазодан деярли кутулиб қолишига шароит яратади.

Судан Миср ва Америка ўтказиладиган машғулотларда қатнашиш учун таклифнома олди

Судан мудофаа вазирлиги октябр ойида ўтказиладиган Миср-Америка ҳарбий машғулотларида қатнашиш учун таклифнома олганини маълум қилди. Бу турдаги машғулотлар тахминан уч ўн йилликдан буён биринчи бор ўтказилмоқда. Вазирликнинг қўшимча қилишича, штаб бошлиғи генерал полковник Имодуддин Мустафо Адавий шу ҳафтада АҚШ ташқи ишлар вазирлигидаги расмий билан учрашганидан кейин минтақада ўз туридаги машғулотларнинг энг каттаси ҳисобланган Мисрда ўтказиладиган «ёруғ юлдуз» машғулотларида қатнашиш учун таклифнома олганини билдирган. Судан армияси штаби бошлиғи шундай деди: «Бу ташриф Кўшма Штатлар билан ҳарбий ҳамкорлик соҳасидаги муносабатларимизни қайта тиклаши мумкин бўлган бир қатор масалаларни мухокама қилиш учун қўшимча диалог ва учрашувларга эшик очади». Судан инсон ҳуқуқлари соҳасида ва бошқа масалаларда қайдда бўлгани сабабли Кўшма Штатлар ундан санкциялар тўлиқ олиниши мумкинлиги масаласида қарор қабул қилишни уч ойга кечиктирган эди. АҚШ собиқ президенти Обама январ ойида 20 йилдан буён Суданга жорий қилиниб келаётган санкцияларни олти ойга бекор қилиб савдога қўйилган тақиқни тўхтатди, музлатилган активларни бўшатди ва молиявий санкцияларни бекор қилди.

Лондон: НАТО Британия мудофааси пойдеворидир, биз Европа Иттифоқи билан ҳамкорликни юқори даражада кучайтирамиз

Британия ҳукумати Брекситдан кейин Европа иттифоқи билан мудофаа ва маълумот алмашиб ишларини ишончли тарзда, ҳеч бир шартсиз давом эттиришга тайёрлигини билдириди. Британия ҳукуматининг ишчи ҳужжатида «Бирлашган қироллик келажакдаги алоқа айни пайтда бошқа давлатлар билан бўлган ҳар қандай ҳамкорликдан кўра ишончи бўлишини таклиф қиласди» деди. Европа иттифоқидан чиқиш жараёни бошланиши ортидан собиқ Британия ҳукуматининг бу соҳадаги позицияси тортишувларга сабаб бўлди. Чунки у Лондоннинг хавфсизлик ва террорга қарши курашиб соҳасидаги ҳамкорлигини Европа Иттифоқи билан савдо шартномалари тузилишига эришишга

ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ	قال تعالیٰ: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ لِيَخْرُجُوا﴾ «Мұмиллар ҳеч шак-шубҳасыз оға-инилардір»	ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ
<p>боғлаб қўйди. Гардиан газетаси сешанба куни «Бу ҳужжат Европа мудофааси ва ташқи сиёсат масалалари олдинги ҳужжатдан кўра бирмунча ижобийроқ кўринади» деб ёзди. Мудофаа вазири Майкл Феллон Би-Би-Сига берган интеръюсида бу ҳужжатга илова қилиб «Бу айирбошлиш ёки музокаралар позицияси эмас» деди. У яна «Биз қилаётган иш Брекситдан кейинги янги ҳамкорлик қаршисида ўз қарашларимизни шарҳлашдир» дея қўшимча қилди. Ҳужжат матнида келишича, НАТО Бирлашган қироллик мудофааси пойдевори бўлиб қолаверади. Бироқ, Лондон Европа Иттифоқи билан амалий, институционал ҳамкорликни ҳамда саноат ва хавфсизлик соҳасидаги ҳамкорликни юқори даражага чиқаришни истайди. □</p>		

ҚУРЬОНИ КАРИМ СУҲБАТИДА

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَفِعٌ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنِفِّقُونَ قُلِ الْعَفْوُ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَتِ لَعَلَّكُمْ تَفَكَّرُونَ ﴿١٩﴾ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْآيَتِمَى قُلْ إِصْلَاحٌ هُمْ خَيْرٌ وَإِنْ تُخَالِطُوهُمْ فَإِخْرُونُكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ الْمُفْسِدَ مِنَ الْمُصْلِحِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَا عَنْتَكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٠﴾

«219—220. Сиздан ароқ (иҷқилик) ва қимор ҳақида сўрайдилар. Айтинг: «Буларда катта гуноҳ ва одамлар учун фойдалар бор. Буларнинг гуноҳи фойдасидан каттароқдир». Ва Сиздан (эй Муҳаммад) нималарни эҳсон қилишни сўрайдилар. (Ўзингиздан) ортганини, деб жавоб қилинг! Шундай қилиб, дунё ва охират ҳақида тафаккур қилишингиз учун Аллоҳ сизларга ўз оятларини баён этади. Сиздан етимларнинг (моллари) ҳақида сўрайдилар. Айтинг: «Уларни ислоҳ қилиши яхшидир. Агар (молларингизни) уларнинг (моллари) билан қўшиб юборсангиз (зарари йўқ). Зеро, улар биродарларингиздир: Аллоҳ ким бузгунчи, ким ўнгловчи-ислоҳ қилувчи эканини билади. Агар истаса, сизларни машаққатга солган бўлур эди. Албатта Аллоҳ қудрат ва ҳикмат эгасидир» [Бақара 219-220]

Ҳизб ут-Таҳрир амири Ато ибн Халил Абу Роштанинг (у кишини Аллоҳ ҳифзу ҳимоясида асрасин) «Тайсир фи Усулит Тафсир» номли китобида қуйидагича келади:

Бу улуғ сурада Пайғамбар ﷺга бир неча масалалар хусусидаги шаръий ҳукмларни баён қилувчи ояtlар бардавом нозил бўлиб турди. Улар исломий шахсиятни эътиқод жиҳатидан ҳам, амалиёт – шаръий ҳукмлар жиҳатидан ҳам пухта шакллантирувчи, бир сўз

билан айтганда, исломий ақлия ва исломий нафсияни бино қилувчи омиллар эди. Токи, мусулмоннинг имони содиқ, ҳақиқий бўлсин, исломий ҳукмлар билан жуда қаттиқ боғлансин, уларни сидқидилдан бажарсин.

1 – Айрим мусулмонлар ароқ, қимор ҳақида сўрашди. Аллоҳ Таоло улар ҳақида бундай жавоб берди:

﴿فِيهِمَا إِنَّمَا كَبِيرٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ﴾

(*Буларда катта гуноҳ ва одамлар учун фойдалар бор*). Аллоҳ Таоло, улар гуноҳдир, демади. Шунинг учун мусулмонлар бу оятдан ароқнинг ва қиморнинг ҳаром қилинмаганини, лекин ароқни ичишдан кўра ичмаслик, қиморни ўйнашдан кўра ўйнамаслик афзалигини, чунки

﴿إِنَّمُهُمَا أَكَبُرُ مِنْ نَفْعِهِمَا﴾

(*Буларнинг гуноҳи фойдасидан каттароқдир*) эканини тушуниши.

Улардан бўладиган фойда шундан иборат эдики, улар ароқ билан савдо қилиб, фойда олардилар. Қиморда эса машаққатсиз қўлга кирган мол-давлатдан камабағалларга ҳам берардилар.

Улардаги гуноҳ эса шундан иборат эдики, ичиб олган одам ёмон, фаҳш ишларни қиласарди. Қиморда эса бошқанинг мулки ноҳақ йўл билан олинарди. Бу нарса адватни, нафратни келтириб чиқаради.

Воҳидий айтади: Бу оят Умар ибн Хаттоб, Муоз ибн Жабал ва бир неча ансорийлар ҳақида нозил бўлган. Улар Пайғамбар ﷺнинг олдиларига келишиб шундай дейишган: Бизга ароқ ва қимор ҳақида фатво беринг. Бу икки нарса ақлни кетказади, мол-давлатдан жудо қиласади. Шунда Аллоҳ Таоло мана шу оятни нозил қилган.¹

Хомр сўзи ёпиш, беркитиш маъносини англатувчи сўздир. Аёлнинг юзини ёпиш ҳақидаги гапда ҳам шу сўз қўлланади. Идишларингни ёпиб қўйинглар, дейилганда ҳам шу сўз ишлатилган. Демак, хомр – ароқ ақлни ёпиб, беркитиб қўяди.

Майсир сўзи мавъид сўзи каби масдардир. Аслида бу сўз осонлик, енгиллик маъноларини англатади. Демак, қимор осонгина, енгил йўл билан бирорвоннинг мулкига эга бўлиб олмоқдир.

⁽¹⁾ Тафсири Байзовий: 1/235.

2 – Хомр сўзи ҳар бир маст қилувчи нарсага нисбатан күлланаверади.

«كُلُّ حَمْرٍ مُسْكِرٌ»

«Хар бир маст қилувчи нарса ароқдир».¹ Ўша пайтдаги арабларга ўхшаб узум, хурмо, арпа, буғдой, донлардан қилинадими, бошқа йўллар билан қилинадими, маст қиласиган ҳар қандай ичимлик ҳаромдир. Бу ҳадисдан шундай маъно чиқади.

Шунинг учун бугунги кундаги коняк каби спиртли ичимликлар ҳам ароқ ҳисобланади ва уларга ҳам ароқ хусусидаги ҳукмлар тўғри келади.

﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْحَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثُمْ كَبِيرٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ وَإِثُمُهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا﴾

Ароқ бу оят билан ҳаром қилинмади. У Моида сурасидаги мана бу оят билан ҳаром қилинди:

﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّمَا الْحَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَمُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَنِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَنُ أَنْ يُوقَعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاةُ وَالْبَغْضَاءُ فِي الْحَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنِ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الْأَصْلَوَةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُمْتَهِنُونَ﴾

«Эй мўминлар, ароқ (маст қиласиган ичкилик ичиши), қимор (ўйнаш), бутлар (яъни уларга сигиниш) ва чўплар (яъни чўплар билан фолбинлик қилиши) шайтон амалидан бўлган ҳаром ишидир. Бас, најсот топишингиз учун уларнинг ҳар биридан узоқ бўлингиз! Ичкилик, қимор сабабли шайтон ўрталарингизга бугузу адоват солишини ҳамда сизларни Аллоҳни зикр қилишдан ва намоз ўқишидан тўсишини истайди, холос! Энди тўхтарсизлар!» [Моида 90-91]

Бу ерда тақиқнинг энг кучли услублари қўлланган.

﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّمَا الْحَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَمُ رِجْسٌ﴾

﴿مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَنِ﴾

﴿فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

(1) Муслим: 3733, 3735. Термизий: 1784. Насойи: 5488. Ибн Можа: 3381. Аҳмад: 2/31, 29.

﴿إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَنُ أَنْ يُوقَعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ﴾

﴿وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ﴾

﴿وَعَنِ الصَّلَاةِ﴾

﴿فَهَلْ أَنْتُمْ مُمْتَهِنُونَ﴾

Бу услубларнинг хар бири ароқнинг ҳаромлигига кифоя қилади. Шунинг учун ҳам бу гапни эшитган саҳоба «Тийилдик, эй Роббим», деб юборган. Уларнинг ароқдан тийилишлари, юз ўгиришлари жуда хайратланарли бўлган. Кимdir йиллар мобайнida ароқ ичиб юрган ва ароқ ҳаром қилингани хусусидаги хабар келиши билан ўша заҳоти оғзидағи хўплаб турган ароқни ҳам тупуриб юборган. Шуни ичиб олай, кейин амал қиласман, деб ўтиргмаган.

Ароқ ўн ўринда ҳаром қилинган. Буни Пайғамбар ﷺ мана бундай ифодалаганлар: «**Пайғамбар ﷺ ароқни ва у билан бирга ўн тоифа одамларни лаънатлаганлар. Улар қуидагилар: Ароқ сотувчи, сотиб оловчичи, сотиб олдиртирувчи, сиқувчи, сиқдирувчи, қуювчи, ичувчи, ташувчи, ташитувчи, пулини еювчи**.»¹

Ароқ ичган кишининг жазоси қирқ ёки саксон даррадир. Қирқ ва саксон даррадан бошқа жазо қўллаб бўлмайди. Масалан, эллик дарра уриш мумкин эмас. Негаки, саҳих ривоятга кўра, **Пайғамбар ﷺ ароқ ичган одамга қирқ ва саксон дарра ҳад белгилаганлар**.²

Ароқ сотган ва ўша ўн тоифадаги бошқаларнинг жазоси таъзирий бўлади. Чунки ҳар бир ҳаром иш учун Ислом давлати, хилофат томонидан жазо тайинланади. У тўрт хил бўлади. Ҳад, жиноят, таъзир ва қонунбузарлик. Булар «Исломдаги жазолар низоми» китобида батафсил баён қилинган.

З – Ҳамма қимор майсирга киради. Ўша пайтдаги қимор бўладими, ҳозирги замонавий қиморлар бўладими, фарқи йўқ.

Олдинги арабларда кенг тарқалган қимор тури қуидагича эди: Битта сўйиладиган ҳайвонни сотиб олардилар. Унинг нархини тайин қиласдилар. Кейин бир неча ўқ ясад, ҳар бир ўққа муайян микдорни англатувчи белгини қўярдилар. Масалан, бир ўққа бир

⁽¹⁾ Термизий: 1295.

⁽²⁾ Абу Довуд: 3883.

хисса, бошқа бир ўққа икки ҳисса, учинчи ўққа эса умуман ҳисса йүқ қилиб белги қўярдилар. Кейин ўқларни ўқдонга ўхшаган халтачага солардилар. Кейин ўзлари бир одамни танлардилар. Ўша одам халтачага қўлини солиб, ундаги ўқларни икки ёки уч марта аралаштиради. Кейин битта-биттадан чиқариб берарди.

Ҳар ким қандай ўқ чиққанига қараб улуш оларди. Агар ўққа бир улуш белгиси қўйилган бўлса, сўйилган ҳайвоннинг гўштидан бир улуш олинарди. Агар ўққа икки улуш белгиси қўйилган бўлса, икки улуш олинарди. Хуллас, ўққа қанча улуш белгиси қўйилган бўлса, ўшанча улуш олинарди. Ҳеч қандай улуш белгиланмаган ўқ чиқса, ҳеч нарса олинмас эди. Лекин сўйиладиган ҳайвоннинг нархи бериларди.

Ютуқдан камбағалларга ҳам берардилар. Уларнинг қиморларидан камбағалларга бироз фойда етарди. Ўқига ҳеч нарса чиқмаган кишилар ўзлари ҳеч нарса олмасалар ҳам сўйиладиган ҳайвоннинг нархини берардилар.

Ўша пайтда машхур бўлган қимор тури мана шу бўлган. Майсир сўзи қандай восита билан ўйналишидан қатъий назар, ҳамма қиморни ўз ичига олади. Қандай ўйин бўлишидан қатъий назар, унга муайян миқдорда пул тикилса, у қимор бўлади. Масалан, лотерея чипталарини олайлик. Уни одамлар пулга сотиб оладилар. Бу чипталарнинг айримларида ютуқ бор. Аксариятида эса йўқ. Олган лотереясига ютуқ чиқмаган одам уни сотиб олган пулига куйиб қолаверади. Агарчи ундан тушган фойдаларнинг бир қисми камбағалларга ёки қандайдир хайрия ишларига сарф қилинса-да, модомики, унда ютиш ва ютқазиш бор экан, у қимордир.

Мана шуларнинг ҳаммаси майсир сўзи англатувчи маънонинг остига дохил бўлади. Негаки, ўша пайтда майсир сўзи қуидагича маънода эди:

Ўқига улуш чиққан одам ўша улушкини оларди.

Ўзларига теккан насибадан, гўштдан камбағалларга ҳам берардилар.

Воқе битта. Улуш қўшиладиган ҳамма қимор бир хил.

Лекин қиморнинг воқеи қуръанинг, чек ташлашнинг воқеига ўхшамайди. Ҳадисда шундай келади: «**Пайғамбар ﷺ (сафарга) чиқадиган бўлсалар, аёллари ўртасида қуръа, чек ташлардилар**».¹ «Бир ансорий киши ўлаётган пайтида олтига қулни озод қилди. Ўзининг ўшалардан бошқа моли йўқ эди. Бу хабар Пайғамбар ﷺ га етиб келгач, уларни чақиртириб,

⁽¹⁾ Муслим: 2446. Ахмад: 6/114, 117. Ибн Ҳиббон: 10/13.

қысмларға ажратдилар-да, куръа, чек ташладилар. Шу йўл билан иккитасини озод қилдилар, тўрттасини қул бўйича қолдирдилар».¹

Куръа, чек ташланганда ҳаммага бир хил ташланади. Ҳамманинг чеки бир хил бўлади. Улар ўзлари олдиндан ҳам ўша нарсанинг эгалари бўладилар, унга қимор йўли билан эришмайдилар. Фақат бир неча эгалардан бирини ёки бир нечтасини ажратиб олиш учун чек ташланади. Хуллас, чек ташлашнинг воқеи майсирнинг воқеидан мутлақо ўзгачадир. Чек ташлаш ҳалолдир, покдир, майсир эса ҳаромдир, ифлосдир. Аллохнинг инояти билан буни қуйида баён қиласиз.

Қиморнинг ҳамма тури ҳаромдир. Лекин унинг ҳаромлиги мана шу биз тафсир қилаётган оят билан эмас, юқорида айтиб ўтганимиз Моида сурасидаги мана бу оят биландир:

﴿إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَرْلَمُ رِجْسٌ﴾

(Эй мўминлар, арок (маст қиладиган ичкилик ичиш), қимор (ўйнаш), бутлар (яъни уларга сифиниш) ва чўплар (яъни чўплар билан фолбинлик қилиш) ҳаром ишдир).

Биз тафсир қилаётган бу оядта эса унинг зарари фойдасидан кўпроқлиги айтилган, холос.

Юқорида оятнинг шаклида қандай таъкидли маънолар борлигини кўрсатиб, қиморнинг нақадар қаттиқ ҳаромлиги хусусида тўхталган, у билан шуғулланган кишининг таъзирий жазога тортилиши ҳақида ҳам айтиб ўтган эдик. Исломда таъзирий жазонинг миқдорини қози белгилайди. Жазо жиноятга қараб бўлади. Токи, бошқалар бу жазони кўриб, ўша жиноятни қилишдан тийилсинлар. Хуллас, жазо жиноятга яраша қаттиқ бўлиши керак.

Бу мавзунинг хотимасида қуидагиларни айтиб ўтмоқчиман:

Шу кунларда кенг тарқалган хайрия лотереяларни қиморга кирмайди, чунки улардан мақсад айрим камбағалларни фойдалантиришдир, дейдиганлар қаттиқ адашадилар. Уларнинг хужжати мағлубдир, сўзлари ботилдир. Чунки қимор ҳаром қилинган пайтдаги қимордан ҳам камбағалларга фойда бўлган. Ҳатто айрим қиморда ютган кишилар ютиб олган улушларидан – гўштдан ўзлари емаганлар. Ҳаммасини камбағалларга бериб юборганлар ва шу ишлари билан фахрланиб юрганлар. Шундай

⁽¹⁾ Термизий: 1364. Ибн Ҳиббон: 10/407.

қилмаганларни айبلاغанлар ҳам. Шундай бўлса-да, қимор ҳаром қилинган.

Шунинг учун лотерея ҳам ҳаром қилинган майсирга, қиморга киради. Ундан камбағалларга бироз наф етиши уни қимордан чиқариб ололмайди. Чунки қиморнинг воқеи унга ҳам тўғри келади.

4 – Шундан кейин Аллоҳ Таоло бошқа бир масалани баён қиляпти. Олдинги оятда У Зот шундай деганди:

﴿يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنِفِّقُونَ قُلْ مَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ حَيْرٍ فَلَلَوْلَدِينَ وَالْأَقْرَبِينَ وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينَ﴾

وَابْنَ الْسَّيِّلِ

«Сиздан (эй Мұхаммад), нималарни эҳсон қилишини сўрайдилар. Айтинг: «Қандай яхшилик қилсангиз, ота-онага, қариндошуругга, етим-мискинларга ва йўловчи-мусофиirlарга қилингиз»

[Бақара 215]

Яъни, сарф, инфоқ энг аввал мана шу одамларга – ота-онага, қариндошларга, етимларга, мискинларга, мусофиirlарга қилинади.

Бу муборак оятда эса бошқа бир ишни баён қиляпти.

﴿وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنِفِّقُونَ قُلْ الْعَفْوُ﴾

«Ва Сиздан (эй Мұхаммад) нималарни эҳсон қилишини сўрайдилар. (Ўзингиздан) ортганини, деб жавоб қилинг!»

[Бақара 219]

Бу олдинги саволдан бошқа бир саволга жавобдир. Бу оятда сарф, инфоқ қилишнинг миқдори хақидаги саволга жавоб бериляпти. (الْعَفْوُ) яъни, сарф, инфоқ молнинг ортиқча қисмидан, одатдаги харажатдан ортиб қолган жойидан бўлиши лозимлиги айтиляпти.

Ибн Исҳоқ Ибн Аббос رضдан қилган ривоятда шундай дейилган: Бир неча сахобалар Аллоҳ Таолонинг йўлида инфоқ қилишга буюрилдилар. Улар Пайғамбар صلнинг олдиларига келишиб, биз ўз молимиздан қанчасини инфоқ қилишимиз лозимлигини билмаймиз, қанчасини инфоқ қилайлик, деб сўрашди. Шунда мана шу оят нозил бўлди. Бундан олдин кимлардир шу даражада эҳсон қилиб юборардики, ҳатто садақа қилгани ҳам моли қолмасди. Шундай ҳолатлар ҳам юз берардики, егани ҳам ҳеч нарсаси қолмасдан, ўзи садақага муҳтож бўлиб ўтиради.

Бу ердаги жавобда инфоқ, эхсон молнинг ортиқча қисмидан, одатдаги харажатдан ортиб қолган жойидан бўлиши айтиляпти.

Пайғамбар ﷺ шу маънода кўп ҳадислар ривоят қилинган. Ҳар икки шайх, Абу Довуд ва Насойй Абу Ҳурайрадан ривоят қилишларича, Пайғамбар ﷺ шундай деганлар:

«خَيْرُ الصَّدَقَةِ مَا كَانَ عَنْ ظَهْرٍ غَنِّيَ وَأَلْدَأْ بِمَنْ تَعُولُ»

«Садақанинг яхшиси беҳожатлик ортидан бўлганидир. Уни ўз қарамоғингдагилардан бошла».¹ Яъни, гўё садақа кучли орқага таяниши, бинобарин, ўзининг қарамоғидагиларга мол ташлаб қўйиши керақдек.

Аллоҳ Таоло ароқ, қимор хукмларини ва ундан олдин бошқа хукмларни баён қилди. Токи, мўминлар дунёю охиратга доир ишларини қандай ислоҳ қилиш мумкинлиги ҳақида фикр юритсинглар, дунёнинг ўткинчилигидан, фонийлигидан ибрат олиб, Аллоҳдан қўрқсинлар, охиратга интилсинлар, яхши ишларни қилишга ошиқсинлар. Токи, Аллоҳ улардан рози бўлган ҳолда Аллоҳга рўбарў бўлсинлар.

5 – Кейин Аллоҳ Таоло мана шу улуғ сурадаги бир неча шаръий хукмлар оқимида бошқа бир масалани баён қиляпти. Бу масала етимлар ҳақида берилган саволга жавобдир. Етимларга валийлик қилаётган мусулмонлар Аллоҳдан ва Аллоҳнинг азобидан қўрқиб, уларнинг мол-давлатига тега олмасдилар. Негаки, бу борада бир неча оятлар нозил бўлганди.

«وَلَا تَقْرُبُوا مَالَ الْيَتَيمِ إِلَّا بِالْتَّى هِيَ أَحْسَنُ»

«Етимнинг молига фақат энг чиройли йўл билан яқинлашингиз!» [Анъом 152]

«إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَى ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلَوْنَ عَلَى سَعِيرًا»

«Етимларнинг молларини зулм йўли билан ейдиган кимсалар ҳеч шак-шубҳасиз қоринларига олов еган бўлурлар. Ва албатта дўзахга киражасклар!» [Нисо 10]

Шунинг учун ўзларининг овқатлари ва ичимликларини уларнинг овқатлари ва ичимликларидан ажратиб алоҳида қўярдилар. Валийларнинг етимлар овқатига тегинишдан қўрқсанлари сабаб етимларнинг овқатлари айниб қолиш ҳоллари

⁽¹⁾ Бухорий: 2303, 8086. Муслим: 1034. Абу Довуд: 1676. Насойй: 2534.

хам юз берарди. Шунинг учун Пайғамбар ﷺдан бу ҳақда сүрадилар. Шунда мана шу оят нозил бўлди. Абу Довуд Ибн Аббосдан қилган ривоятда шундай дейилган. Унда Аллоҳ Таоло қуйидагиларни баён қиласди:

а) Валийлар етимларнинг молини яхшилайдиган, кўпайтирадиган, сақлайдиган ишларни қилишлари мумкин. Агар бу ишни ихлос билан, эътибор билан бажарсалар, уларга савоб бўлади.

б) Етимлардан ажралиб олганларидан кўра улар билан аралашиб юришлари афзалроқdir. Ейиш, ичиш борасида ҳам, яшаш жойи масаласида ҳам яхшилик билан етимларга аралашиб юриш афзалдир. Бу афзаллик Аллоҳ Таолонинг

﴿وَإِنْ تُحَاذُ طَوْهُمْ فَلَا يَحْوِنُنَّكُمْ﴾

(Агар (молларингизни) уларнинг (моллари) билан қўшиб юборсангиз) деган гапидан чиқади. (فَلَا يَحْوِنُنَّكُمْ) деган иборанинг ишлатилишида бир оиланинг аъзоларидек бир-бирига эътибор билан яшашга, аралашиб юришга тарғиб қилиш, ундаш маънолари бор.

в) Шундан сўнг Аллоҳ Таоло Ўзининг ким бузишни исташию ким тузатишни исташини билишлигини баён қиляпти. (**Яъни, уларнинг мол-давлатини тузатишни мақсад қилгани ҳам, уларнинг молларини ейиш мақсадида улар билан аралашиб юрганинни ҳам билишини билдириди**).

г) Оятнинг охирида Аллоҳ Таоло уларга етимга валийлик қилишни осонлаштириб бергани, етимларга яхшилик билан аралашиб юришга рухсат бериш билан уларга қулайлик туғдириб бергани, бунинг учун уларга савоблар, мукофотлар тайёрлаб қўйгани Ўзининг фазлидан эканини баён қилди. Агар Аллоҳ истаса, уларнинг ризқини қисиб қўйиши ҳам мумкин эди.

(**لَا عَنَّتَكُمْ**) яъни, етимга валийлик қилишда. Улар билан аралашиб юришнинг жазосини қаттиқ қилиб қўйиши ҳам мумкин эди. Зеро, Аллоҳ Ўз ишига ғолибдир. У Зотнинг қўлидан келмайдиган ишнинг ўзи йўқ. У Зот Ўзининг ҳар бир ишида етук ҳикмат соҳибидир.

﴿إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾

(Албатта Аллоҳ қудрат ва ҳикмат эгасидир). □

ЖАННАТ БОҒЛАРИ

قالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا مَرَّتْمُ بِرِيَاضِ الْجَنَّةِ فَأَرْتَعُوا

Расуулulloҳ дедилар: «Агар жаннат боғларидан ўтсангизлар, (мўл-кўл мевалардан) тотинглар»

ЖАННАТ БОҒЛАРИ

АМИРЛАРГА ИТОАТ ҚИЛИШ

– Ибн Журайр билан Ибн Асокир Ибн Аббосдан ривоят қиласидилар: Росуулulloҳ Холид ибн Валид ибн Муғирия Махзумийни ғазотга юбордилар. У билан Аммор ибн Ёсир ҳам бор эди. Улар йўлга тушдилар ва бир қавмга яқин ерга келиб тушиб, ўша ерда тонг оттирмақчи бўлдилар, етиб келганларида туннинг бир қисми эди. Қавмга мусулмонлар келганини бир киши хабар берган эди. Кейин, ҳаммаси қочиб кетиб, фақат бир кишигина қолди. Бу киши оиласи билан Исломни қабул қилган эди. Оиласига – келгунимча ўрнингиздан қимиirlаманг, деб, Аммор ғонинг олдига кирди. «Эй хушёр инсон, мен оиласи билан бирга Исломга кирдим, агар Исломда бардавом қолсан менга фойда борми, қавмим сизларни эшитишлари биланоқ қочиб кетишиди? деди. Аммор унга «Исломда бардавом бўлинг, омонда бўласиз», деди. У оиласини олиб кетди. Холид қавмга қараб қаттиқ қичкирди, қараса улар кетиб бўлишган. Шунда у киши билан оиласини ушлаб келишиди. Аммор Холидга «сиз Исломга кирган киши устидан хўжайинлик қилманг», деди. Холид «Сизга бу ким бўлади, амир бўлсан-у, менга қарши чиқасизми?», деди. «Ҳа, амир бўлсангиз ҳам сизга карши чиқаман, чунки бу киши имонга кирди, истаса дўстлари томонга кетади, мен унинг Исломида собит қолишга буюрганман», деди. Холид билан Аммор талашиб кетишиди, ҳатто бир-бирини сўкишиши ҳам. Мадинага қайтишганда, Росуулulloҳ олдиларига жамланишиди ва Аммор Росуулulloҳ га киши ҳақида ва унга омонлик бергани тўғрисида айтиб берди, ул зот Амморнинг кишига омонлик беришига ижозат бердилар, аммо ўша куни амирга қарши чиқишдан қайтардилар. Шунда иккаласи Росуулulloҳ ғонинг олдиларида яна сўкишиб кетишиди. Холид «ё Росуулulloҳ, бу кул сизнинг олдингизда мени сўкаверсинми, сиз бўлмаганингизда, мени сўкмасди», деди. Шунда Набий бундай дедилар: «Эй Холид, Амморга тегма, чунки кимдан ким Амморни ғазаблантиrsa, ундан Аллоҳ Азза ва Жалла

ғазабланади, кимда-ким Амморни лаънатласа, Аллоҳ Азза ва Жалла уни лаънатлайди». Аммор ўрнидан туриб кетган эди, Холид ибн Валид унга етиб олиб, рози бўлишини қайта-қайта сўради, Аммор ундан рози бўлди. Шунда Аллоҳ Таолонинг ушбу ояти нозил бўлди:

«يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولَئِنَّا الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِن تَنْتَرَعُمْ فِي شَيْءٍ فَرْدُوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِن كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ حَيْرٌ وَأَحَسْنُ تَأْوِيلًا»

«Эй мўминлар, Аллоҳга итоат қилингиз, ва Росулига ҳамда ўзларингиздан бўлган иши эгаларига бўйсунингиз! Бордию бирор нарса ҳақида талашиб қолсангиз, агар ҳақиқатан Аллоҳга ва охират кунига ишонсангиз, у нарсани Аллоҳга ва Росулига қайтарингиз! Мана шу яхшироқ ва чироилироқ ечимдир» [Нисо 59]

Аллоҳ Таоло ушбу оятда

«يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولَئِنَّا الْأَمْرِ مِنْكُمْ»

(Эй мўминлар, Аллоҳга итоат қилингиз, ва Росулига ҳамда ўзларингиздан бўлган иши эгаларига бўйсунингиз!), дея ҳокимларга бўйсунишга буюрди. Оят давомида

«فَإِن تَنْتَرَعُمْ فِي شَيْءٍ فَرْدُوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ»

(Бордию бирор нарса ҳақида талашиб қолсангиз, у нарсани Аллоҳга ва Росулига қайтарингиз), дея талашиб-тортишишга ҳукм берувчи Аллоҳ ва Росули эканини баён қилди. Сўнг

«إِن كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ حَيْرٌ وَأَحَسْنُ تَأْوِيلًا»

(Агар ҳақиқатан Аллоҳга ва охират кунига ишонсангиз, албатта... Мана шу яхшироқ ва чироилироқ ечимдир), дея оқибатнинг яхшилигини баён қилди.

– Табароний, Микдод ибн Асваддан ривоят қилади: «Мени Росууллоҳ бир жойга вакил қилиб жўнатдилар. Қайтиб келганимдан сўнг «Ўзингизни қандай ҳис қиляпсиз?»,

дедилар. «Мен ўзимни хизмат қилинаётган кишидек ҳис қилдим (Хиля китобида «одамлар менга хизмат қилишаётгандек сездим ўзимни» дейилган), Аллоҳ ҳаққи, энди ҳеч қачон икки кишига ҳам амир бўлмайман», дедим. Табароний ривоятида яна бундай келган: Набий ﷺ бир кишини ғазотга амир қилиб юбордилар, ғазотга бориб, қайтиб келгандан сўнг ундан «амирлик қалай экан», деб сўрадилар. «Баъзи қавм билан эдим, улар мен уловга минмагунимча минишмади, ундан тушмагунимча тушишмади», деди. Набий ﷺ унга «Султон машаққат бўсағасидадир, фақат Аллоҳ Азза ва Жалла сақлагани бундай эмас», дедилар. Шунда у киши «Аллоҳ ҳаққи, энди сизнинг амирлик вазифангизни олмайман», деди. Набий ﷺ кулдилар, ҳатто олд тишлари кўриниб кетди».

— Имом Аҳмад ривоят қиласиди, Афв ибн Молик бундай дейди: «Мен мусулмонлар билан бирга Зайд ибн Хориса амирлиги остида Мўъта ғазотига чиқдим. Менга мададчи куч (Яманнинг Химяридан келган мададчи кучлардан бири) ҳам ҳамроҳ бўлди. Қарасам, мададчи кучида қиличдан бошқа қуроли йўқ экан. Мусулмонлардан бири тиянинг терисидан бир бўлак сўраган эди, берди, мададчи ундан чарм қалкон ясади». Йўл юриб, румликлар галаси билан тўқнашдик... Улардан бир румлик малла от миниб олган эди, отнинг югани олтиндан, румликнинг қуроллари ҳам олтиндан эди. Бу мусулмонларни ўзига жалб қилди, мададчи куч тошни ортига яшириниб, румликнинг ўтишини пойлади, ўтиши билан отининг оёклари орқасига зарба берди... от йиқилгач, румликка ҳамла қилиб, уни ўлдирди ва отини ҳам, қуролларини ҳам эгаллаб олди. Мусулмонлар фатҳга эришгач, мададчи кучга одам юбориб, ундан салаб-ўлжасини олдирди. Афв айтади: Мен унинг олдига бориб, «ё Холид, Росулуллоҳ нинг ўлжани қотилники бўлишига қилган ҳукмларини эшитмаганмисиз?», дедим. У «эшитганман, аммо мен унинг ўзига кўп ўлжа олди, деб хисоблайман», деди. «Ё уни қайтариб берасиз ёки мен бу ишингизни Росулуллоҳга айтиб бераман», дея таҳдид қилдим. Аммо Холид бундан бош тортди. Кейин биз Росулуллоҳ ﷺ олдиларига жамландик, мен мададчи

ҳикоясини, Холиднинг ишини айтиб бердим. Росууллоҳ ﷺ «ё Холид, бундай қилишга сизни нима мажбур қилди?», деб сўрадилар. «Ё Росуаллоҳ ﷺ, мен унинг ўзига қўп ўлжа олди, деб ҳисобладим», деди. Росууллоҳ ﷺ «ё Холид, унга олган нарсангизни қайтариб беринг», дедилар. Мен «ё Холид, айтганимдек (сизга таҳдид килганимдек) иш бўлдику», дедим. Росууллоҳ ﷺ «бу нима деганингиз?», деб сўраб колдилар. Мен қилган таҳдидимни айтиб берган эдим, Росууллоҳнинг жаҳллари чиқди ва бундай дедилар: «Эй Холид, унга қайтариб берманг, сизлар менинг амирларимга шундай қиласизларми, бас, сувнинг (ишнинг) тиниги амирларимга бўлсин, лойқаси уларга (маъмурларга) бўлсин».

— Имом Нававий айтадилар: «Бунинг маъноси шуки, волийларнинг қўл остидагилар ишнинг яххисига муяссар бўлиб, совғаларнинг тозаси ўшаларга тегади, амирлар эса одамлар ғам-ташвишлари, молларини тўплаш ва ўринли ерларга сарфлаш, қўл остидагиларни муҳофаза қилиш, уларга раҳм-шафқат кўрсатиш, уларни мудофаа қилиш, ҳаммалари ўртасида адолат қилиш каби синовларни бошдан кечирадилар, кейин шу ишлардан бирортасида қандайдир айб иш чиқса, бу тўппа-тўғри амирларга боради, фуқарога эмас».

Ушбу ҳадис, ўлжанинг қотилдан бошқага бериш билан унга одоб ўргатиш ва бошқа манфаатлар кўзланганига, шунингдек, от ҳам, қуроллар ҳам салаб-ўлжа турига киришига далолат қилади. □

АРАБ ТИЛИНИНГ НОЗИК ҚИРРАЛАРИ

– Айтишларича, «الخشية» сўзи билан «الخوف» сўзи ўртасида фарқ бор. қўрқилувчининг буюклигидан қўрқишни англатса, «الخوف» қўрқувчининг заифлигини англатади.

– «المُخْطَىء» бирорга тўғриликни истаб хато қилган киши бўлса, «الخطىء» қилиш керак бўлмаган нарсага қасдан қилиб хато қилган кимсадир.

– «امرأة حامل» деганда тои таънисиз келади, чунки эркак бу ишда аёлга шерик бўлмайди (хомиладор бўлмайди). «امرأة حاملة», деганда тои таънис билан келди, чунки бу бир нарсани елкасига ортган аёлни англатади ва эркак киши ҳам бу ишда аёлга шерик бўлади.

– Тик турган одамни «أُفْعَدُ» дейди, ётган ёки сажда қилаётган инсонга бўлса, «إجْلِسْ» «العود» юқоридан пастга кўчишни, «إجْلِسْ» эса, пастдан юқорига кўчишни англатади ва иккала сўз маънода бир эмас.

– Зод ҳарфи фатҳа билан «الضَّعْفُ» бўлса, ақлан ва фикран заифликни англатади, (آفة فلان ضعف عقله) Кишига бало ақлидан), дегандаги каби. Зод замма билан «الضَّعْفُ» бўлса, танадаги заифликни билдиради, (جسم فلان ضعف) фалончининг тани заиф), дегандаги каби.

– «الرؤيا» сўзи инсон уйқуда кўрадиган нарсасига (тушига) айтилади, «الرؤيا» эса уйфоқлигига кўрган нарсасига айтилади.

– «العمى» «العمى» сўзи ҳам кўзнинг кўрлигини, ҳам ақл ва қалбнинг кўрлигини англатади. Аллоҳ Таоло бундай деди:

﴿أَفَمَ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَتَكُونُ لَهُمْ قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ هَا أَوْ إِذَا يَسْمَعُونَ هَا فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى﴾

﴿الْأَبْصَرُ وَلِكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الْأَصْدُورِ﴾

«Ахир улар ер юзида сайр қилиб-айланмайдиларми, (ана ўшандада) улар учун доно диллар, тинглайдиган қулоқлар бўлур эди. Зоро, кўзлар кўр бўлмас, балки кўкракларидағи қалблар кўр бўлур»

[Ҳаж 46]

Аммо «العمى» «العمى» сўзи эса, факат ақл ва қалбга хос. Аллоҳ Таоло бундай деди:

﴿الَّهُ يَسْتَهْرِئُ بِهِمْ وَيَمْدُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ﴾

«Аллоҳ уларнинг устидан кулади ва ўз тугёнларида адасиб-кўр бўлиб юришларини давомли қиласди» [Бақара 15]

– Айн касрали, вов фатҳали «العوج» «عوج» бўлса, «العوج» феълининг исми бўлиб, маънавий нарсаларга қўлланади, «فلان في خلقه عوج» (عوج)

фалончи қинғир хулқли), дегандаги каби. Қачон жисм каби нарсаларга қўлланилса, айни фатҳа бўлиб келади (زید في قامته عَوْج Zайднинг бўйи эгик-қинғир), дегандаги каби.

— Аёл кишига нисбатан «عضوّة» сўзини қўллаш хато, чунки бу عَيْنٌتِ فَلَانَةٌ عَضُوٌّ فِي الْمَجَلِسِ الْبَلْدِيِّ الأَذْنُ هِيَ (аёндн ҳи фалончи аёл шаҳар кенгашига аъзо), дейилмайди. Аммо (الْعَيْنُ هِيَ عَضُوُّ الْبَصَرِ) кўз кўриш аъзоси), деса бўлади.

— «ماندә» деб факат устида таом бўлсагина, айтилади, таоми йўқ бўлса «خوان»، дейилади. «الكأس» деб факат ичида ичимлиги бўлсагина, айтилади, ичимлиги йўқ бўлса «فتح» ёки «زجاجة»، дейилади. «خاتم»، дейиш учун узукда кўз бўлиши керак, кўзсиз узукка «فتحة»، дейилади. Кириш ва чиқиш йўли бор бўлса «نفق»، сўзи ишлатилади, кириши бор, аммо чиқиши йўқ бўлса «سراب» сўзи қўлланади. «خدر»، дейиш учун ортида аёл бўлиши лозим, ортида аёл бўлмаса «ستر»، дейилади. Зах бўлса «ثرى» сўзи ишлатилади, куруқ бўлса «تراب» сўзи ишлатилади. «النادي» сўзини қўллаш учун ичкарида албатта одамлар тўпланган бўлиши керак. Қорин очлигини «سَقْبٌ»، дейилмайди, бу сўз қорин очиб, жуда қийналиб кетилган бўлсагина айтилади. Бирор соқов бўлса, унга нисбатан «أَبْكِمْ» сўзи қўлланмайди, чунки «أَبْكِمْ» деб, ҳам кар, ҳам ақли ожиз кишига айтилади. Аёлнинг эри вафот этса ва у мотам лиbosини кийса «أمْرَأَةٌ حَادَّ»، дейилади, аммо «أمْرَأَةٌ حَادَّ»، дейилмайди. □

ИРОҚ КУРДИСТОНИ МУСТАҚИЛЛИГИ РЕФЕРЕНДУМИ ОРТИДАГИ ИШЛАР

Ирөқ Курдистони регионидаги яхудийлар диаспораси вакили Шерзод Мамасоний 2017 йил 25 сентябрга белгиланган референдум ўтказилганидан кейин регионнинг мустақил бўлиши (Истроил) билан маданий ҳамкорликни кучайтиришга замин яратади, дея фикр билдириди. У регионда юзлаб яхудий оиласалар бор, деб тахмин қилишини ва уларнинг айримлари 2003 йилдан кейин (Истроил)дан қайтганини айтди. Яхудийлар диаспораси вакили Американинг Сава радиосига берган интервьюсида, бу оиласаларнинг шахсий мулклари ва яқинлари учун Курдистонга қайтишни афзал кўришганига ишора килди.

Бироқ, Курдистон региони етакчилари билан (Истроил) ўтрасидаги муносабатларга синчковлик билан караган киши Шерзоднинг билдирувлари жуда юзаки эканини билади. Чунки «яхуд давлати» даромадининг 75 % Ирөқ Курдистони етказиб берган нефтдан келади. Шунингдек, (Истроил) компаниялари Курдистондаги кўп соҳаларда, хусусан энергетика, курилиш, телекоммуникация ва хавфиззлик консалтинг (хавфиззлик масаласида маслаҳат бериш соҳаси) соҳаларида ўз сармояларига эга. Регионда иш юритувчи барча компанияларни «Моссад»нинг собиқ раҳбари генерал Дани Ятом бошлилигидаги, армияда ва разведкада ишлайдиган захирадаги генераллар бошкаради. (Истроил) билан Курдистон региони ўтрасидаги муносабатлар ўтган асрнинг олтмишинчи йилларига бориб тақалади. Ўша йилларда (Истроил)нинг биринчи бош вазири Давид Бен Гурион қабул қилган, низоларда иштирок этаётган араб давлатлари билан алоқаларни мустаҳкамлашга асосланган «томонлар иттифоқи» стратегиясини татбиқ этиш учун Курдистон региони билан алоқа ўрнатилган эди.

Шунингдек, Курдистон регионига тўхтовсиз бериб келинган иктисадий, ҳарбий ва хавфиззлик соҳасидаги ёрдамлар диккат билан ўрганиб чиқилса алоқаларнинг ўткинчи алоқалар эмаслиги маълум бўлади. Колаверса бу алоқалар стратегик сиёсий ўйналиш бўлиб бу ўйналиш Эрбил хукуматига регионнинг Ироқдан мустақил бўлганини эълон қилишда ёрдам берадиган шароитларни яратади. Курдистоннинг Ироқдан мустақил бўлишига минтақа давлатлари қарши бўлишига, баъзи катта давлатлар бу масалага эҳтиёткорона муносабатда бўлаётганига парво килмасдан (Истроил) Курдистон мустақиллигини халқаро доирада тан олинишини таъминлаш учун сиёсий ва дипломатик ишларни, ташвиқот ишларини амалга ошириб келади. Нетаньяху, курд халқининг ўз тақдирини ўзи белгилаш, мустақил давлатини тиклаш истагини (Истроил) кўллаб-куватлайди, деб анчадан бери билдириб келади. Шунингдек Нетаньяху хукумати Ироқ амалда бўлинган, деган эътиборда Обама президентлиги даврида Курдистон мустақиллигига нисбатан унинг маъмурияти позициясини ўзгартиришга жиддий харакат килган. Янги президент Доналд Трамп билан Нетаньяхунинг яхши муносабатда эканини хисобга олганда, у Трамп маъмуриятига таъсир ўтказиш ва уни курд региони мустақиллигини очик кўллаб-куватлашини билдиришини эълон қилишга қаноатлантириш учун ҳам жиддий харакат килади.

(Истроил) мантиғига кўра, Ироқ шимолида курд давлатининг ташкил топиши Тель-Авивга минтақадаги узлатини (изоляция қилинишини) қисқартириш имконини беради. Айникса, Саудия ва бирлашган амирликлардаги янги хокимлар тарафидан (Истроил)га очиқлик сиёсатини кўллашда ҳамда ўз тасаввурларида муштарак душман деб билишган Эронга қарши у билан иттифоқчи бўлишда ярим ошкора харакатлар кўзга кўриниб қолган бир пайтда (Истроил) бутун минтақага таъсир ўтказиш учун тўғридан-тўғри кўшимча манёврларни кўллай олади. Бу, (Истроил)нинг минтақада Туркия ва Эронга пўписа қила оладиган кўзга кўринган ўйинчига айланини англатади.

Шунингдек, курд давлатининг эълон қилиниши минтақага бўлиниш ҳолатини тарқатиш демакдир. Ҳолбуки, бўлиниш бир «инфекция» бўлиб у тезда Сурияга ҳам юқади. Чунки у ерда курдлар роли кундан-кунга кучаймокда. Бу иркчилик ва мазхабпарастлик характерига эга бўлган бир неча давлатларни пайдо қилиш демакдир. Бундай давлатлар сунъий тузилмалиги билан (Истроил) дея номланган сунъий давлатга мос келади. Модомики, минтақада катта таъсирга эга бўлишидан ташқари у ерда курол яроги билан мавжуд бўлиб турган буюк давлатлар бу режани қабул қилмас экан (Истроил) бир неча ўн йилликлардан буён амалга оширишга харакат килиб келаётган бу стратегик режа муваффақият қозонмайди. Бу давлатлар (Истроил)га шу миссиясини амалга ошириши учун кулагайлик берадими? Ушбу референдумдан ва унинг натижасидан аниқ хавотирга тушаётган Эрон ва Туркия нахот бунга жим қараб турса?! □

ОРАНГИЗДА РОХИНГА МУСУЛМОНЛАРИ НИДОСИНИ ЭШИТУВЧИ БОРМИ?

Янги фалокатлар юз бергани сари мусулмонлар халифага қанчалик мухтоҳ эканликларини тушунмоқдалар. Чунки халифа уларнинг очларини тўйдиради, етимларини ўз кафолатига олади, қувғинга учраганларига бошпана беради ва уларни озордан химоя килади. Расууллоҳ ﷺ айтадилар:

«لَئِنِّي أَعْلَمُ بِجَنَاحِ الْكَوَافِرِ مِنْ وَرَأْيِهِ وَيَقْبَحُهُ يَوْمَ

«**Илом қалқондир, унинг ортида туриб уруш қилинади ва у билан химояланилади.**» (Муслим ривояти). Биз буни эслатганмиз ва бутун дунё Бирма ҳукумати жиноятлари билан тўлиб тошганидан кейин яна эслатмоқдамиз. БМТ манбаларига кўра, Бирма ҳукумати Рохинга мусулмонларига нисбатан тўлик маънода этник тозалашни амалга ошироқда. Қолаверса, Бирлашган Миллатлар Ташкилоти «Рохинга мусулмонлари дунёда энг кўп қувғинга учраган халқ» деб айтишгача борди. Шунингдек, ҳалқаро ҳисоботларга кўра, улар дунёда кирилиб кетиш хавфи кучли бўлган озчилик ҳалқлардандир.

Шундай килиб биз оғир, аянчли ахволда қолдик. Бирма ҳукумати томонидан қони тўклиётган, қувғинга учраган Аракандаги диндошларимиз кўз ёш тўкиб нола қилмоқда. Фаластинда мусулмонларнинг муқаддас жойлари босиб олинмоқда. Суря, Ирок, Афғонистон, Ливия ва Яман вайрон қилинмоқда. Гарбдаги мусулмонларни кофириларга араласиб сингиб кетишга, дини ва Умматидан воз кечишига мажбураш учун уларга босим қилинмоқда. Бу холат, жиддий ва шу билан бирга тақдирий масалага боғлиқ қуидагича саволларни пайдо килади:

Бутун дунёдаги мусулмонларни химоя қилишга ким жавобгар?

Нима учун бутун дунё мусулмонларга ёрдам бериш у ёқда турсин уларнинг нолаларини ҳам эшитмаяпти? Хавфсизлик кенгаши кадр-қимматга эга бўлган бирор давлат озгина озорга дуч келиб қолса ҳам фавқулодда йиғин ўтказиб шошилинч чоралар кўради-ю, нега энди мусулмонлар фожеалари қаршисида бу кенгаш сукут сакламоқда? Энди энг мухим савол, Исломий Ҳамкорлик ташкилотидаги 57та «Исломий давлат» бутун дунёда мусулмонлар дучор бўлаётган зулмларга нега қарши чика олмайди?

Покистон, Индонезия, Туркия, Малайзия, Миср, Эрон, Бангладеш ва булардан бошқа давлатлардаги кучли армиялар мусулмонлар масаласи олдида нега ўз вазифасини бажармайди ва Умматни куршаб турган душманларга нега қарши чикмайди? Кўрфаз, амириклар подшоҳлари Америка ва Европани рози қилиш учун юз миллиардлаб долларларни сарфлашади-ю нега энди улар мусулмонлар масаласига баҳиллик қилишади, қолаверса уларга қарши тил бириқтиришади? Ҳатто улардан бирортаси Бирма билан дипломатик ва иқтисодий алоқаларни узишни эълон қилишга ҳам журъат қилиша олмади. Бирок, динини сотган, динига даъват қилувчиларни қамоқка олган ва динини барпо қилишга ҳаракат қилувчиларга аёвсиз уруш очтан ҳокимдан буни кутишимиз мантиқданми? Ҳа, улар буни қандай қила олсин. Уларнинг қалблари ҳар хил, максадлари турлича ва хоҳиш-истаклари Фарбга караб интилади. Чунки Фарб уларнинг қалбини эгаллашдан олдин таҳтларини эгаллаб олган.

Шунинг учун очик бир ҳақиқат олдида тўхтаб ўтиш лозим. Бу ҳақиқат шуки, биз шундай бир оламда яшайпмизки, бу олам заифни тан олмайди ва уни хурмат қилмайди. Сўнгги асрларда пайдо бўлган ҳалқаро тизим ҳам заифларни йўқ қилиб кучлиларни химоя қилиш учун дунёга келган. Усмоний Халифалик вайроналари устида бу ҳалқаро тизим дунёга келтирган давлатлар соҳта давлатлар бўлиб, улар мусулмонларни эксплуатация қилиш ва бойликларини тортиб олиш учун дунёга келтирилган. Шунинг учун мусулмонлар буларнинг бирортасидан ёрдам кутмасликлари лозим. Чунки БМТ ҳам уларга қарши, Хавфсизлик кенгаши мусулмонлар хавфсизлигини издан чиқариб уларнинг ҳукмронлигини тортиб олди. Анави рувайбиза ҳокимлар эса ўз хожасига қуллик қилувчи малайлардир.

Умматнинг нажоти Халифалик қайта тикланиши билан бўлади. Чунки Халифалик мусулмонлар бирлигини қайта тиклаб уларнинг кучларини бирлаштиради ва бутун дунёдаги мусулмонларни ва заифхолларни химоя қилишини ўз зиммасига олади. □